

gaia

Esiselvitys kansallisen Agenda2030 -tiekartan laadinnasta

15.12.2020

Mikko Halonen, Susanna Sepponen, Fanny Suominen, Matleena Moisio
ja Mari Hjelt
Gaia Consulting Oy

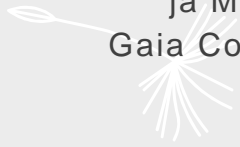

Table of contents

Yhteenveto	2
Sammanfattning	7
Summary	13
1 Johdanto	19
1.1 Työn tausta ja tavoite	19
1.2 Esiselvityksen toteutus ja rakenne	19
2 Tilannekatsaus Agenda2030:n toteutuksesta Suomessa	22
2.1 Johdanto tilannekatsaukseen – iso kuva.....	22
2.2 Alatavoitteista on kattavasti tietoa	23
2.3 Lähes puolet alatavoitteista on saavutettu, samoin lähes puolet saavuttamatta	25
2.4 Useat alatavoitteet vaativat lisätoimia	26
3 Hallitusohjelma ja suunnitellut elvytystoimet	33
3.1 Mihin hallitusohjelman toimet kohdistuvat	33
3.2 Miten koronakriisin jälkihoito ja jälleenrakennus nivoutuvat SDG tavoitteisiin ...	36
4 Alatavoitteista järjestelmätason muutoksiin	38
4.1 Järjestelmätason murrokset ja muutospolut	38
4.2 Ristikkäisvaikutukset	41
5 Johtopäätökset ja suositukset tiekarttatyön valmisteluun.....	43
5.1 Johtopäätökset	43
5.2 Kohti Agenda2030-tiekarttaprosessia.....	45
Liite 1 Käytetty aineisto	49
Liite 2 Haastatellut	51
Liite 3 Kestävän kehityksen toimikunnan verkkokuuleminen ja työpaja	52
Liite 4 SDG-alatavoitteiden toteutuksen tila Suomessa	53
Liite 5 Alatavoitteiden olennaisuudesta	65
Liite 6 Kestävän kehityksen selonteon alatavoitekohtainen yhteenveto.....	66
Liite 7 Kestävän kehityksen tavoitteet elvytysraporteissa	71

Yhteenveto

Taustaa

Kansallisen kestäväen kehityksen tiekartan tarkoituksena on tehdä näkyväksi minkälaista politiikkaa Suomessa tulisi systemaattisesti tehdä, jotta saavutamme kansallisesti kaikki Agenda2030:n tavoitteet vuoteen 2030 mennessä. Esiselvityksen tarkoituksena on luoda edellytyksiä menestyksekkäälle Agenda2030 tiekarttatyölle Suomessa. Esiselvityksen pohjalta on tarkoitus hahmotella kansallisen prosessin seuraavat vaiheet sekä käydä rakentavaa ja avointa keskustelua tiekartan valmistelusta mm. valtioneuvoston piirissä ja kestäväen kehityksen toimikunnassa. Esiselvityksen on tilannut valtioneuvoston kanslia ja sen on toteuttanut Gaia Consulting Oy elo-marraskuussa 2020.

Esiselvityksessä on koottu tausta-aineistoa ja tehty tilanneanalyysia toimeenpanon statuksesta hyödyntäen julkisesti käytettävissä olevia tietolähteitä. Esiselvityksen tilannekatsaus nojaa vahvasti Suomen Agenda2030-maaraporttiin sekä Tilastokeskuksen tuoreimpaan SDG-indikaattorikatsaukseen tavoitteiden saavuttamisesta. Analyysissa on lisäksi nojaututtu pääministeri Marinin hallitusohjelmaan, valtioneuvoston kestäväen kehityksen selontekoon eduskuntaan lokakuussa 2020 sekä Suomen korona-elvytyksen keskeisiin raportteihin. Työn aikana on haastateltu 20 asiantuntijaa. Alustavista tuloksista on keskusteltu ministeriöiden edustajista koostuvan kestäväen kehityksen koordinaatioverkoston kokouksissa säännöllisesti sekä kestäväen kehityksen komitean jäsenille järjestetyssä työpajassa lokakuun lopussa.

Esiselvityksen johtopäätökset

1. Alatavoitteista olemassa oleva tieto luo hyvän lähtökohdan tiekarttatyölle

Alatavoitteiden etenemistä seurataan Suomessa johdonmukaisesti ja kattavasti. Agenda2030-maaraportin ja Tilastokeskuksen SDG-indikaattorikatsauksen perusteella voi todeta, että Suomi on tähän mennessä saavuttanut noin puolet kaikista 169 alatavoitteista. Alatavoitekohtaisen tilannekatsauksen perusteella voidaan tunnistaa Suomen keskeiset kestäväen kehityksen haasteet. Lisätoimenpiteitä olisi syytä kohdistaa erityisesti 44 alatavoitteelle, joita ei vielä ole saavutettu sekä 11 alatavoitteelle, jotka on jo Suomen seurannan mukaan saavutettu, mutta joihin kohdistuu uusia haasteita.

Alatavoitteiden tarkka tilannekuvaus ja tieto nykytilanteesta antaa hyvän perustan tiekarttatyölle, mutta esiselvityksen yhteydessä useat sidosryhmät painottavat tarvetta rakentaa tiekarttatyö korkeamman tason tavoitteiden ja muutospolkujen varaan.

1.2 Vähentää köyhyydessä elävien määrää

1.5 Kehittää köyhien sopeutumiskykyä

1.a Taata resursseja köyhyyden poistamiseksi

2.4 Taata kestävät ruoantuotantojärjestelmät

3.4 Vähentää tarttumattomien tautien aiheuttamia kuolemia

3.5 Tehostaa päihteiden väärinkäytön ehkäisemistä ja hoitoa

3.8 Saavuttaa yleiskattava terveydenhuolto

3.d Vahvistaa valmiuksia maailmanlaajuisten terveysriskien hallintaan

4.2 Varmistaa kaikille laadukas varhaiskasvatus ja esiopetus

4.5 Poistaa sukupuolten ja erityisryhmien eriarvoisuus

4.6 Varmistaa luku- ja laskutaito

4.7 Varmistaa kestävän kehityksen edistämiseen tarvittavat tiedot ja taidot

5.1 Lopettaa kaikenlainen naisiin kohdistuva syrjintä

5.2 Lopettaa kaikenlainen naisiin kohdistuva väkivalta

5.3 Lopettaa lapsi- ja pakkoavioliitot sekä naisten sukupuolielinten silpominen

6.4 Tehostaa veden käyttöä ja varmistaa kestävä vedenotto

6.6 Suojella ja ennallistaa vesistöihin liittyviä ekosysteemejä

6.a Laajentaa yhteistyötä veteen ja sanitaatioon liittyvissä hankkeissa

6.b Osallistuttaa paikallisyhteisöt vesistöjen ja sanitaation kehittämiseen

7.2 Lisätä uusiutuvan energian osuutta

8.1 Ylläpitää talouskasvua

8.4 Parantaa resurssitehokkuutta

8.8 Suojata työelämän oikeuksia

9.1 Kehittää kestävästä infrastruktuuria

9.4 Uudistaa infrastruktuuria kestävästi

10.1 Nostaa köyhimmän 40 %:n tulojen kasvua

10.2 Edistää sosiaalista ja poliittista osallistumista

10.5 Parantaa rahoitusmarkkinoiden sääntelyä ja valvontaa

10.7 Mahdollistaa vastuullinen siirtolaisuus sekä liikkuvuus

11.2 Taata turvallinen ja kestävä liikennejärjestelmä

12.2 Saavuttaa luonnonvarojen kestävä käyttö

12.3 Puolittaa maailmanlaajuinen ruokajätteen määrä

12.5 Vähentää merkittävästi jätteiden syntymistä

12.6 Kannustaa yhtiöitä kestäviin toimintatapoihin

12.7 Edistää kestäviä julkisia hankintakäytäntöjä

12.c Järkeistää fossiilisten polttoaineiden tukia

13.1 Parantaa sopeutumista ilmatoriskeihin

13.2 Integroida ilmastomuutostoimenpiteet politiikkaan

13.a Mobilisoida rahaa kehitysmaiden ilmastotoimiin

14.1 Ehkäistä ja vähentää merten saastumista

14.2 Suojella kestävästi merten ekosysteemejä

14.3 Torjua merten happamoitumisen vaikutuksia

15.1 Suojella ja ennallistaa makean veden ekosysteemejä

15.2 Hoitaa metsiä kestävästi ja pysäyttää metsäkatko

15.5 Toimia luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi

15.9 Integroida biodiversiteetti suunnitteluun

15.a Mobilisoida rahoitusta biodiversiteetin suojeluun

16.1 Vähentää väkivaltaa ja väkivaltaisia kuolemia

16.2 Lopettaa lapsiin kohdistuva hyväksikäyttö ja väkivalta

16.b Säättää syrjinnän vastaisia lakeja ja edistää kestävä kehityksen käytäntöjä

17.1 Vahvistaa kotimaisten resurssien mobilisointia

kehitysmaille kohdistettavan kansainvälisen tuen kautta

17.2 Kannustaa kehittyneitä maita toteuttamaan

sitoutumisensa kehitysapuun

17.3 Mobilisoida lisää rahoitusresursseja kehitysmaihin

17.7 Edistää ympäristöystävällisten teknologioiden

kehittämistä, siirtoa ja levittämistä kehitysmaihin

17.14 Parantaa kestävä kehitystä koskevan politiikan

johtonumkaisuutta

Kuvassa: Esiselvityksen mukaan lisätoimenpiteitä olisi syytä kohdistaa erityisesti 44 alatavoitteelle, joita ei vielä ole saavutettu sekä 11 alatavoitteelle, jotka on jo Suomen seurannan mukaan saavutettu, mutta joihin kohdistuu uusia haasteita. Nämä on listattu kuvassa. Saavutetut 11 alatavoitetta on korostettu paksulla fontilla. Nykyisestä hallitusohjelmasta löytyy toimenpiteitä lähes kaikille näille 55 alatavoitteelle. Vain kahden alleviivatun alatavoitteen osalta (alatavoitteet 6.4 ja 12.6) esiselvitys ei tunnistanut näihin alatavoitteisiin kohdistettuja kirjauksia hallitusohjelmassa.

2. Hallitusohjelma tunnistaa kestävä kehityksen kipupisteemme

Pääministeri Marinin hallitusohjelma rakentuu kestävälle kehitykselle. Hallitusohjelma sisältää kirjauksia kaikille 17 kestävä kehityksen tavoitteelle.

Hallitusohjelma luo hyvät edellytykset kohdistaa toimenpiteitä Suomen kestävä kehityksen kipupisteisiin. Ohjelmassa löytyy toimenpiteitä lähes kaikille niille 55 alatavoitteille, joihin esiselvityksen mukaan olisi syytä kohdistaa lisätoimenpiteitä. Useimmat näistä haasteista ovat

jo pitkään olleet toimijoiden tiedossa ja varsinainen hallitusohjelman menestyksen mittari on toimenpiteiden vaikuttavuudessa.

3. Kestävän kehityksen selonteon tilannekatsaus vahvistaa hallitusohjelman panostusten suunnan

Kestävän kehityksen selonteon perusteella voidaan todeta, että toimenpiteitä on käynnissä tai suunnitteilla johdonmukaisesti hallitusohjelman prioriteettien mukaisesti. Vain alatavoitteiden 1a, 12c sekä 16b osalta selonteko ei kuvaa selkeästi miten näitä ollaan viemässä eteenpäin. Selonteko tunnistaa nousevia haasteita ja mahdollisia uusia uhkakuvia, joiden perusteella lisätoimia on syytä edelleen kohdentaa myös jo saavutettuihin alatavoitteisiin. Selonteko vahvistaa, että Suomen oma tavoitetaso on monen alatavoitteen kohdalla korkeammalla kuin kansainvälisesti sovitut tavoitetasot.

Kokonaisuutena selonteko tarjoaa tiiviin tilannepäivityksen Suomen Agenda2030-maaraporttiin arvioon kestävän kehityksen tilasta. Selonteko painottaa, että Agenda2030:n toimeenpano on kesken, ja vaikka edistystä on monessa suhteessa tapahtunut, on toimia huomattavasti nopeutettava ja skaalattava, jotta tavoitteet saavutetaan määräaikaan mennessä. Esiselvityksen yhteydessä useat haastatellut asiantuntijat myös muistuttavat, että Agenda2030 tavoitteiden saavuttaminen toteutuu vain laajalla kansallisella ja kansainvälisellä yhteistyöllä. Suuri joukko toimenpiteitä on käynnissä, monien eri toimijoiden taholta, ja tässä kokonaisuudessa Suomen hallituksen toimet muodostavat yhden tärkeän osan.

4. Elvytysuunnitelmat tunnistavat kestävän kehityksen reunaehdoja, mutta lopulliset päätökset tulevana kuukausina ratkaisevat todellisen SDG-vaikuttavuuden

Koronakriisin jälkihoidon ja jälleenrakennuksen tueksi laaditut selvitykset eivät eksplisiittisesti käsittele Agenda2030 – tavoitteita, mutta kestävän kehityksen kolme ulottuvuutta löytyvät kaikista esiselvityksessä tarkastelluista raporteista. Taloudellinen kestävyys painottuu kaikissa raporteissa kriisinhoidossa ja välittömässä jälkihoidossa. Ympäristön ja yhteiskunnan kestävyys nousee taas vahvemmin esiin jälleenrakennuksen ja pidemmän aikavälin tarkastelussa. Erityisesti energiakysymyksiä ja siirtymää vähähiiliseen talouteen osana ilmastomuutoksen ratkaisua painotetaan jälleenrakennusvaiheessa. Lisäksi painotetaan luonnon monimuotoisuuden turvaamista, ja tarvetta huomioida tämä kaikissa elvytystoimissa. Sosiaalinen kestävyys korostuu raporteissa vähiten. Työllisyysratkaisut käsitellään raporteissa lähinnä talouden palauttajana, mutta koulutus ja osaaminen korostuu myös sosiaalisen kestävyuden turvaajana.

Elvytyksen oikeudenmukainen toteuttaminen ja sen yhdenmukaisuus ilmasto- ja luonnon monimuotoisuustavoitteiden kanssa on keskeistä usean Agenda2030 (ala)tavoitteen saavuttamisen kannalta. Moni esiselvityksessä kuultu asiantuntija korostaa myös, että elvytystoimien yhdenmukaisuus kestävän kehityksen tavoitteiden ja EU:n kestävän rahoituksen taksonomian kanssa ovat kriittisiä kysymyksiä paitsi resurssien vastuulliseksi kohdistamiseksi, myös kestävän kehityksen rahoituksen varmistamiseksi tarvittaville lisätoimenpiteille tulevaisuudessa.

Esiselvityksen suositukset

1. Agenda2030 tiekartta luotava murrospolkujen kautta

Esiselvityksessä kuulleet asiantuntijat näkevät tarpeelliseksi tulevan tiekarttaprosessin rakentamisen läpinäkyvästi ja osallistavasti järjestelmätason muutos/murrospolkujen varaan. Suomessa on viime vuosina useissa eri prosesseissa tunnistettu tällaisia kestävän hyvinvointivaltion tarvitsemia yhteiskunnallisia murroksia. Kestävyyspaneeli kuvaa evästyksissään systeemisen kestävyysmurroksen edistämiseksi Suomessa kuutta kestävyiden polkua: kansalaisten hyvinvointi ja toimintamahdollisuudet, kestävä ja oikeudenmukainen talous, kestävät ruokajärjestelmät ja terveelliset ruokatottumukset, kestävä energia saanti kaikille, kaupunkien ja kaupunkiseutujen kestävyys, globaalien luonnonjärjestelmien turvaaminen.

Esiselvityksen aikana voitiin tunnistaa laajaa konsensusta tarvittavista murrospoluista Kestävyyspaneelin sekä esim. Kestävä elvytys - työryhmän ja kestävä kehityksen yhteiskuntasitoumuksen teemojen ympärillä, joiden pohjalta tiekartan murrospolkuja voidaan lähteä hahmottelemaan. Murrospolut voivat myös tarjota hedelmällisen tavan keskustella eri tavoitteiden ristikkäis- ja yhteisvaikutuksista sekä vahvistaa eri sidosryhmien laajalti peräänkuultamaa politiikkajohdonmukaisuutta.

2. Yhdessä omaksutut kriteerit tiekarttaprosessin onnistumisen edellytyksenä

Tiekarttaprosessissa on tärkeää kiinnittää huomiota yhdessä sovittaviin kriteereihin tärkeiden valintojen ja priorisoinnin tekemiseksi. Priorisoinnissa olisi syytä kiinnittää huomiota erityisesti

- kestävä kehityksen kipupisteisiin, eli tavoitteisiin, joita ei vielä olla saavutettu tai tavoitteisiin, joihin kohdistuu merkittäviä uusia uhkia
- ratkaisuihin ja toimenpiteisiin joilla voidaan saavuttaa useampia kestävä kehityksen tavoitteita, eli joilla voi olla laajempaa vaikuttavuutta ja muutosvoimaisuutta
- toimenpiteisiin, joiden kautta avautuu näkymää suomalaiselle kädenjäljelle ja globaalivastuun kantamiselle
- toimenpiteisiin, jotka auttavat varmistamaan että Agenda2030 keskeiset periaatteet, erityisesti ”Ketään ei jätetä” – periaate tulevat täytetyiksi
- toimenpiteisiin, joilla edistetään kestävä kehityksen politiikkajohdonmukaisuutta
- toimenpiteisiin, joilla on potentiaalia pidemmän aikavälin sitoutumisen ja omistajuuden luomisessa
- toimenpiteisiin, joiden edistymistä voidaan läpinäkyvästi seurata ja joiden tavoitteiden asetantaa voidaan tarvittaessa tiedepohjaisesti päivittää ja kiristää

Esiselvityksen aikana useat toimijat painottivat maapallon kantokyvyn kunnioittamista priorisoinnin lähtökohtana. Tämä näkemys on lähtökohtana myös Suomen Agenda2030-maara-portissa. Tiekarttaprosessin valmistelussa on tärkeää tarkentaa mitä tämän lähtökohdan hyväksyminen todellisuudessa merkitsisi.

3. Sitoutuminen ja omistajuus mahdollistavat tavoitteiden saavuttamisen

Tiekarttaprosessissa on tärkeää asemoida ja onnistuneesti synkronoida tiekartta kansallisesti suhteessa muihin merkittäviin tiekartta- ja strategiaprosesseihin (huomioiden mm. strategisen kiertotalouden edistämishjelma, vähähiilisuuden tiekartat, keväällä 2021 valmistuvat taloudellisen, sosiaalisen ja ekologisen kestävyuden tiekartat jne.). Suomen valtio on sitoutunut kansainvälisen yhteisön osana Agenda2030 tavoitteiden saavuttamiseen ja tulevalle tiekartalla on edellytyksiä myös nousta ”tiekarttojen kartaksi”, mikäli tämä nähdään toivottavana lähestymistapana. Poliittisella tasolla on useita keinoja ankkuroida ja profiloida tuleva tiekarttaprosessi valjastaen parlamentaarisen valmistelun vaihtoehtoja, kestävä kehityksen selonteon tarjoamia mahdollisuuksia valtiopäiväasiakirjana ja kestävä kehityksen toimikunnan mandaattia ja osaamista. Tiekartan valmistelu voi rakentaa laajaa yhteiskunnallista sitoutumista yli hallituskausien, panostamalla

- osallistavaan ja kunnianhimoiseen tavoitteiden asetantaan, joka luo motivaatiota sekä luottamusta siihen että ketään ei jätetä ja murrokset toteutetaan oikeudenmukaisesti
- kestävä kehityksen osaamisen ja kulttuurin kehittämiseen, tarvittavien murrosten mahdollistajana ja ristikkäisvaikutusten hyvän hallinnan keinona
- uskottavaan, läpinäkyvään seurantaan, jossa hyödynnetään kattavaa suomalaista kestävä kehityksen tietopohjaa ja indikaattoridata, räätälöiden sopivat indikaattorikorit palvelemaan nimenomaan tiekartan priorisoimien tavoitteiden etenemistä
- säännölliseen tavoitteiden tilannekatsaukseen, jossa voidaan hyödyntää mm. oppeja ilmastolain vuosiraportoinnin kehittämisestä, osallistavia menetelmiä sekä kansallisia olemassa olevia riippumattomia toimijoita, esimerkiksi Ilmastopaneelia, Luontopaneelia ja Kestävyyspaneelia
- innovaatioihin, kokeiluihin ja pilotointeihin, joiden avulla tunnistetaan ratkaisuja jo pitkään vaivanneisiin kipupisteisiin ja negatiivisiin kehitystrendeihin

Esiselvityksen aikana useat sidosryhmät painottivat, että haasteiden ja kipupisteiden rinnalla on tunnistettava eri toimijoiden rooleja ja vahvuuksia ratkaisujen toteuttajina. Negatiivisten vaikutusten rinnalla on aiempaa vahvemmin nostettava esiin eri positiivisia vaikutuksia kestävään kehitykseen ja jaettava onnistumisen esimerkkejä Suomesta ja maailmalta. Näiden avulla luodaan johtajuutta ja konkretiaa toimeenpanolle.

Sammanfattning

Bakgrund

Syftet med den nationella färdplanen för hållbar utveckling är att klargöra hurdan politik Finland systematiskt bör bedriva för att uppnå alla mål för Agenda 2030 på nationell nivå före 2030. Denna preliminära utredning har gjorts för att skapa förutsättningar för ett framgångsrikt färdplansarbete för Agenda 2030 i Finland. Tanken är att utifrån den preliminära utredningen skissera upp de följande faserna i den nationella processen och att föra en konstruktiv och öppen diskussion om beredningen av färdplanen inom bland annat statsrådet och kommissionen för hållbar utveckling. Utredningen har beställts av statsrådets kansli, och den har genomförts av Gaia Consulting Oy under perioden augusti–november 2020.

I den preliminära utredningen har man sammanställt bakgrundsmaterial och gjort en lägesanalys av verkställandet med hjälp av offentligt tillgängliga datakällor. Lägesanalysen bygger till stor del på Finlands Agenda 2030-landsrapport och på Statistikcentralens senaste rapport över SDG-indikatorer, som visar hur målen har uppnåtts. Analysen utgår också från statsminister Marins regeringsprogram, statsrådets redogörelse för hållbar utveckling, som överlämnades till riksdagen i oktober 2020, samt centrala rapporter om Finlands stimulansåtgärder på grund av coronaviruset. Sammanlagt 20 experter har intervjuats. De preliminära resultaten har diskuterats regelbundet med representanter för ministerierna som sammanträtt i form av ett samordningsnätverk för hållbar utveckling samt även i en workshop som ordnades för medlemmarna i kommissionen för hållbar utveckling i slutet av oktober.

Slutsatser av den preliminära utredningen

1. Befintlig information om delmålen skapar ett bra utgångsläge för färdplansarbetet

I Finland följs delmålen upp på ett konsekvent och heltäckande sätt. Utifrån Agenda 2030-landsrapporten och Statistikcentralens rapport över SDG-indikatorerna kan det konstateras att Finland hittills har uppfyllt ungefär hälften av alla 169 delmål. Den delmålsspecifika lägesanalysen visar vilka centrala utmaningar Finland har när det gäller hållbar utveckling. Vidare åtgärder bör vidtas i fråga om särskilt 44 delmål, som ännu inte har uppnåtts, och 11 delmål som enligt Finlands uppföljning har uppnåtts men som är förknippade med nya utmaningar.

Den specifika lägesanalysen över delmålen och kunskapen om nuläget skapar en bra grund för färdplansarbetet, men i samband med den preliminära utredningen betonar flera intressentgrupper att färdplansarbetet bör bygga på målsättningar på högre nivå och förändrings-scenarier.

1.2 Minska antalet människor som lever i fattigdom

1.5 Utveckla de fattigas anpassningsförmåga

1.a Säkra resurser för att avskaffa all form av fattigdom

2.4 Säkra resurser för att avskaffa all form av fattigdom

3.4 Minska antalet människor som dör i förtid av icke smittsamma sjukdomar

3.5 Stärka insatserna för att förebygga och behandla drogmissbruk

3.8 Åstadkomma allmän hälso- och sjukvård för alla

3.d Stärka alla länders kapacitet när det gäller hantering av globala hälsorisker

4.2 Säkerställa att alla har tillgång till högklassig småbarnspedagogik och förskoleundervisning

4.5 Avskaffa köns- och specialgruppernas ojämlika ställning

4.6 Säkerställa att alla lär sig läsa, skriva och räkna

4.7 Säkerställa att alla får de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling

5.1 Avskaffa alla former av diskriminering av kvinnor

5.2 Avskaffa alla former av våld mot kvinnor

5.3 Avskaffa barn- och tvångsäktenskap samt kvinnlig könsstympning

6.4 Effektivisera vattenanvändningen och säkerställa en hållbar vattenförsörjning

6.6 Skydda och återställa de vattenrelaterade ekosystemen

6.a Utöka samarbetet inom vatten- och sanitetsrelaterade projekt

6.b Stödja och stärka lokalsamhällenas deltagande i arbetet med att förbättra vatten- och sanitetshanteringen

7.2 Öka andelen förnybar energi

8.1 Upprätthålla ekonomisk tillväxt

8.4 Förbättra resurseffektiviteten

8.8 Skydda arbetstagarnas rättigheter

9.1 Bygga ut hållbar infrastruktur

9.4 Rusta upp infrastrukturen på ett hållbart sätt

10.1 Öka inkomstillväxten för de 40 procent av befolkningen som har lägst inkomst

10.2 Främja social och politisk delaktighet

10.5 Förbättra regleringen och övervakningen av finansmarknaderna

10.7 Underlätta ansvarsfull migration och rörlighet

11.2 Säkerställa ett säkert och hållbart transportsystem

12.2 Uppnå ett effektivt nyttjande av naturresurser

12.3 Halvera det globala matsvinnet

12.5 Minska mängden avfall väsentligt

12.6 Uppmuntra företag att införa hållbara metoder

12.7 Främja hållbara offentliga upphandlingsmetoder

12.c Rationalisera subventioner av fossila bränslen

13.1 Stärka förmågan till anpassning till klimatrelaterade faror

13.2 Integrera klimatåtgärder i politik

13.a Mobilisera pengar för utvecklingsländernas klimatåtgärder

14.1 Förebygga och minska föroreningar i havet

14.2 Skydda marina ekosystem på ett hållbart sätt

14.3 Minimera havsförsurningens konsekvenser

15.1 Bevara och återställa ekosystem i sötvatten

15.2 Främja hållbart brukande av skogar och stoppa avskogningen

15.5 Vidta åtgärder för att hejda förlusten av biologisk mångfald

15.9 Integrera den biologiska mångfaldens värden i planeringen

15.a Mobilisera de finansiella resurserna för att bevara den biologiska mångfalden

16.1 Minska alla former av våld och dödligt våld

16.2 Eliminera utnyttjande och övergrepp mot barn

16.b Genomdriva icke-diskriminerande lagstiftning och främja politik för en hållbar utveckling

17.1 Stärka den inhemska resursmobiliseringen genom internationellt stöd till utvecklingsländerna

17.2 Uppmana de utvecklade länderna att fullfölja sina åtaganden i fråga om utvecklingsbistånd

17.3 Mobilisera additionella finansiella resurser till utvecklingsländerna

17.7 Främja utveckling, överföring och spridning av miljövänlig teknik till utvecklingsländerna

17.14 Föra en mer samstämmig politik för hållbar utveckling

Bild: Enligt den preliminära utredningen bör vidare åtgärder vidtas i fråga om särskilt 44 delmål, som ännu inte har uppnåtts, och 11 delmål som enligt Finlands uppföljning har uppnåtts men som är förknippade med nya utmaningar. Bilden visar en förteckning över dessa. De 11 delmål som redan har uppnåtts anges med fet stil. Det gällande regeringsprogrammet omfattar åtgärder som täcker nästan alla dessa 55 delmål. I den preliminära utredningen identifieras endast två delmål (de understreckade delmålen 6.4 och 12.6) som inte berörs i regeringsprogrammet.

2. Regeringsprogrammet identifierar våra smärtpunkter i fråga om hållbar utveckling

Statsminister Marins regeringsprogram bygger på hållbar utveckling. Regeringsprogrammet innehåller föresatser om alla 17 mål för hållbar utveckling.

Regeringsprogrammet skapar goda förutsättningar för att åtgärda Finlands smärtpunkter för hållbar utveckling. Det omfattar åtgärder som täcker så gott som alla de 55 delmål som enligt den preliminära utredningen kräver vidare åtgärder. Aktörerna har varit medvetna om de flesta av dessa utmaningar redan en längre tid, och åtgärdernas genomslagskraft är det som i sista hand visar hur framgångsrikt regeringsprogrammet är.

3. Redogörelsen för hållbar utveckling bekräftar riktningen för de satsningar som anges i regeringsprogrammet

På basis av redogörelsen för hållbar utveckling kan det konstateras att åtgärder konsekvent har inletts eller planeras enligt prioriteringarna i regeringsprogrammet. Redogörelsen beskriver tydligt vilka åtgärder som vidtagits för att främja alla andra delmål förutom delmålen 1.a, 12.c och 16.b. I redogörelsen identifieras framtida utmaningar och eventuella nya hotbilder, som gör det motiverat att alltjämt rikta vidare åtgärder även till sådana delmål som redan har uppnåtts. Redogörelsen bekräftar att Finlands målnivå i fråga om många delområden är högre än de målnivåer som överenskommits på internationellt plan.

Som helhet erbjuder redogörelsen en koncis uppdatering av den bedömning av läget i fråga om hållbar utveckling som görs i Finlands Agenda 2030-landsrapport. Det betonas att arbetet med att genomföra Agenda 2030 fortfarande pågår; trots att framsteg har gjorts i många avseenden gäller det att snabba upp utvecklingen och vidta åtgärder i större skala för att målen ska uppnås inom utsatt tid. I samband med den preliminära utredningen påpekade flera av de intervjuade experterna också att Agenda 2030-målen endast kan uppnås genom omfattande nationellt och internationellt samarbete. Ett stort antal åtgärder har redan inletts av många olika aktörer, och Finlands regerings åtgärder utgör en viktig del av denna helhet.

4. Stimulansplanerna ger akt på specialvillkoren för hållbar utveckling, men den verkliga SDG-effekten avgörs av de beslut som fattas under de kommande månaderna

De utredningar som sammanställts till stöd för uppföljningen och återuppbyggandet efter coronaviruskrisen tar inte explicit upp Agenda 2030-målen, men de tre dimensionerna av hållbar utveckling återfinns i alla rapporter som granskats i samband med den preliminära utredningen. Ekonomisk hållbarhet framhävs i alla rapporter när det gäller hanteringen och den omedelbara uppföljningen av krisen. Den ekologiska och sociala hållbarheten kommer tydligare fram i bedömningarna av återuppbyggandet och hanteringen av konsekvenserna på lång sikt. I återuppbyggnadsskedet betonas i synnerhet energifrågorna och övergången till en koldioxidsnål ekonomi som en del av åtgärderna för att bekämpa klimatförändringen. Därtill framhävs bevarandet av den biologiska mångfalden, och behovet av att beakta detta i alla stimulansåtgärder. Den sociala hållbarheten betonas minst i rapporterna. Sysselsättningslösningar anses i rapporterna främst främja ekonomins återhämtning, men utbildning och kunnande lyfts också fram som faktorer som tryggar den sociala hållbarheten.

Det är viktigt med tanke på flera av Agenda 2030-(del)målen att stimulansåtgärderna genomförs rättvist på ett sätt som är förenligt med klimatmålen och målen om att bevara den biologiska mångfalden. Många av de experter som intervjuats i samband med den preliminära utredningen betonar också att stimulansåtgärdernas förenlighet med målen för hållbar utveckling och EU:s taxonomi för hållbara ekonomiska aktiviteter är kritiska frågor, inte bara med tanke på att resurser måste allokeras på ett ansvarsfullt sätt men också för att det säkert ska finnas finansiering för hållbar utveckling då vidare åtgärder blir nödvändiga i framtiden.

Rekommendationer enligt den preliminära utredningen

1. Färdplanen för Agenda 2030 bör bygga på samhälleliga omställningar

De experter som intervjuats i samband med den preliminära utredningen anser att färdplansprocessen på ett transparent och inkluderande sätt måste bygga på omställningsscenarioer på systemnivå. I Finland har man under de senaste åren i flera olika processer identifierat denna typ av omställningar som behövs i en hållbar välfärdsstat. Hållbarhetspanelen beskriver i sina anvisningar om att främja en systemisk förändring för hållbar utveckling sex områden i Finland där omställning är nödvändig: medborgarnas välbefinnande och möjligheter att agera, hållbar och rättvis ekonomi, hållbara livsmedelssystem och hälsosamma matvanor, tillgång till hållbar energi för alla, städernas och stadsregionernas hållbarhet samt trygghet av de globala naturliga systemen.

Den preliminära utredningen kom fram till att det finns omfattande konsensus om de omställningar som behövs i anslutning till de teman som lyfts fram av Hållbarhetspanelen och t.ex. av arbetsgruppen för hållbar stimulans och inom samhällsåtagandet för hållbar utveckling. De kan användas som grund för planeringen av färdplanens vägar till omställning. Omställningsscenarioer kan också erbjuda en bra metod för att diskutera olika måls korseffekter och sammanlagda effekter och stärka koherensen i politiken, vilket många olika intressentgrupper har efterlyst.

2. Gemensamt överenskomna kriterier är en förutsättning för att färdplansprocessen ska lyckas

Det är viktigt att man i färdplansprocessen fäster vikt vid gemensamt överenskomna kriterier som ska iakttas i samband med viktiga val och prioriteringar. Prioriteringar bör göras med särskild fokus på

- smärtpunkterna för hållbar utveckling, dvs. de mål som ännu inte har uppnåtts eller mål som är förknippade med betydande nya hotbilder
- lösningar och åtgärder som gör det möjligt att uppnå flera mål för hållbar utveckling, dvs. som kan ha mer omfattande genomslagskraft och förändringskraft
- åtgärder som visar prov på finländskt avtryck och globalt ansvar
- åtgärder som bidrar till att säkerställa att de centrala principerna för Agenda 2030 uppfylls, i synnerhet principen om att ingen lämnas utanför

- åtgärder som främjar politisk koherens i fråga om hållbar utveckling
- åtgärder som har potential att skapa långsiktiga åtaganden och ägarskap
- åtgärder som möjliggör en transparent uppföljning av utvecklingen och vid behov en vetenskapligt grundad uppdatering och skärpning av målen

Under den preliminära utredningen betonade flera aktörer att prioriteringar ska göras med respekt för jordens bärkraft. Även Finlands Agenda 2030-landsrapport utgår från denna syn. I beredningen av färdplansprocessen är det viktigt att precisera vad det i verkligheten skulle betyda om denna syn accepterades som utgångsläge.

3. Genom åtagande och ägarskap kan målen uppnås

Det är viktigt att positionera och framgångsrikt synkronisera färdplanen på nationell nivå i förhållande till andra betydande färdplans- och strategiprocesser (med beaktande av bl.a. det strategiska programmet för främjande av cirkulär ekonomi, färdplanerna för ett koldioxidsnålt samhälle samt de färdplaner för ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet som färdigställs under våren 2021). Finska staten har som en del av det internationella samfundet förbundit sig till att uppnå Agenda 2030-målen, och den aktuella färdplanen har också förutsättningar att bli en ”plan för framtida färdplaner”, om detta betraktas som önskvärt. På politisk nivå finns det flera metoder för att förankra och profilera den kommande färdplansprocessen genom att ge den parlamentariska beredningen alternativ och stärka såväl de möjligheter som redogörelsen för hållbar utveckling ger i form av riksdagsdokument som mandatet för och kunnandet hos kommissionen för hållbar utveckling. Beredningen av färdplanen kan leda till ett omfattande samhällsåtagande över valperioderna, om man satsar på

- inkluderande och ambitiös måluppsättning, som skapar motivation och förtroende för att ingen lämnas utanför och att förändringarna genomförs på ett rättvist sätt
- utveckling av kunnandet inom och kulturen för hållbar utveckling, som en faktor som möjliggör nödvändiga förändringar och en metod för effektiv hantering av korseffekter
- trovärdig, transparent uppföljning, där man utnyttjar det omfattande finländska kunskapsunderlaget för hållbar utveckling och indikatordata så att lämpliga indikatorer skraddarsys för att tjäna uttryckligen de målsättningar som prioriteras i färdplanen
- regelbundna lägesrapporter över måluppfyllelsen, där bl.a. erfarenheterna av utvecklingen av årsrapporterna enligt klimatlagen kan utnyttjas, delaktighetsfrämjande metoder och befintliga oberoende aktörer på nationell nivå, såsom Klimatpanelen, Naturpanelen och Hållbarhetspanelen
- innovationer, försök och pilotprojekt, genom vilka man kan hitta lösningar på smärtpunkter och negativa utvecklingstrender som man känt till redan länge.

I samband med den preliminära utredningen betonade flera intressentgrupper att det är viktigt att vid sidan av utmaningar och smärtpunkter även identifiera de olika aktörernas roller och styrkor som genomförare av lösningar. Det gäller att parallellt med de negativa konsekvenserna tydligare lyfta fram olika positiva effekter när det gäller hållbar utveckling och att

sprida exempel på framgångshistorier från Finland och andra länder. På så sätt skapar man ledarskap och konkreta förutsättningar för verkställandet.

Summary

Background

The purpose of the national roadmap for sustainable development is to highlight the systematic policies that Finland should pursue in order to achieve the goals of the 2030 Agenda for Sustainable Development at the national level by 2030. The objective of this preliminary study is to create the conditions for successful work on the 2030 Agenda roadmap in Finland. It will be used to identify the next stages of the national process and as a basis for constructive and open discussion on the preparation of the roadmap within e.g. the Government and the National Commission on Sustainable Development. The preliminary study was commissioned by the Prime Minister's Office and implemented by Gaia Consulting Ltd. in August–November 2020.

The preliminary study has compiled background material and analysed the status of Finland's implementation of the goals using publicly available sources. The progress report provided in the study relies heavily on Finland's 2030 Agenda Voluntary National Review and Statistics Finland's latest SDG indicator survey on the achievement of the goals. The analysis has also relied on the Programme of Prime Minister Marin's Government, the Government Report on Sustainable Development submitted to Parliament in October 2020 and key reports on Finland's COVID-19 recovery. Interviews were conducted with 20 different experts as part of the work. The preliminary results have been discussed regularly at meetings of the sustainable development coordination network made up of representatives from different ministries and were the focus of a workshop for members of the National Commission on Sustainable Development at the end of October.

Findings of the preliminary study

1. Existing data on the SDG targets provides a good starting point for roadmap work

Progress on the targets is monitored consistently and comprehensively in Finland. According to the Voluntary National Review and the Statistics Finland SDG indicator survey, Finland has so far achieved about half of all the 169 targets. The progress report for each target can be used to identify Finland's main challenges when it comes to sustainable development. In particular, additional measures should be targeted at the 44 targets that have not yet been reached and at 11 that have already been achieved according to Finland's monitoring data but are now facing new challenges.

A detailed description of Finland's progress on the targets and information on the current state of play provide a good basis for work on the roadmap, but several stakeholders have underlined the need for the work to take into account higher-level targets and paths of change in connection with the preliminary study.

- 1.2 Reduce the number of people living in poverty
- 1.5 Improve the resilience of the poor**
- 1.a Ensure sufficient resources to eradicate poverty
- 2.4 Implement resilient food production systems**
- 3.4 Reduce the number of deaths caused by non-communicable diseases**
- 3.5 Strengthen the prevention and treatment of substance abuse
- 3.8 Achieve universal health coverage
- 3.d Strengthen capacity to manage global health risks.
- 4.2 Ensuring access to high-quality early childhood development, care and pre-primary education for all
- 4.5 Eliminate gender disparities and ensure equal access for all special groups
- 4.6 Ensure literacy and numeracy**
- 4.7 Ensure that all learners acquire the knowledge and skills needed to promote sustainable development**
- 5.1 End all forms of discrimination against women
- 5.2 Eliminate all forms of violence against women
- 5.3 Eliminate child and forced marriage and female genital mutilation

- 6.4 Increase water-use efficiency and ensure sustainable withdrawals of freshwater
- 6.6 Protect and restore water-related ecosystems
- 6.a Expand international cooperation in water and sanitation projects
- 6.b Strengthen the participation of local communities in improving water and sanitation management
- 7.2 Increase the share of renewable energy**
- 8.1 Sustain per-capita economic growth**
- 8.4 Improve resource efficiency
- 8.8 Protect labour rights**
- 9.1 Develop sustainable infrastructure
- 9.4 Upgrade infrastructure sustainably
- 10.1 Achieve and sustain income growth for the poorest 40%
- 10.2 Promote social and political inclusion
- 10.5 Improve the regulation and monitoring of financial markets
- 10.7 Facilitate responsible migration and mobility
- 11.2 Ensure access to a safe and sustainable transport system
- 12.2 Achieve the sustainable use of renewable natural resources.
- 12.3 Halve per capita global food waste
- 12.5 Substantially reduce waste generation
- 12.6 Encourage companies to adopt sustainable practices
- 12.7 Promote sustainable public procurement practices
- 12.c Rationalise inefficient fossil-fule subsidies
- 13.1 Strengthen resilience and adaptability to climate-related hazards
- 13.2 Integrate climate change measures into policy**
- 13.a Mobilise funds for climate action in developing countries

- 14.1 Prevent and significantly reduce marine pollution
- 14.2 Sustainably manage and protect marine ecosystems
- 14.3 Minimise and address the effects of ocean acidification
- 15.1 Ensure the conservation and restoration of freshwater ecosystems
- 15.2 Manage forests sustainably and halt deforestation
- 15.5 Take urgent action to preserve biodiversity
- 15.9 Integrate ecosystem and biodiversity values into planning
- 15.a Mobilise financial resources to conserve biodiversity
- 16.1 Reduce all forms of violence and violent deaths**
- 16.2 End abuse, exploitation and all forms of violence against children
- 16.b Promote and enforce non-discriminatory laws and policies for sustainable development
- 17.1 Strengthen domestic resource mobilisation, including through international support for developing countries
- 17.2 Encourage developed countries to implement their official development assistance commitments
- 17.3 Mobilise additional financial resources for developing countries
- 17.7 Promote the development, transfer and dissemination of environmentally friendly technologies to developing countries
- 17.14 Enhance policy coherence for sustainable development

Figure: According to the preliminary study, additional measures should be targeted in particular at the 44 targets that have not yet been reached and at 11 that have already been achieved according to Finland's monitoring data but are now facing new challenges. These are listed in the figure above. The 11 targets that have already been achieved are emphasised in bold. The current Government Programme includes measures connected to almost all of these 55 targets. There were only two targets (6.4 and 12.6, underlined) for which the preliminary study did not identify entries in the Government Programme.

2. The Government Programme identifies the areas most in need of attention with regard to sustainable development in Finland

The programme of Prime Minister Marin's Government is built on sustainable development. The Government Programme includes entries addressing all 17 Sustainable Development Goals.

The Government Programme provides a good foundation for targeting measures at the areas most in need of attention when it comes to sustainable development in Finland. The Programme addresses almost all of the 55 targets that require further action according to the preliminary study. Most of the challenges identified in the study have long been known to the relevant stakeholders, and the actual measure of the success of the Government Programme is the effectiveness of the measures to address them.

3. The sustainable development progress report affirms the direction of the measures laid down in the Government Programme

According to the Government's Report on the Global 2030 Agenda for Sustainable Development, a wide variety of measures are currently under way or are being planned consistently in line with the priorities of the Government Programme. There were only three targets, 1a, 12c and 16b, for which measures were not clearly described in the report. The report identifies emerging challenges and potential new threat scenarios, based on which further measures should be targeted at the targets Finland has already achieved. The report confirms that Finland's national target level is higher for many targets than the internationally agreed target levels.

As a whole, the report provides a concise update on the state of sustainable development in Finland as assessed in the 2030 Agenda Voluntary National Review. The report stresses that Finland's implementation of the 2030 Agenda is still under way. Although progress has been made in many respects, measures should be considerably accelerated and scaled up if Finland wants to achieve the goals by the envisaged deadline. Several of the experts interviewed in connection with the preliminary study also point out that the goals set in the 2030 Agenda can be achieved only through extensive national and international cooperation. A large number of measures are currently being carried out by a variety of different actors. In this context, the actions of the Finnish Government play an important role.

4. COVID-19 recovery plans recognise the conditions for sustainable development, but the final decisions in the coming months will determine their real impact with regard to the SDGs

The studies prepared to support aftercare and reconstruction following the COVID-19 crisis do not explicitly address the goals set in the 2030 Agenda, but the three dimensions of sustainable development are addressed in all reports examined in the preliminary study. Financial sustainability is emphasised in all of the reports in connection with crisis management and immediate aftercare. Environmental and social sustainability, on the other hand, features more prominently when it comes to the reconstruction phase and the longer-term

assessment of recovery. In particular, energy issues and the transition to a low-carbon economy as part of the solution to climate change are emphasised in connection with the reconstruction phase. In addition, emphasis is placed on safeguarding biodiversity and the need to take this into account in all recovery measures. Social sustainability features the least prominently in the reports. Solutions related to employment are mainly discussed in the reports as a way to rehabilitate the economy, but education and skills are also emphasised as a way to safeguard social sustainability.

The fair implementation of recovery and its consistency with the goals related to climate and biodiversity is central to achieving several of the goals (and targets) set in the 2030 Agenda. Many experts consulted for the preliminary study also emphasise that the consistency of recovery measures with the Sustainable Development Goals and the EU Taxonomy for sustainable financing are critical issues, not only when it comes to the responsible allocation of resources but also for measures needed to ensure financing for sustainable development in the future.

Recommendations of the preliminary study

1. The 2030 Agenda roadmap should be built on transformation paths

According to the experts consulted for the preliminary study, the future roadmap process should be built in a transparent and participatory manner based on systemic transition or transformation paths. In recent years, a number of different social transformation processes have been identified as necessary for a sustainable welfare state. In its recommendations, the Sustainability Panel describes six entry points for promoting systemic sustainability in Finland: human well-being and capabilities, sustainable and just economies, food systems and nutrition patterns, energy decarbonisation and universal access, sustainable urban and peri-urban development, and safeguarding global environmental commons.

The preliminary study identified a broad consensus on the necessary transformation paths connected to the themes raised by the Sustainable Panel and the Sustainable Recovery Working Group, and in society's commitment to sustainability. These should be used as a basis for conceptualising the transformation paths in the roadmap. Transformation paths can also provide a fruitful way to discuss the interlinkages and synergies between different objectives and to strengthen policy coherence, which was widely advocated by various stakeholders.

2. Jointly adopted criteria are a prerequisite for a successful roadmap process

The roadmap process must be based on jointly agreed criteria used in prioritisation and when making important choices. The prioritisation should focus especially on:

- areas that require special attention when it comes to sustainable development, i.e. goals that have not yet been achieved or that face significant new threats
- solutions and measures that contribute to achieving more than one sustainable development goal, i.e. that have a wider potential impact and force for change

- measures that open up prospects for Finland to make an impact and fulfil its global responsibilities
- measures that help to ensure that the key principles of the 2030 Agenda are met, in particular the principle of leaving no one behind
- measures that promote policy coherence in sustainable development
- measures that have the potential to create longer-term commitment and ownership
- measures for which progress can be monitored transparently and for which the objectives can be updated and intensified if necessary based on scientific evidence.

During the preliminary study, several stakeholders emphasised respect for the Earth's carrying capacity as a starting point for prioritisation. This view is also the starting point for Finland's 2030 Agenda Voluntary National Review. In preparing the roadmap process, it is important to specify what adopting this premise would mean in practice.

3. Commitment and ownership make it possible to achieve the goals

The 2030 Agenda roadmap process must be synchronised and positioned successfully in relation to other national roadmap and strategy processes, taking into account the strategic programme to promote a circular economy, the roadmaps towards a low-carbon economy, the new roadmaps for economic, social and ecological sustainability to be completed in spring 2021, and other similar initiatives. As part of the international community, the State of Finland is committed to achieving the goals set in the 2030 Agenda, and the new roadmap has the potential to become a "roadmap of roadmaps" if this is seen as a desirable approach. At the political level, there are several ways of anchoring and profiling the new roadmap process by harnessing options for parliamentary preparation, seizing the opportunities offered by the Report on the Global 2030 Agenda for Sustainable Development as a parliamentary document, and making use of the mandate and competence of the National Commission on Sustainable Development. Drawing up the roadmap can be instrumental in building a broad-based social commitment across parliamentary terms by investing in

- an inclusive and ambitious set of objectives that creates motivation and confidence that no one will be left behind and that the transformations will be implemented fairly
- the development of competence and culture for sustainable development as a way to facilitate the necessary transformations and manage their interlinking effects
- credible, transparent monitoring that utilises the comprehensive Finnish knowledge base of sustainable development and indicator data, tailoring suitable sets of indicators to best serve the objectives prioritised by the roadmap
- a regular report on the progress of the goals that can draw on lessons learned from the development of annual reporting on the Climate Change Act, participatory methods, and existing independent national operators such as the Climate Change Panel, the Nature Panel and the Sustainability Panel.

- innovations, experiments and pilots to identify solutions to negative trends in development and areas that have long been in need of additional attention.

During the preliminary study, several stakeholders stressed the need to identify the roles and strengths of different participants in implementing the solutions alongside the challenges and areas in need of attention. In addition to the negative impacts, it is important to highlight the various positive effects on sustainable development more strongly and to share success stories from Finland and the world. This will help to create leadership and ensure a more concrete approach to implementation.

1 Johdanto

1.1 Työn tausta ja tavoite

Suomi ja suomalaiset ovat panneet toimeen globaalia kestävän kehityksen toimintaohjelmaa – Agenda2030:a vuodesta 2016 lähtien. Vaikka Suomella on pitkät perinteet kestävän kehityksen kokonaisvaltaisessa edistämisessä, ja Suomi on säännöllisesti muiden pohjoismaiden joukossa kansainvälisten kestävän kehityksen vertailujen kärjessä, monet tavoitteet ovat edelleen Suomen osalta saavuttamatta, ja uusia haasteita nousee jatkuvasti ratkaistavaksemme.

Suomi tarvitsee yhteisen vision ja toimeenpanoa kannustavan suunnitelman, joka auttaa meitä saavuttamaan Agenda2030:n tavoitteet tämän vuosikymmenen aikana. Agenda2030 tavoitteet ovat kunnianhimoinen kokonaisuus, jonka toteutuminen ei riipu pelkästään Suomen omista toimenpiteistä, mutta tähän päämäärään Suomi on sitoutunut.

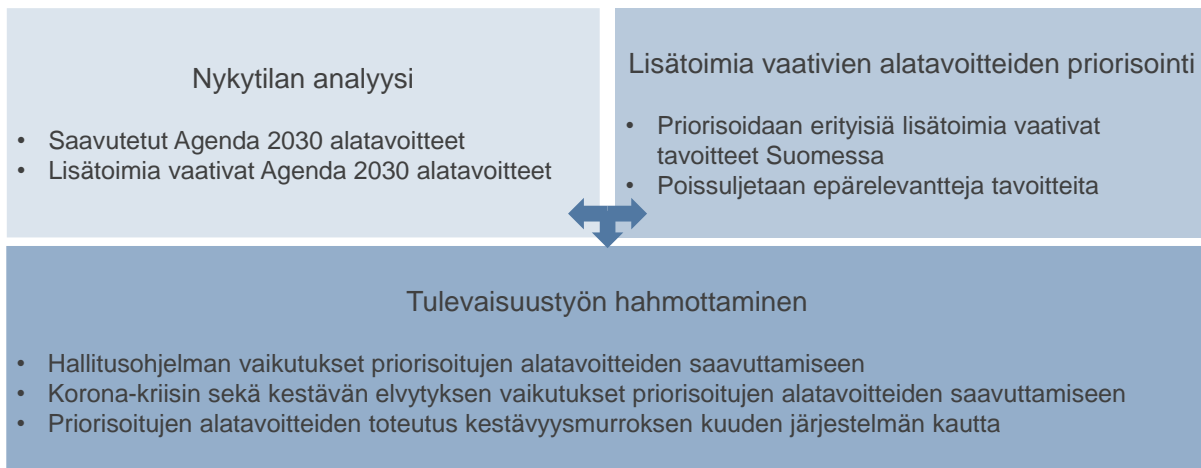
Tämän esiselvityksen tarkoituksena on luoda edellytyksiä menestyksekkäälle Agenda2030 tiekarttatyölle Suomessa. Kansallisen kestävän kehityksen tiekartan tarkoituksena on tehdä näkyväksi, minkälaista politiikkaa Suomessa tulisi systemaattisesti tehdä, jotta saavutamme kansallisesti kaikki Agenda2030:n tavoitteet vuoteen 2030 mennessä. Esiselvityksessä kootaan tausta-aineistoa ja tehdään tilanneanalyysia toimeenpanon statuksesta hyödyntäen julkisesti käytettävissä olevia tietolähteitä.

Tämän esiselvityksen pohjalta on tarkoitus hahmotella kansallisen Agenda2030 -tiekarttaproessin seuraavat vaiheet sekä käydä rakentavaa ja avointa keskustelua tiekartan valmistelusta mm. valtioneuvoston piirissä ja kestävän kehityksen toimikunnassa. Myös tiekartan ylivaalikautisuus on tärkeä tavoite, mikä edellyttää keskustelua kaikkien poliittisten puolueiden kanssa.

Tämän esiselvityksen on tilannut valtioneuvoston kanslia. Sen on toteuttanut Gaia Consulting Oy elo-marraskuussa 2020. Sisällöstä, johtopäätöksistä ja suosituksista vastaavat selvityksen tekijät, eivätkä ne välttämättä vastaa valtioneuvoston kanslian tai esiselvityksen aikana kuulujen sidosryhmien näkemyksiä.

1.2 Esiselvityksen toteutus ja rakenne

Esiselvitys on toteutettu kolmessa, toisiaan täydentävässä vaiheessa, kattaen i) nykytilan analyysin, ii) lisätoimenpiteitä edellyttävien alatavoitteiden tunnistamisen, sekä iii) tulevaisuustyön hahmottamista tukevan tarkastelun (Kuva 1).

Kuva 1. Esiselvityksen lähestymistapa ja analyysin vaiheet

Analyysin ensimmäisessä vaiheessa on tarkasteltu Agenda2030 alatavoitteiden nykytilaa arvioimalla alatavoitteiden saavuttamisen tasoa ja niiden oleellisuutta Suomen kannalta. Analyysin keskeisen lähdeaineiston muodostavat Suomen Agenda2030 -maaraportti¹ sekä Tilastokeskuksen tuorein SDG-indikaattorikatsaus². Nykytilan analyysissä yksittäisten alatavoitteiden edistymistä on tarkasteltu siitä näkökulmasta onko kyseinen alatavoite saavutettu Suomessa/Suomen osalta. Näkökulmaa on laajennettu **analyysin toisessa vaiheessa**, jossa tarkoituksena on ollut löytää ne alatavoitteet, joita tulisi harkita priorisoitaviksi jatkotyössä, jotta Suomen Agenda2030 panostus olisi optimaalinen. Toisen vaiheen analyysissä on tiedostettu, että useiden tavoitteiden saavuttaminen ei ole mahdollista ilman yhteispeliä maiden sisällä ja välillä. Eri maiden ja tavoitteiden keskinäisriippuvuuksien huomioiminen tulee olla keskeinen osa tiekarttatyön laatimista ja toimeenpanoa. **Analyysin kolmannessa vaiheessa** on tarkennettu lisätoimia vaativien alatavoitteiden todennäköistä kehitystä Suomessa arvioiden hallitusohjelman ja elvytystoimien kohdentumista tavoitteisiin. Kolmannen vaiheen tarkastelussa on hyödynnetty ensimmäisten kahden vaiheen tuloksia tiekarttatyön keskeisten elementtien hahmottamiseksi ja priorisoimiseksi sekä tarjottu elementtejä keskusteluun tiekarttatyön strategisista painopisteistä.

Työn toteutuksessa on hyödynnetty dokumenttianalyysin ja haastatteluiden yhdistelmää. Ensimmäisen vaiheen tilannekatsaus nojaa vahvasti dokumenttianalyysiin (liite 1), haastatteluiden roolin (liite 2) kasvaessa hankkeen toisessa ja kolmannessa vaiheessa. Hankkeen aikana alustavia tuloksia on esitelty ministeriöiden edustajista koostuvan kestävän kehityksen koordinaatioverkoston jäsenille ja 26.10.2020 kestävän kehityksen toimikunnan jäsenille verkkokokouksen ja työpajan avulla.

¹ Valtioneuvoston kanslia, 2020, Report on the implementation of the 2030 agenda for sustainable development, voluntary national review 2020:

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162268/VNK_2020_8_Voluntary_National_Review_Finland.pdf?sequence=4&isAllowed=y

²Tilastokeskus, 2020, Sustainable development goals indicators for Finland: http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yyti_sdg_201900_2020_23445_net_p2.pdf

Tässä loppuraportissa esitetään tiiviissä muodossa esiselvityksen analyysin tulemia.

Luku 2 sisältää ensimmäisten analyysivaiheiden tilannekatsauksen Agenda2030 edistymisestä sekä lisäpanostusta vaativista alatavoitteista. Analyysi on luonteeltaan tekninen tarkastelu ja hyödyntää julkisesti käytettävissä olevaa dataa alatavoitteiden statuksen kuvaamiseksi. Analyysin tuloksia on pyritty visualisoimaan taulukoin ja kuvin, selkeästi indikoiden lähtödatan ja niihin liittyvät oletukset ja/tai rajoitteet.

Luvussa 3 tarkastellaan hallitusohjelman³ ja tuoreen Agenda2030 selonteon⁴ näkökulmasta miten nykyiset politiikkatoimet ja suunnitelmat kohdistuvat kestävän kehityksen tavoitteidemme näkökulmasta. Esiselvityksen laatiminen on ajoittunut poikkeukselliseen ajankohintaan, jolloin koronapandemian vaikutukset näkyvät monin tavoin kansalaisten arjessa, yritysten toiminnassa ja läpileikkaavasti Suomen kansallisessa Agenda2030 toimeenpanossa. Tästä syystä luvussa 3 tarkastellaan myös millä tavoin keskeiset elvytystä tarkastelevat selvitykset integroivat kestävän kehityksen näkökulman.

Luvussa 4 tarkastelu nostetaan alatavoitteista ja tavoitteista kohti yhteiskunnallisia murroksia ja polkuja, joiden kautta kestävän kehityksen tavoitteita voitaisiin kokonaisvaltaisesti edistää. Analyysissa hyödynnetään mm. Kestävän kehityksen asiantuntijapaneelin (Kestävyyspaneeli) käyttämää viitekehystä⁵ tarkastelemaan vaihtoehtoisia murrospolkuja sekä eri tavoitteiden riskikäisvaikutuksia, joita olisi tärkeä huomioida tiekarttaprosessissa.

Luvussa 5 on esitetty hankkeen keskeisiä johtopäätöksiä sekä suosituksia tiekarttaprosessin viemiseksi eteenpäin.

³ Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019 Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta

⁴ Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta: Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa, 8.10.2020

⁵ Kestävyyspaneeli, 2020, Kuusi polkua kestävyteen: evästyksen systemisen kestävyysmurroksen edistämiseksi Suomessa: https://www.kestavyyspaneeli.fi/wp-content/uploads/sites/41/2020/02/Kuusi-polkuja-kestavyteen_julkaisu2020.pdf

2 Tilannekatsaus Agenda2030:n toteutuksesta Suomessa

2.1 Johdanto tilannekatsaukseen – iso kuva

Useat kansalliset ja kansainväliset selitykset ja vertailut piirtävät johdonmukaisen ja selkeän kokonais kuvan Suomen kestävän kehityksen tilasta ja kontribuutiosta globaalin Agenda2030 saavuttamiseen. Esimerkiksi Bertelsmann-säätiön ja UN Sustainable Development Solutions Networkin vuosittaisessa maavertailussa⁶ Suomi on useana vuonna sijoittunut kärkikolmikkoon Ruotsin ja Tanskan jälkeen. Tämän tarkastelun mukaan Suomi on jo saavuttanut tai on saavuttamassa ne Agenda2030:n päätavoitteet, jotka liittyvät köyhyyden poistamiseen, terveyteen ja hyvinvointiin, laadukkaaseen koulutukseen, puhtaaseen veteen, energian saataavuuteen ja puhtauteen, säälliseen työhön ja talouskasvuun, teollisuuteen ja innovaatioihin, eriarvoisuuden vähentämiseen, kaupunkien ja paikallisyhteisöjen kestävyteen, sekä instituutioiden ja oikeusjärjestelmän toimivuuteen.

Kuten vuoden 2020 Kestävän kehityksen tila -raportti⁷, Suomen Agenda2030 -maaraportti⁸ sekä tuore valtioneuvoston selonteko Agenda2030n toimeenpanosta⁹ selkeästi toteavat, Suomen haasteet liittyvät erityisesti kulutus- ja tuotantotapojen muutostarpeeseen, ilmastotoimiin, merien ja vesistöjen tilaan, luonnon monimuotoisuuden köyhtymiseen sekä globaaliin vastuunkantoon Agenda2030:n toimeenpanossa. Eurostatin vuosittainen indikaattoriraportti¹⁰ sekä OECD:n laatima vertailuraportti¹¹ tukevat näitä havaintoja. Samoilla linjoilla on vuoden 2019 alussa valmistunut kansallisen kestävän kehityksen politiikan kokonaisarvio Polku2030¹², joka tunnistaa tarpeen vahvistaa panostuksia energijärjestelmän kestävyteen, metsien kestävään käyttöön, vesiekosysteemien kestävyteen, kestävään ruokajärjestelmään, yhteiskunnallisen osallisuuden ja yhdenvertaisuuden vahvistamiseen, sekä kokonaisuutena suomalaisen kulutuksen globaalin jalanjäljen pienentämiseen.

⁶Sachs, J., Schmidt-Traub, G., Kroll, C., Lafortune, G., Fuller, G., Woelm, F. 2020. The Sustainable Development Goals and COVID-19. Sustainable Development Report 2020. Cambridge: Cambridge University Press. [Sustainable Development Report - Sustainable Development Report \(sdgindex.org\)](https://www.sustainabledevelopmentreport.org/)

⁷ Valtioneuvoston kanslia, 2020, Towards the Finland we want by 2050 - The state of sustainable development in 2020 in light of indicators and comparative studies <https://kestavakehitys.fi/kestavan-kehityksen-tila-raportti>

⁸ Valtioneuvoston kanslia, 2020, Report on the implementation of the 2030 agenda for sustainable development, voluntary national review 2020:

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162268/VNK_2020_8_Voluntary_National_Review_Finland.pdf?sequence=4&isAllowed=y

⁹ Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta: Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa, 8.10.2020

¹⁰ Eurostat, 2019, Sustainable development in the European Union: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/9940483/KS-02-19-165-EN-N.pdf/1965d8f5-4532-49f9-98ca-5334b0652820>

¹¹ OECD, 2019, Measuring Distance to the SDG Targets 2019: <http://www.oecd.org/publications/measuring-distance-to-the-sdg-targets-2019-a8caf3fa-en.htm>

¹² Valtioneuvoston kanslia, 2019, POLKU2030 – Suomen kestävän kehityksen politiikan arviointi: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161458>

Seuraavissa luvuissa 2.2-2.4 tarkastelemme yksityiskohtaisemmin miltä tilanne näyttää yksittäisten SDG tavoitteiden ja 169 alatavoitteen näkökulmasta. Tarkastelun tarkoituksena on täydentää ja tarkentaa tilannekuvaa alatavoitteista, erityisesti i) jo saavutetuista alatavoitteista, joiden varaan voidaan jatkossa mahdollisesti rakentaa tulevia toimenpiteitä, ii) alatavoitteista, jotka ovat kipupisteitä Suomen Agenda2030 työssä ja täten edellyttävät selkeitä lisäpanostuksia, sekä iii) alatavoitteista, jotka ovat mahdollisesti tällä hetkellä hyvällä mallilla, mutta joita uhkaavat uudet haasteet.

2.2 Alatavoitteista on kattavasti tietoa

2.2.1 Indikaattoridatan ja kansallisten arvioiden kattavuus ja johdonmukaisuus

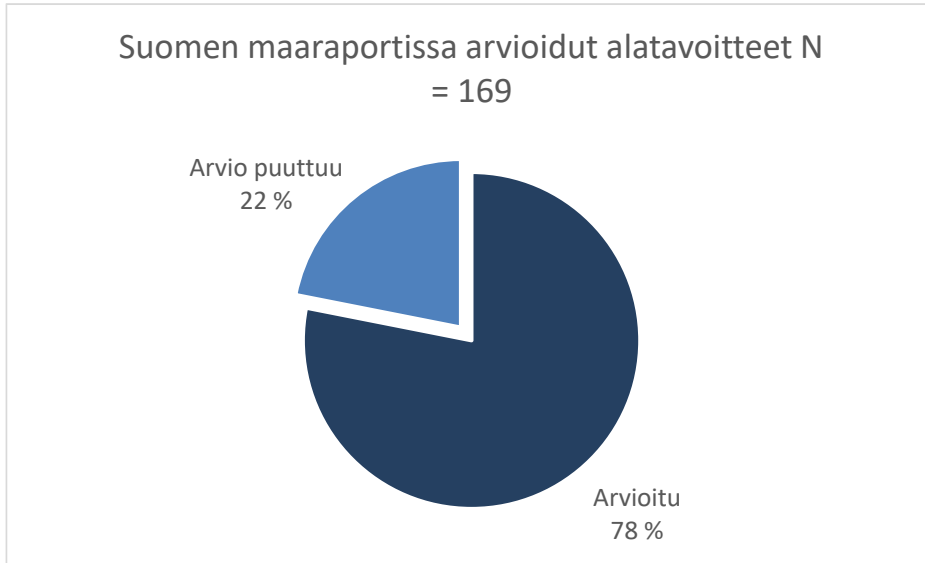
Tilastokeskus on muodostanut kansallisen SDG indikaattoreiden alustan¹³, joka lanseerattiin vuoden 2019 helmikuussa. Suomen indikaattoritietokanta sisältää kansallista dataa n. 160 indikaattorille, yhteensä n. 240 globaalista indikaattorista. Indikaattorikehikko kehittyy koko ajan ja osa alatavoitteiden indikaattoreista palvelee samanaikaisesti useamman alatavoitteen seurantaan¹⁴.

Tilastokeskuksen indikaattoriaineisto tarjoaa pohjaa alatavoitteiden edistymisen seurantaan melko kattavasti. Reilun 30% alatavoitteen (51 kpl) osalta globaalin järjestelmän mukaista indikaattoridataa ei ole käytettävissä. Suomen Agenda2030 -maaraportti hyödyntää Tilastokeskuksen indikaattoridatan lisäksi myös muuta dataa¹⁵, ja tästä syystä sen tarjoama kattavuus 169 alatavoitteen suhteen on astetta laajempi. Kun tarkastellaan Suomen Agenda2030 -maaraportin arvioita alatavoitteiden mukaisessa edistymisessä, vain 38 alatavoitteen osalta (vastaten reilua 22% kaikista alatavoitteista) arvioita ei ole käytettävissä (Kuva 2). Ristikkäis-tarkastelu paljastaa kuitenkin että vain seitsemälle (7%) prosentille alatavoitteista ei ole Tilastokeskuksen tai maaraportin arviota (Kuva 3).

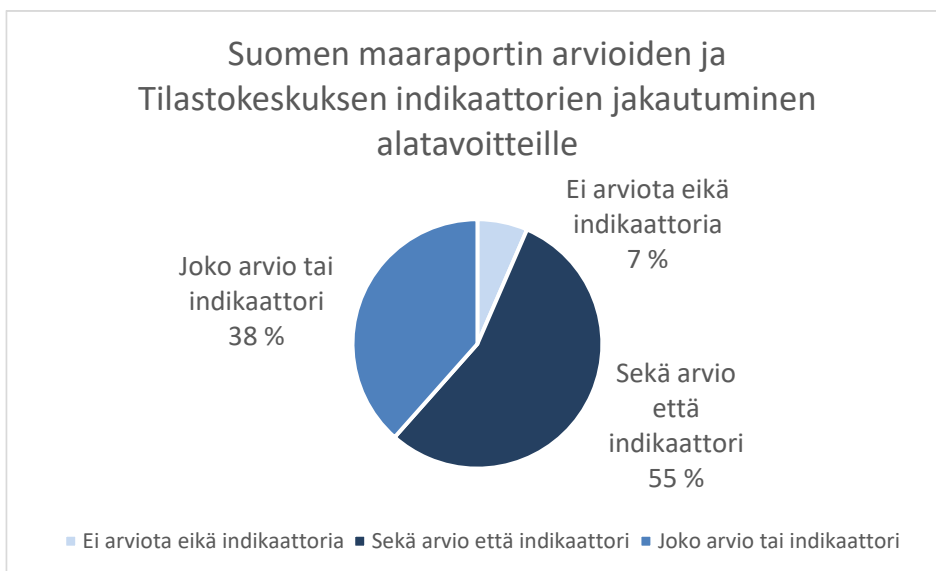
¹³Tilastokeskus, kansallinen SDG indikaattorien alusta: http://www.stat.fi/tup/kestavan-kehityksen-yk-indikaattorit-agenda2030_en.html

¹⁴ Osa indikaattoreista palvelee useamman alatavoitteen seurantaan (The global indicator framework includes 231 unique indicators. Please note that the total number of indicators listed in the global indicator framework of SDG indicators is 247. United Nations, SDG indikaattorien kokonaislistaus: <https://unstats.un.org/sdgs/indicators/indicators-list/>)

¹⁵ On hyvä todeta että pääosa lähtödatasta on ajanjaksolta ennen COVID-19 pandemiaa.

Kuva 2. Suomen Agenda2030 maaraportti tarjoaa kansallisen arvon alatavoitteiden edistymisestä, kattaen lähes 80% alatavoitteista.

Kuva 3. Suomen Agenda2030 toimeenpanon seuranta mahdollistaa lähes kaikkien alatavoitteiden edistymisen seurannan.

Esiselvityksen perusteella voidaan todeta että Suomen Agenda2030 -maaraportin arviot alatavoitteista ovat johdonmukaisia Tilastokeskuksen indikaattoridatan kanssa, eikä mitään dramaattisia eroavaisuuksia voida tunnistaa siitä huolimatta että maaraportin arvio hyödyntää myös muuta datapohjaa.¹⁶

¹⁶ Suomen maaraportin arviointikriteerit ovat selkeät ja kolmiportaiset koskien sekä tavoitteiden saavuttamista (saavutettu, ei saavutettu mutta lähellä, ei saavutettu) sekä trendiä (hyvä trendi kohti tavoitetta, vakaa kehitys, tavoite karkaamassa), mutta jättävät jonkin verran tulkinnanvaraa sen suhteen milloin portaalta siirrytään toiselle.

Sen sijaan selkeä sävyero on nähtävissä Suomen Agenda2030 maaraportissa siinä, miten kansalaisyhteiskunta arvioi kehitystä kokonaisuutena kunkin päätavoitteen osalta¹⁷. Maaraportin arvioissa kansalaisyhteiskunnan arvio on keskimäärin kriittisempi tavoitteiden saavuttamisen tasosta sekä vallitsevasta trendistä. Mahdollisina selittävinä tekijöinä nousee esiin globaalin perspektiivin ja politiikkajohdonmukaisuuden vahvempi painotus kansalaisyhteiskunnan kirjaamissa kokonaisarvioissa.

2.2.2 Olennaisuuden tarkastelun mielekkyys

Mikäli alatavoitteita ja niiden saavuttamista tarkastellaan tiukan teknisesti ja kapeasti Suomen näkökulmasta, voidaan eräät alatavoitteet tulkita Suomen kannalta vähemmän olennaisiksi kuin toiset. Jos alatavoite on jo saavutettu Suomessa, voisi ajatella, että se ei ole enää niin olennainen Suomen omien jatkotoimenpiteiden näkökulmasta. Joidenkin alatavoitteiden olennaisuutta voisi myös pitää alhaisena, koska esimerkiksi maantieteellisestä syystä niiden seuraaminen Suomen perspektiivistä ei tuo lisäarvoa Agenda2030 toimeenpanoon nimenomaan Suomessa. Esiselvityksen yhteydessä tällaisia alatavoitteita tunnistettiin yhteensä 18, ts. 11% alatavoitteista (liite 5). On hyvä todeta että näistä 18 alatavoitteesta yhteensä 13 on jo saavutettu Suomessa, ja viidelle ei tällä hetkellä ole käytettävissä seurantatietoa.¹⁸

Tällaiseen olennaisuuden tarkasteluun ei ole kansallisesti sovittuja pelisääntöjä tai kriteereitä. Kyseinen tarkastelu voi tarjota näkökulmia tiekarttaprosessissa tarvittavaan priorisointiin, mutta ilman yhdessä sovittuja kriteereitä olennaisuuden määrittelyyn se on helppo kyseenalaistaa. Lähes poikkeuksetta kaikki esiselvityksen aikana haastatellut asiantuntijat pitivät tällaista tarkastelua vähän lisäarvoa tuottavana harjoituksena, ottaen huomioon että Suomi on sitoutunut saavuttamaan kaikki kestävä kehityksen tavoitteet. Haastatellut painottivat, että tavoitteiden välillä on monia ristikkäisvaikutuksia, niitä ei voi tarkastella täysin erillään toinen toisistaan, ja että Suomella on globaalin vastuunsa kautta velvollisuus osallistua mahdollisimman kattavasti kaikkien tavoitteiden saavuttamiseen.

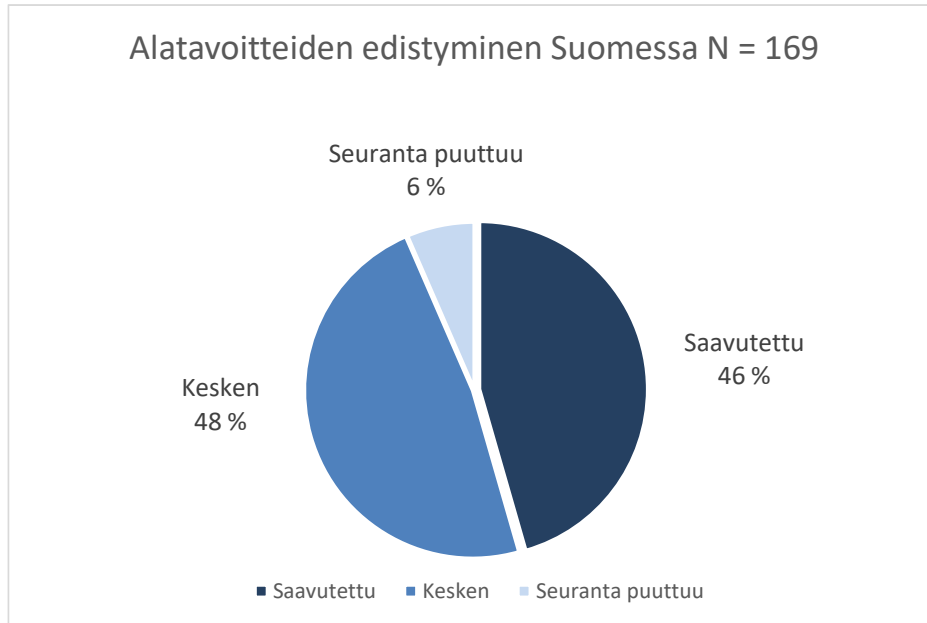
2.3 Lähes puolet alatavoitteista on saavutettu, samoin lähes puolet saavuttamatta

Alatavoitteiden saavuttamisen astetta on Suomen Agenda2030 -maaraportissa arvioitu asteikolla "saavutettu", "kesken" ja "ei tietoa". Lisäksi erityisesti kesken olevien tavoitteiden kohdalla arvioidaan kehityssuuntaa (vaihtoehtoina positiivinen, tilanne pysynyt samana, tai negatiivinen kehitys). Kokonaisuutena lähes puolet kestävä kehityksen alatavoitteista, yhteensä 71 alatavoitetta on Suomessa jo saavutettu (Kuva 4). Saavutettujen alatavoitteiden

¹⁷ Kansalaisyhteiskunnan arvio on laadittu per tavoite (ei alatavoitetasolla)

¹⁸ Näiden 18 alatavoitteena osalta 11:lle löytyy arvio maaraportista, 10:lle Tilastokeskuksen indikaattori (ei kaikki samoja alatavoitteita) ja siis 5:lle alatavoitteelle ai lainkaan arviota, mikä samalla kuvastaa että kyseiselle alatavoitteelle ei ole nähty tarvetta laatia kansallista arviota.

yksityiskohtainen listaus on esitetty liitteessä 4 ja kattaa alatavoitteita kaikista 17 kestävän kehityksen tavoitteista.

Kuva 4. Suomi on saavuttanut 46% alatavoitteista ja vastaavasti 48% alatavoitteista on vielä saavuttamatta (työ on kesken). Yhteensä 6% alatavoitteista on sellaisia, joille ei löydy seurantatietoa.

Yhteensä 81 alatavoitteen osalta Suomi ei ole vielä saavuttanut asetettuja tavoitteita (liite 4). Suomen Agenda2030 maaraportissa esitetään myös arvioita kehityssuunnasta ja 34 kesken olevan alatavoitteen osalta kehityksen arvioidaan etenevän tavoitetta kohti. Sen sijaan 40 alatavoitteen osalta nähdään tarpeita lisätoimille, koska tilanne ei ole kehittynyt toivotulla tavalla. Neljän kesken olevan alatavoitteen osalta maaraportti arvioi kehityksen olleen negatiivinen.

2.4 Useat alatavoitteet vaativat lisätoimia

Esiselvitys pyrkii täydentämään olemassa olevia arvioita ja tunnistamaan alatavoitteita, joihin olisi perusteltu suunnata lisätoimenpiteitä. Kuten yllä on kuvattu, Suomen Agenda2030 maaraportti tunnistaa joukon alatavoitteita, joita ei vielä ole saavutettu mutta näkee osan näistä etenevän kuitenkin jo oikeaan suuntaan. Samoin maaraportin arvioissa nähdään alatavoitteita, joissa edistys ei ole ollut toivottua ja tavoitteiden saavuttaminen näin ollen edellyttää jatkotoimia.

Tässä luvussa nostetaan esiin esiselvityksessä tunnistettuja tarpeita lisätoimenpiteille. Osa ehdotetuista lisätoimenpiteistä kohdistuu alatavoitteisiin, joita ei vielä ole saavutettu, mutta osa myös sellaisiin alatavoitteisiin jotka on jo saavutettu, mutta joihin kohdistuu uusia ja/tai voimistuneita uhkia.

2.4.1 Tavoitteet, joita Suomi ei vielä ole saavuttanut

Taulukkoon 1 on listattu 44 ei saavutettua alatavoitetta, jotka esiselvityksen yhteydessä tunnistetaan sellaisiksi, joihin lisätoimenpiteitä tulisi kohdistaa. Listaus on tehty asiantuntija-arviona, hyödyntäen luokittelukriteereinä esiselvityksen haastatteluissa ja työpajoissa esiin nostettuja tärkeiksi pidettyjä priorisointikriteereitä. Sen lisäksi että kyseistä tavoitetta ei ole saavutettu, kriteereinä on käytetty alatavoitteen linkittymistä muihin tavoitteisiin (huomioiden sen potentiaali edistää myös muita alatavoitteita) sekä alatavoitteen kautta avautuvaa näkömää suomalaiselle kädenjäljelle ja globaalivastuun kantamiselle (huomioiden potentiaali tarjota SDG ratkaisuja Suomessa ja maailmalla). Mm. näistä syistä tässä esitetty lisätoimenpiteiden kohdentaminen tarjoaa täydentävää näkökulmaa maaraportin arvioon.¹⁹

On erittäin tärkeä tässä yhteydessä todeta, että itse alatavoitteet on SDG-kehikossa kuvattu teksteinä melko löyhästi, ja kunkin alatavoitteen saavuttamista voi edistää monin eri toimenpitein. Tästä syystä luvuissa 2.4.1 ja 2.4.2 esitettyä alatavoitekohtaista analyysiä on syytä hyödyntää rakentavan kriittisesti tiekarttaprosessin valmistelussa.

Taulukko 1 Alatavoitteita, joita ei vielä ole saavutettu ja joihin lisätoimia tulisi erityisesti kohdistaa.

	<p>1.2 Vähentää vuoteen 2030 mennessä ainakin puolella niiden kaikenikäisten ihmisten määrää, jotka kansallisten määritelmien mukaan elävät köyhydessä.</p>
	<p>1.a Taata merkittävä resurssien mobilisointi eri lähteistä, esimerkiksi tehostetun kehitys yhteistyön kautta, jotta kehitysmailla, erityisesti vähiten kehittyneille maille, voidaan tarjota riittävät ja ennakoitavissa olevat keinot toimeenpanna ohjelmia ja politiikkoja, jotka tähtäävät köyhyyden poistamiseen kaikissa muodoissaan.</p>
	<p>3.5 Tehostaa päihteiden, mukaan lukien huumeiden ja alkoholin, väärinkäytön ehkäisemistä ja hoitoa.</p> <p>3.8 Saavuttaa yleiskattava terveydenhuolto, mukaan lukien turva taloudellisilta riskeiltä, pääsy laadukkaiden ja olennaisten terveydenhoitopalvelujen piiriin sekä turvalliset, tehokkaat, laadukkaat ja edulliset välttämättömät lääkkeet ja rokotukset kaikille.</p> <p>3.d Vahvistaa kaikkien maiden, erityisesti kehitysmaiden, valmiuksia kansallisten ja maailmanlaajuisten terveysriskien ennakkovaroituksiin, minimointiin ja hallintaan.</p> <p>4.2 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä kaikille mahdollisuus laadukkaaseen varhaislapsuuden kehitykseen ja hoitoon sekä perusasteen koulutukseen valmistavaan esiopetukseen.</p> <p>4.5 Poistaa vuoteen 2030 mennessä sukupuolten eriarvoisuus koulutuksessa ja varmistaa heikossa asemassa oleville, kuten vammaisille, alkuperäiskansoille ja huonosuorisille lapsille, yhtäläinen mahdollisuus kaiken tasoiseen koulutukseen ja ammatilliseen valmennukseen.</p>

¹⁹ Esiselvityksen yhteydessä on voitu myös hyödyntää eräitä tuoreempia arvioita kestävästä kehityksen tilasta, jotka eivät olleet vielä käytettävissä maaraportin ja Tilastokeskuksen indikaattoriliitettä laadittaessa (perustuen pääosin dataan ennen vuotta 2020), ja tämä selittää myös eräitä eroja ehdotetuissa priorisoinneissa luvuissa 2.4.1 ja 2.4.2 suhteessa maaraportin avioon. Katso liite 1, Käytetty aineisto.

	<p>5.1 Lopettaa kaikenlainen naisiin ja tyttöihin kohdistuva syrjintä kaikkialla.</p> <p>5.2 Lopettaa kaikenlainen naisiin ja tyttöihin kohdistuva väkivalta julkisissa ja yksityisissä yhteyksissä, kuten ihmiskauppa ja seksuaalinen tai muu hyväksikäyttö.</p> <p>5.3 Lopettaa kaikki haitalliset käytännöt, kuten lapsi- ja pakkoavioliitot sekä naisten sukupuolielinten silpominen.</p>
	<p>6.4 Lisätä vuoteen 2030 mennessä merkittävästi vedenkäytön tehokkuutta kaikilla sektoreilla, varmistaa kestävä vedenotto ja makean veden riittävyys vesipulan ehkäisemiseksi sekä vähentää merkittävästi vesipulasta kärsivien määrää.</p> <p>6.6 Suojella ja ennallistaa vuoteen 2020 mennessä vesistöihin liittyviä ekosysteemejä, kuten vuoria, metsiä, kosteikkoja, jokia, pohjavesiä ja järviä.</p> <p>6.a Laajentaa vuoteen 2030 mennessä kansainvälistä yhteistyötä ja valmiuksien kehittämiseen liittyvää tukea kehitysmaille veteen ja sanitaatioon liittyvissä toimenpiteissä ja ohjelmissa, jotka koskevat esimerkiksi veden talteenottoa, suolanpoistoa, vedenkulutuksen tehostamista, jätevesien käsittelyä sekä kierrätys- ja uudelleenkäyttökäytännöitä.</p> <p>6.b Tukea ja vahvistaa paikallisyhteisöjen osallistumista vesistöjen ja sanitaation hallinnan kehittämiseen.</p>
	<p>8.4 Parantaa vuoteen 2030 saakka asteittain maailmanlaajuisia resurssitehokkuutta kuluksessa ja tuotannossa ja pyrkiä erottamaan talouskasvu ja ympäristön pilaantuminen toisistaan kestävästä kulutuksesta ja tuotannosta koskevan kymmenvuotisen ohjelmakehyksen mukaisesti.</p>
	<p>9.1 Kehittää laadukasta, luotettavaa ja kestävästä infrastruktuuria, kuten alueellista ja rajat ylittävää infrastruktuuria, taloudellisen kehityksen ja ihmisten hyvinvoinnin tueksi panostamalla sen edulliseen ja yhtäläiseen saantiin kaikille.</p> <p>9.4 Uudistaa vuoteen 2030 mennessä infrastruktuuria ja jälkiasennusaloja kestävästä kehityksen mukaisesti, tehostaa resurssien käyttöä ja lisätä puhtaiden sekä ympäristöystävällisten teknologioiden ja tuotantoprosessien käyttöönottoa jokaisen maan omien valmiuksien mukaisesti.</p>
	<p>10.1 Nostaa vuoteen 2030 mennessä väestön köyhimmän 40 %:n tulojen kasvu asteittain korkeammalle tasolle kuin kansallinen keskiarvo ja pitää se siellä.</p> <p>10.2 Edistää vuoteen 2030 mennessä kaikkien sosiaalista, taloudellista ja poliittista osallistumista ja kannustaa siihen iästä, sukupuolesta, vammaisuudesta, rodusta, etnisyydestä, alkuperästä, uskonnosta tai taloudellisesta tai muusta asemasta riippumatta.</p> <p>10.5 Parantaa globaalien rahoitusmarkkinoiden ja -instituutioiden sääntelyä ja valvontaa sekä tukea tällaisen sääntelyn käyttöönottoa.</p> <p>10.7 Mahdollistaa ihmisten turvallinen, järjestelmällinen ja vastuullinen siirtolaisuus sekä liikkuvuus esimerkiksi suunnitelmallisten ja hyvin hallintoitujen siirtolaispolitiikkojen avulla</p>
	<p>11.2 Taata vuoteen 2030 mennessä kaikille turvallinen, edullinen, luotettava ja kestävä liikennejärjestelmä, parantaa liikenneturvallisuutta erityisesti lisäämällä julkista liikennettä ja kiinnittämällä erityistä huomiota huono-osaisten, naisten, lasten, vammaisten ja ikään-tyneiden tarpeisiin.</p>
	<p>12.2 Saavuttaa vuoteen 2030 mennessä luonnonvarojen kestävä ja tehokas käyttö.</p> <p>12.3 Puolittaa vuoteen 2030 mennessä maailmanlaajuinen ruokajätteen määrä jälleenympyyttä- ja kuluttajatasolla sekä vähentää ruokahävikkiä tuotanto- ja jakeluketjuissa sadonkorjuun jälkeinen hävikki mukaan lukien.</p> <p>12.5 Vähentää vuoteen 2030 mennessä merkittävästi jätteiden syntymistä ennaltaehkäisy-, kierrätys- ja uudelleenkäytön keinoin.</p> <p>12.7 Edistää kestäviä julkisia hankintakäytäntöjä kansallisten lakien ja prioriteettien mukaisesti.</p>

	<p>12.c Järkeistää tehottomia ja tuhlailevaan kulutukseen kannustavia fossiilisten polttoainetukien poistamalla markkinoiden vääristymiä paikallisten olosuhteiden mukaisesti, esimerkiksi uudistamalla verotusta ja karsimalla haitallisia tukia niiden ympäristövaikutusten perusteella ottaen kuitenkin huomioon kehitysmaiden erityistarpeet ja tilanne sekä minimoiden niiden kehitykselle mahdollisesti aiheutuvat haitat siten, että köyhien ja toimenpiteille altistuvien yhteisöjen asema voidaan turvata.</p>
	<p>13.1 Parantaa kaikkien maiden kykyä sopeutua ilmastoon liittyviin riskeihin ja luonnonkatastrofeihin.</p>
	<p>13.a Panna täytäntöön YK:n ilmastonmuutosta koskevaan puitesopimukseen osallistuvien kehittyneiden maiden lupaus mobilisoida vuoteen 2020 mennessä vuosittain 100 miljardia dollaria kehitysmaiden ilmastotoimiin ja varmistaa vihreän ilmastorahaston läpinäkyvä täytäntöönpano ja toiminnan aloittaminen pääomittamisen kautta mahdollisimman pian.</p>
	<p>14.1 Ehkäistä ja vähentää vuoteen 2025 mennessä merkittävästi merten saastumista erityisesti maalla tapahtuvien toimintojen vaikutuksesta, kuten meriin päätyvien jätteiden ja ravinnekuormituksen kautta.</p>
	<p>14.2 Suojella ja hallita vuoteen 2020 mennessä kestävästi merten ja rannikkoalueiden ekosysteemejä merkittävien haittavaikutusten ehkäisemiseksi esimerkiksi vahvistamalla niiden kestokykyä sekä ryhtyä ennallistamistoimiin terveiden ja tuottavien merialueiden turvaamiseksi.</p>
	<p>14.3 Minimoida ja torjua merten happamoitumisen vaikutuksia esimerkiksi tehostamalla tieteellistä yhteistyötä kaikilla tasoilla.</p>
	<p>15.1 Suojella ja palauttaa vuoteen 2020 mennessä ennalleen maanpäällisiä ja sisämaassa sijaitsevia makean veden ekosysteemejä ja niiden tarjoamia palveluja, erityisesti metsiä, kosteikkoja, vuoria ja kuivan maan alueita, sekä turvata niiden kestävä käyttö kansainvälisiin sopimuksiin sisältyvien velvoitteiden mukaisesti.</p>
	<p>15.2 Edistää vuoteen 2020 mennessä kaiken tyyppisten metsien kestävien hoitomenetelmien käyttöönottoa, pysäyttää metsäkato, ennallistaa turmeltuneita metsäalueita ja lisätä maailmanlaajuisista metsitystä merkittävästi.</p>
	<p>15.5 Ryhtyä kiireellisiin ja merkittäviin toimenpiteisiin luontaisten elinympäristöjen turmelutuksen vähentämiseksi, luonnon monimuotoisuuden katoamisen pysäyttämiseksi ja uhanalaisten lajien suojelemiseksi sekä niiden sukupuuttoon kuoleminen estämiseksi vuoteen 2020 mennessä.</p>
	<p>15.9 Integroida vuoteen 2020 mennessä ekosysteemiin ja luonnon monimuotoisuuden liittyvät arvot kansalliseen ja paikalliseen suunnitteluun, kehitysprosesseihin ja köyhyyden vähentämisstrategioihin sekä -toimenpiteisiin.</p>
	<p>15.a Mobilisoida ja merkittävästi lisätä rahoitusta kaikista lähteistä luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojeluun sekä kestäväan käyttöön.</p>
	<p>16.2 Lopettaa kaikki lapsiin kohdistuva pahoinpitely, hyväksikäyttö, ihmiskauppa ja kaikki väkivallan muodot sekä lasten kiduttaminen.</p>
	<p>16.b Edistää ja panna täytäntöön syrjinnän vastaisia lakeja ja kestäväan kehityksen käytäntöjä.</p>
	<p>17.1 Vahvistaa kotimaisten resurssien mobilisointia esimerkiksi kehitysmailla kohdistettavan kansainvälisen tuen kautta, jotta ne voivat kehittää valmiuksiaan verojen ja muiden tuottojen keräämiseen.</p>
	<p>17.2 Kannustaa kehittyneitä maita toteuttamaan täysimääräisesti sitoutumisensa viralliseen kehitysapuun, esimerkiksi monien kehittyneiden maiden sitoutuminen tavoitteeseen siitä, että 0,7 prosentin osuus BKT:stä käytetään viralliseen kehitysapuun (ODA/GNI) kehitysmailla ja 0,15–0,2 prosenttia viralliseen kehitysapuun (ODA/GNI) vähiten kehittyneille maille.</p>
	<p>17.3 Mobilisoida lisää rahoitusresursseja kehitysmaihin useista lähteistä.</p>

17.7 Edistää ympäristöystävällisten teknologioiden kehittämistä, siirtoa ja levittämistä kehitysmaihin suotuisin ehdoin, myös ilman täyttä vastiketta ja etuoikeutetusti, jos näin keskinäisesti sovitaan.

17.14 Parantaa kestävästä kehityksestä koskevan politiikan johdonmukaisuutta.

2.4.2 Alatavoitteet, jotka Suomi on jo saavuttanut, mutta...

Esiselvityksessä on pyritty tarkastelemaan kriittisesti myös niitä alatavoitteita, joiden osalta indikaattoridata ja/tai maaraaportin arvio kuvaavat alatavoitetta saavutetuksi. Tämän tarkastelun näkökulmana on huomioida mahdolliset uudet haasteet ja viimeaikaiset muutokset kehitystrendeissä, joiden takia jo saavutetut alatavoitteet saattavat olla uhattuina.²⁰ On syytä myös huomioida, että alatavoitteille asetetut tavoitetasot ovat kansainvälisesti yhdessä sovitteja ja tästä syystä kunniahimon tasoltaan jotkin niistä edustavat kompromisseja, jotka eivät vielä takaa Agenda2030:n perimmäisten tavoitteiden saavuttamista.²¹

Taulukkoon 2 on nostettu esiin 11 alatavoitetta, jotka on jo periaatteessa Suomen näkökulmasta saavutettu, mutta joihin esiselvityksen perusteella olisi syytä kohdistaa lisätoimia, jotta kehitys ei kyseisten alatavoitteiden osalta kääntyisi negatiiviseksi ja tämä vaikutus mahdollisesti säteilisi myös muihin tärkeisiin tavoitteisiin.

Taulukko 2. Alatavoitteita, jotka on jo saavutettu, mutta joita uhkaa trendin kääntyminen negatiiviseksi. Analyysissä on nostettu esiin eräitä mahdollisia uhkatekijöitä. Taulukossa on esitetty näkökulmia, joiden perusteella voidaan kunkin alatavoitteen suhteen harkita lisätoimenpiteiden tarpeellisuutta, siitä huolimatta että tavoitetta voidaan Suomen näkökulmasta pitää saavutettuna.

1.5 Kehittää köyhien ja huono-osaisten sopeutumiskykyä vuoteen 2030 mennessä ja vähentää heidän alttiuttaan ja haavoittuvuuttaan ilmastoon liittyville ääri-ilmiöille ja muille taloudellisille, sosiaalisille ja ympäristöön liittyville tuhoille sekä katastrofeille.

Syitä lisätoimille: Ilmastonmuutoksen valtavirtaistaminen päätöksentekoon on ollut hidasta varsinkin kansainvälisessä yhteistyössä, huomioiden siitä huolimatta että mm. sään ääri-ilmiöiden vaikutukset ja niiden moninaiset ristikkäisvaikutukset ovat jo realisoituneet. Erityisesti köyhien ja huono-osaisten resilienssin kokonaisvaltainen vahvistaminen voi tarjota tehokkaan keinon edistää useita SDG tavoitteita samanaikaisesti.

2.4 Taata vuoteen 2030 mennessä kestävä ruoantuotantojärjestelmät ja toteuttaa sopeutuvia maanviljelykäytäntöjä, jotka lisäävät tuottavuutta ja tuotantoa, auttavat ekosysteemien suojelussa, vahvistavat kykyä sopeutua ilmastonmuutokseen, äärimmäisiin sääoloihin, kuivuuteen, tulviin ja muihin tuhoihin ja parantavat asteittain maaperän laatua.

²⁰ Kuten tekstissä on todettu, tiettyjen alatavoitteiden osalta tietopohja on vuoden 2020 aikana tarkentunut (maaraaportti perustuu pääosin vuoteen 2019 mennessä kerättyyn ja/tai raportoituun dataan) ja uusia globaaleja haasteita on noussut esiin. Korona-elytystä käsitellään erikseen luvussa 3.2.

²¹ Osa näistä huolista nousi myös esiin Kestävän kehityksen kansalaisraadun arvioissa, katso <https://kestavakehitys.fi/kansalaisraati>.

	<p>Syitä lisätoimille: Kestävä maatalous ja ruokajärjestelmä ovat Suomen kansallisten tavoitteiden keskiössä, saavat huomiota myös Suomen kehitysyhteistyössä, mutta ilmastonmuutoksen vaikutusten kiihtyminen ja luonnon monimuotoisuuden nopea köyhtyminen muodostavat entistäkin kriittisemmän haasteen tavoitteen saavuttamiselle kansallisesti ja kansainvälisesti.</p>
	<p>3.4 Vähentää vuoteen 2030 mennessä kolmanneksella tarttumattomien tautien aiheuttamia ennenaikaisia kuolemia ennaltaehkäisyyn ja hoidon avulla sekä edistää henkistä terveyttä ja hyvinvointia.</p> <p>Syitä lisätoimille: Vaikka edistystä on kokonaisuutena tapahtunut tarttumattomien tautien aiheuttamia ennenaikaisen kuolemien ennaltaehkäisyssä, kasvavaa huolta herättää tautien alueellinen ja sosiaalinen eriarvoistuminen /kohdentuminen.</p>
	<p>4.6 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä, että kaikki nuoret ja merkittävä osa aikuisista ovat luku- ja laskutaitoisia.</p> <p>Syitä lisätoimille: Hyvästä yleistilanteesta huolimatta osaaminen matematiikassa ja lukutaidossa on Suomessa laskenut. Toimia tunnistettu ja valmisteilla, joiden avulla pyritään vaikuttamaan näihin trendeihin ja myös viime aikoina havaittuihin oppimiseroihin koulutuksellisen tasa-arvon varmistamiseksi</p> <p>4.7 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä, että kaikki oppijat saavat kestävän kehityksen edistämiseen tarvittavat tiedot ja taidot esimerkiksi kestävää kehitystä ja kestäviä elämäntapoja, ihmisoikeuksia, sukupuolten tasa-arvoa, rauhan ja väkivallattomuuden kulttuurin edistämistä, maailmankansalaisuutta, kulttuurien monimuotoisuuden sekä kulttuurin osuutta kestävässä kehityksessä arvostavan koulutuksen kautta.</p> <p>Syitä lisätoimille: Kestävän kehityksen valtavirtaistaminen koulutukseen on Suomessa kansainvälisessä vertailussa edennyt hyvin mutta SDG koulutuksen merkitys tulee kasvamaan tällä vuosikymmenellä kun tarvittavat yhteiskunnalliset muutokset on kyettävä viemään käytäntöön. Parempien "SDG-spesialistien"²² rinnalle tarvitaan osaajia, jotka kykenevät nykyistä paremmin myös tunnistamaan ja hallitsemaan ristikkäisvaikutuksia ja hyödyntämään synergioita eri tavoitteiden välillä</p>
	<p>7.2 Lisätä vuoteen 2030 mennessä uusiutuvan energian osuutta merkittävästi maailmanlaajuisessa energialähteiden yhdistelmässä.</p> <p>Syitä lisätoimille: Suomen kunnianhimoisen hiilineutraalisuutavoitteen saavuttaminen edellyttää uusiutuvien energialähteiden panostusten lisäksi ratkaisuja yhteiskunnan sähköistymisen toteuttamiseen sekä tavoitteen yhteensovittamista luonnon monimuotoisuuden turvaamisen ja hiilen sitomisen ratkaisujen kanssa. Näiden ratkaisujen löytäminen avaisi Suomelle myös merkittäviä mahdollisuuksia kestävä kädentöiden tarjoamiseen kansainvälisesti.</p>
	<p>8.1 Ylläpitää kaikkia koskevaa talouskasvua kansallisten olosuhteiden mukaisesti ja erityisesti vähintään 7 % BKT:n vuosittaista kasvua vähiten kehittyneissä maissa.</p> <p>Syitä lisätoimille: Talouskasvun vauhtiin ja laatuun liittyvät ratkaisut ovat Agenda2030:n ja Suomen hyvinvointivaltion tulevaisuuden kannalta avainkysymyksiä tällä vuosikymmenellä, ja huomioitava systemaattisesti kestävä elvytyksen ja oikeudenmukaisen siirtymän mahdollistamiseksi Suomessa ja kansainvälisesti.</p> <p>8.8 Suojata työelämän oikeuksia ja taata turvallinen työympäristö kaikille työntekijöille, mukaan lukien siirtotyöläisille, erityisesti naisille ja epävarmassa työsuhteessa oleville.</p> <p>Syitä lisätoimille: Vaikka alatavoite on maaraportin mukaan saavutettu Suomessa ja kansainvälisestä näkökulmasta nämä tavoitteet integroitu Suomen kehitysyhteistyön periaatteisiin, viimeaikainen kehitys haavoittuvien väestönosien, mm. maahanmuuttajien osalta herättää kysymyksen lisätoimenpiteiden tarpeesta.</p>
	<p>12.6 Kannustaa erityisesti suuria ja kansainvälisiä yhtiöitä ottamaan käyttöön kestävä käytännöt ja sisällyttämään kestävä kehitystä koskevat yritys vastuutiedot raportointiinsa.</p>

Syitä lisätoimille: Vaikka eräät suomalaiset yritykset menestyvät hyvin kansainvälisissä vastuullisuusvertailuissa, suhteellisen harvat yritykset ovat integroineet kestävän kehityksen tavoitteet strategiaansa ja vieneet SDG vaikuttavuutensa seurannan käytännön tasolle. Yksityisen sektorin osaamisen ja resurssien parempi valjastaminen SDG haasteiden ratkaisemiseksi Suomessa ja kansainvälisesti tarjoaa merkittävän potentiaalin suomalaisen kädenjäljen ja globaalin vastuun toteuttamiselle. Valtion omistaja-ohjauksen puitteissa useilla yrityksillä on vielä merkittävää parantamisen varaa kestävän kehityksen tavoitteiden integroinnissa strategiaansa ja päivittäiseen toimintaansa.

13.2 Integroida ilmastonmuutosta koskevat toimenpiteet kansalliseen politiikkaan, strategioihin ja suunnitteluun. * Ottaen huomioon, että YK:n ilmastonmuutoksen puitesopimus on pääasiallinen kansainvälinen ja hallitusten välinen foorumi ilmastonmuutoksen vastaisista maailmanlaajuisista toimista neuvoteltaessa.

Syitä lisätoimille: Suomen kansainvälisessä tarkastelussa erittäin kunnianhimoinen ilmastopolitiikka, ja sille viime vuosina luotu tiedepohjainen ja osallistava valmistelujärjestelmä tarjoaa poikkeuksellisen mahdollisuuden politiikkatavoitteiden viemiseen myös käytäntöön. Toimien viemisessä käytäntöön erityisesti synergioissa ja ristikkäisvaikutuksissa, mm. hilyn ja sopeutumisen välillä sekä ilmasto- ja monimuotoisuustavoitteiden välillä, sekä ilmastotoimenpiteiden (kansalaisten näkökulmasta) oikeudenmukaisuusnäkökulmien huomiomisessa on edelleen merkittävää työsarkaa.²³

16.1 Vähentää merkittävästi kaikkia väkivallan muotoja ja niihin liittyviä kuolemantapauksia kaikkialla.

Syitä lisätoimille: Henkirikosten määrän vähenemisen pysähtyminen vuonna 2018, uusien väkivallan muotojen nouseminen esiin (mm. nettikiusaamisen ja tietomurtojen kautta), sekä uhkien kohdistuminen nuoriin ja haavoittuviin väestöosiin ovat perusteluja lisätoimenpiteille alatavoitteen saavuttamisen turvaamiseksi tulevaisuudessa.

Taulukkoon 2 listatuista alatavoitteista myös maaportti nostaa esiin negatiivisen trendin esimerkiksi alatavoitteiden 3.4, 4.6, 8.1 sekä 16.1 osalta. Esiselvityksen yhteydessä asiantuntijat nostivat myös esiin potentiaalisina uhkina tekoälyn ja digitalisaation mahdolliset haitalliset vaikutukset demokratialle ja yhteiskunnalliselle polarisaatiolle, samoin kuin ylivelkaantumiseen liittyvät riskit yksilöiden ja kansantalouden tasolla. Lisäpanostuksia voidaan perustella yllä esitetyillä uhilla, mutta on huomattava, että lisäpanostukset voivat myös luoda edellytyksiä ja avata ovia ”suomalaiselle SDG-kädenjäljelle” kansainvälisenä kestävän kehityksen ratkaisujen tuottajana ja toimittajana. Tämä näkökulma nousi esiselvityksen yhteydessä esiin useissa asiantuntijahaastattelussa sekä työpajassa.

²² Vaikka kestävä kehitys on läpileikkaavana teemana lyönyt itsensä läpi koulutuksessa kokonaisuutena, löytyy myös selkeitä puutteita osaamisessa, jonka avulla SDG tavoitteita viedään käytäntöön. Yhtenä esimerkkinä puutteista voidaan mainita SDG:hen liittyvä talousosaaminen, esim. kestävän kehityksen rahoitusosaaminen tai kestävän kehityksen budjetoitiossaaminen (ks. esim. Työ- ja elinkeinoministeriön kestävän kehityksen rahoitus-ekosysteemi: <https://tem.fi/fi/kestavan-kehityksen-rahoitusekosysteemi>)

²³ Nämä kysymykset linkittyvät erottamattomasti myös mm. alatavoitteen 8.1 yhteydessä esiin nousevaan kysymykseen talouskasvun laadusta ja sisällöstä. Esimerkiksi Global Commission on Adaptation, 2019, Adapt Now: a Global call for Leadership on Climate Resilience: https://cdn.gca.org/assets/2019-09/GlobalCommission_Report_FINAL.pdf arvioi suunnitelmallisten, noin US\$1.8 miljardin sopeutumisinvestointien tällä vuosikymmenellä voivan tuottaa reilun US\$7 miljardin kokonaishyödyt globaalisti.

3 Hallitusohjelma ja suunnitellut elvytystoimet

3.1 Mihin hallitusohjelman toimet kohdistuvat

3.1.1 Hallitusohjelman kirjausten analyysi

Esiselvityksessä on tarkasteltu pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaa analysoimalla sen kirjauksia SDG-alatavoitteiden näkökulmasta. Kunkin alatavoitteen osalta on etsitty hallitusohjelmasta kirjauksia ja/tai sitoumuksia, joiden voidaan olettaa kohdentuvan tiettyyn alatavoitteeseen.

Hallitusohjelma sisältää tavoite- ja/toimenpidekirjauksia kaikille 17 kestävän kehityksen tavoitteelle, eli mikään päätavoitteista ei jää huomioimatta hallitusohjelmassa.²⁴ Yksittäisiin alatavoitteisiin kohdistuvia kirjauksia voidaan tunnistaa noin 50 %:lle kaikista alatavoitteista.

Seuraava esiselvityksen luokittelun vaihe voi tarjota astetta mielenkiintoisemman näkökulman hallitusohjelman tavoite- ja toimenpidekirjausten kohdentumisesta. Luvussa 2 kuvatun mukaisesti esiselvityksessä tunnistettiin yhteensä 55 alatavoitetta (44 kesken olevaa ja jo 11 saavutettua) sellaisiksi, jotka tarvitsevat lisätoimenpiteitä, mikäli haluamme tällä vuosikymmenellä saavuttaa Agenda2030 tavoitteet. Kun tarkastellaan hallitusohjelman kirjausten kohdentumista suhteessa näihin priorisoiuihin alatavoitteisiin²⁵, voidaan todeta että hallitusohjelma kirjaa tavoitteita ja/tai toimenpiteitä reiluun 90%:iin esiselvityksen alustavasti priorisoiduista alatavoitteista (Kuva 5).

On tärkeää todeta että tämän esiselvityksen puitteissa ei ole ollut mahdollista analysoida yksityiskohtaisemmin mitä kunkin kirjauksen takana on, mitä siihen liittyviä toimenpiteitä on ollut jo käynnissä ennen hallitusohjelman laatimista tai millä tavoin nykyisen hallitusohjelman kirjausta on tulkittu ja viety käytäntöön tällä hallituskaudella. Vaikka kyseessä on kvalitatiivinen analyysi hallitusohjelman kirjauksista, on kuitenkin mielenkiintoista todeta että kirjaukset kohdentuvat melko johdonmukaisesti alatavoitteisiin, joita voidaan pitää Suomen kannalta erityisen merkittävinä Agenda2030:n saavuttamisen näkökulmasta.

²⁴ Valtioneuvoston selontekoa Kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta on käsitelty erikseen seuraavassa luvussa 3.1.2.

²⁵ Tässä on hyvä todeta että esiselvityksen eri vaiheet toteutettiin yllä kuvatussa kronologisessa järjestyksessä. Näin pyrittiin varmistamaan että hallitusohjelman tarkastelu ei pääse vaikuttamaan esiselvityksen luvussa 2 tekemään analyysiin ja priorisointiin lisätoimenpiteitä edellyttävistä alatavoitteista.

1.2 Vähentää köyhyydessä elävien määrää

1.5 Kehittää köyhien sopeutumiskykyä

1.a Taata resursseja köyhyyden poistamiseksi

2.4 Taata kestävät ruoantuotantojärjestelmät

3.4 Vähentää tarttumattomien tautien aiheuttamia kuolemia

3.5 Tehostaa päihteiden väärinkäytön ehkäisemistä ja hoitoa

3.8 Saavuttaa yleiskattava terveydenhuolto

3.d Vahvistaa valmiuksia maailmanlaajuisten terveysriskien hallintaan

4.2 Varmistaa kaikille laadukas varhaiskasvatus ja esiopetus

4.5 Poistaa sukupuolten ja erityisryhmien eriarvoisuus

4.6 Varmistaa luku- ja laskutaito

4.7 Varmistaa kestävän kehityksen edistämiseen tarvittavat tiedot ja taidot

6.4 Tehostaa veden käyttöä ja varmistaa kestävä vedenotto

6.6 Suojella ja ennallistaa vesistöihin liittyviä ekosysteemejä

6.a Laajentaa yhteistyötä veteen ja sanitaatioon liittyvissä hankkeissa

6.b Osallistuttaa paikallisyhteisöt vesistöjen ja sanitaation kehittämiseen

5.1 Lopettaa kaikenlainen naisiin kohdistuva syrjintä

5.2 Lopettaa kaikenlainen naisiin kohdistuva väkivalta

5.3 Lopettaa lapsi- ja pakkoavioliitot sekä naisten sukupuolielinten silpominen

7.2 Lisätä uusiutuvan energian osuutta

8.1 Ylläpitää talouskasvua

8.4 Parantaa resurssitehokkuutta

8.8 Suojata työelämän oikeuksia

9.1 Kehittää kestävästä infrastruktuuria

9.4 Uudistaa infrastruktuuria kestävästi

10.1 Nostaa köyhimmän 40 %:n tulojen kasvua

10.2 Edistää sosiaalista ja poliittista osallistumista

10.5 Parantaa rahoitusmarkkinoiden sääntelyä ja valvontaa

10.7 Mahdollistaa vastuullinen siirtolaisuus sekä liikkuvuus

11.2 Taata turvallinen ja kestävä liikennejärjestelmä

12.2 Saavuttaa luonnonvarojen kestävä käyttö

12.3 Puolittaa maailmanlaajuinen ruokajätteen määrä

12.5 Vähentää merkittävästi jätteiden syntymistä

12.6 Kannustaa yhtiöitä kestäviin toimintatapoihin

12.7 Edistää kestäviä julkisia hankintakäytäntöjä

12.c Järkeistää fossiilisten polttoaineiden tukia

13.1 Parantaa sopeutumista ilmatoriskeihin

13.2 Integroida ilmastomuutostoimenpiteet politiikkaan

13.a Mobilisoida rahaa kehitysmaiden ilmastotoimiin

14.1 Ehkäistä ja vähentää merten saastumista

14.2 Suojella kestävästi merten ekosysteemejä

14.3 Torjua merten happamoitumisen vaikutuksia

15.1 Suojella ja ennallistaa makean veden ekosysteemejä

15.2 Hoitaa metsiä kestävästi ja pysäyttää metsäkatko

15.5 Toimia luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi

15.9 Integroida biodiversiteetti suunnitteluun

15.a Mobilisoida rahoitusta biodiversiteetin suojeluun

16.1 Vähentää väkivaltaa ja väkivaltaisia kuolemia

16.2 Lopettaa lapsiin kohdistuva hyväksikäyttö ja väkivalta

16.b Säätelee syrjinnän vastaisia lakeja ja edistää kestävä kehityksen käytäntöjä

17.1 Vahvistaa kotimaisten resurssien mobilisointia kehitysmailla kohdistettavan kansainvälisen tuen kautta

17.2 Kannustaa kehittyneitä maita toteuttamaan sitoutumisensa kehitysapuun

17.3 Mobilisoida lisää rahoitusresursseja kehitysmaihin

17.7 Edistää ympäristöystävällisten teknologioiden kehittämistä, siirtoa ja levittämistä kehitysmaihin

17.14 Parantaa kestävä kehitystä koskevan politiikan johdonmukaisuutta

Kuva 5. Hallitusohjelma esittää tavoitteita ja/tai toimenpiteitä lähes kaikkiin esiselvityksen priorisoimaan 55 alatavoitteeseen. Vain kahden alleviivatun alatavoitteen osalta (alatavoitteet 6.4 ja 12.6) esiselvitys ei tunnistanut näihin alatavoitteisiin kohdistettuja kirjauksia hallitusohjelmassa. Kuvassa korostettuna 11 suomessa jo saavutettua tavoitetta, jotka analyysin perusteella tunnistettiin vaarantuneiksi.

Suomella on kansainvälisesti poikkeuksellisen pitkät perinteet kestävä kehityksen haasteiden kansallisesta edistämisestä, johon on kuulunut laajasti osallistava ja tiedepohjainen lähestymistapa, jota on edustanut mm. pääministerin johtama kestävä kehityksen toimikuntatyö. Ottaen huomioon hallitusohjelman laadintaprosessi ja lähtökohta integroida kestävä kehitys läpileikkaavasti hallitusohjelmaan, ei ole poissuljettua että tämä ainakin osin selittää hallitusohjelman hyvää ”osumatarkkuutta” tämän hetken kipupisteisiin. Tässä yhteydessä on

hyvä samalla todeta, että hallitusohjelman todellinen kestävä kehityksen vaikuttavuus voidaan mitata vasta toimenpiteiden toteutuksen jälkeen.

3.1.2 Kestävän kehityksen selonteon tilannearvio

Valtioneuvoston kestävä kehityksen selonteko eduskuntaan²⁶ valmistui esiselvityksen aikana lokakuussa 2020 antaen mahdollisuuden täydentää analyysia siitä miten hallitusohjelman kirjaukset etenevät käytäntöön ja miten hallituksen toimenpiteet edistävät asetettuja tavoitteita. Selonteko toteaa, että vaikka hallituksen lyhyen aikavälin talouspolitiikan agenda on koronaviruspandemian johdosta muuttunut, ovat pitkän aikavälin haasteet pitkälti samoja kuin aiemminkin.

Selonteko nostaa esiin hallituksen seitsemän strategisen kokonaisuuden puitteissa toimenpiteitä kaikkien 17 tavoitteen mukaisesti, tarkastellen minkälaisia toimia eri alatavoitteiden osalta on saatu aikaiseksi tai suunnitteilla. Selonteko myös painottaa, että Agenda2030:n toimeenpano on kesken. Vaikka edistystä on monessa suhteessa tapahtunut, on toimia huomattavasti nopeutettava ja skaalattava, jotta tavoitteet saavutetaan määräaikaan mennessä. Tässä luvussa esitetään yhteenveto siitä, miten alatavoitteita on edistetty hallitusohjelman laatimisen jälkeen ja mihin toimenpiteet ovat selonteon mukaan kohdistuneet. Yksityiskohtaisempi kuvaus analyysista on esitetty liitteessä 6.

Selonteko tarjoaa tietoa kaikista seitsemästätoista tavoitteesta ja alatavoitteiden osalta lähes kaikista alatavoitteista – vain muutamien alatavoitteiden osalta erillistä statuskirjausta ei ole käytettävissä. Selonteon perusteella toimenpiteitä on käynnissä tai suunnitteilla johdonmukaisesti hallitusohjelman prioriteettien mukaisesti.²⁷ Vain alatavoitteiden 1.a²⁸, 12.c²⁹ sekä 16b³⁰ osalta selonteko ei eksplisiittisesti kuvaa miten hallitusohjelman tavoitteita näiden suhteen ollaan viemässä eteenpäin. Toisaalta myös näiden alatavoitteiden kannalta olennaisia toimia on käynnissä kansallisesti ja osana Suomen kehitysyhteistyön panostuksia, vaikka erillisiä kirjauksia selonteossa ei ole tarjolla.

Kun tarkastellaan esiselvityksen aiemmissa vaiheissa (luku 2) tunnistettuja alatavoitteita, joihin luvussa 2.4 käytetyin kriteerein olisi perusteltua suunnata lisätoimenpiteitä (Kuva 2, Kuva 3, luku 2.2.1.), voidaan todeta samanlainen johdonmukaisuus. Esiselvityksessä priorisoitujen alatavoitteiden osalta selonteko päivittää hallituksen toimenpiteitä mm. alatavoitteen 3.d

²⁶ Valtioneuvoston kanslia, 2020, Valtioneuvoston selonteko kestävä kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta : Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162475>

²⁷ Vain muutamien alatavoitteiden (jotka kuvattu alatavoitteiden listauksessa numero -ja kirjainyhdistelmällä) osalta voidaan hallitusohjelmassa tunnistaa jonkinlainen kirjaus kyseiselle alatavoitteelle, jota ei eksplisiittisesti mainita 8.10.2020 selonteossa.

²⁸ 1.a Taata merkittävä resurssien mobilisointi eri lähteistä, esimerkiksi tehostetun kehitysyhteistyön kautta, jotta kehitysmaille, erityisesti vähiten kehittyneille maille, voidaan tarjota riittävät ja ennakoitavissa olevat keinot toimeenpanna ohjelmia ja politiikkoja, jotka tähtäävät köyhyyden poistamiseen kaikissa muodoissaan.

²⁹ 12.c Järkeistää tehottomia ja tuhlailevaan kulutukseen kannustavia fossiilisten polttoaineiden tukia poistamalla markkinoiden vääristymiä paikallisten olosuhteiden mukaisesti

³⁰ 16.b Edistää ja panna täytäntöön syrjinnän vastaisia lakeja ja kestävä kehityksen käytäntöjä.

osalta, kuvaten toimenpiteitä, jotka on käynnistetty esim. koronapandemiaan vastaamiseksi, joita ei hallitusohjelman laadinnan aikana ollut mahdollista suunnitella³¹. Selonteko listaa toimenpiteitä lähes poikkeuksetta myös alatavoitteille, jotka Suomi on jo periaatteessa saavuttanut (Taulukko 2, luku 2.4.2). Tästä näkökulmasta myös nousevia haasteita ja mahdollisia uusia uhkakuvia tunnistettu ja huomioitu toimenpiteiden kohdentamisessa.

Selonteon tarkastelu nostaa esiin Suomen sitoutumisen kansainvälisesti sovittuihin tavoitteisiin ja näiden perustana oleviin globaaleihin perusarvoihin. Samanaikaisesti analyysi paljastaa, että usean alatavoitteen osalta Suomi pyrkii saavuttamaan aiempaa paremman tason, koska lähtökohtaisesti kansainvälisesti linjausten tavoitetasot eivät ole sopusoinnussa suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan tavoitteenasetannan kanssa. Kansainvälisesti asetettu rima toimii jonkinlaisena ”perustasona” mutta Suomen kansallinen tavoitteenasetanta perustuu suomalaisen yhteiskunnan asettamiin tavoitteisiin. Esimerkiksi sukupuolten tasa-arvoon tai osaamiseen ja koulutukseen liittyvien tavoitteiden osalta Suomi on saavuttanut useat näihin liittyvät alatavoitteet, mutta rima on hallitusohjelmassa asetettu korkeammalle ja selonteko kuvaa toimenpiteitä, joilla näitä ”Suomen omia” tavoitteita pyritään saavuttamaan.

Kokonaisuutena selonteko tarjoaa tiiviin tilanpäivityksen maaraportin arvioon, mutta merkittävää eroa kipupisteiden ja tarvittavien lisätoimenpiteiden kannalta näissä ei ole havaittavissa. Samalla on tärkeää todeta, että kansallisen kokonaiskuvan kannalta tavoitteiden saavuttaminen toteutuu laajalla yhteistyöllä ja suuri joukko toimenpiteitä on käynnissä eri toimijoiden toimesta, joista hallituksen toimet muodostavat yhden tärkeän osan.

3.2 Miten koronakriisin jälkihoito ja jälleenrakennus nivoutuvat SDG tavoitteisiin

Koronaviruspandemian vaikutukset näkyvät loppuvuodesta 2020 kaikkialla, niin paikallisesti kuin globaalisti. Kriisin akuutti hoito ja tulevan jälleenrakennuksen toteutus tulee vaikuttamaan merkittävästi siihen miten Agenda2030 tavoitteita tullaan saavuttamaan tällä vuosikymmenellä. Suomen kannalta merkittäviä toimenpiteitä tullaan toteuttamaan EU:n puitteissa ja Suomi pyrkii käyttämään EU:n rahoitusinstrumenttien tarjoamat mahdollisuudet täysimääräisesti hyväkseen.

Kestävän kehityksen selonteko toteaa että koronakriisin hallintaan, jälkihoitoon ja jälleenrakennukseen tähtäävien toimenpiteiden tulisi edistää vihreää siirtymää Suomessa hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti ja hyödyntäen täysimääräisesti EU:n rahoitusinstrumenttien tarjoamat mahdollisuudet. Tässä luvussa tarkastellaan neljää koronakriisin jälkihoidon ja jälleenrakennuksen tueksi laadittua selvitystä siitä näkökulmasta, miten kestävän kehityksen tavoitteet on niissä huomioitu. Tarkastellut selvitykset ovat *Talouspolitiikan strategia*

³¹ Selonteko toteaa, että ”Suomi on liittynyt vuoden 2020 aikana useaan rokotekehitys- ja yhteistyötä edistävään järjestöön (ml. CEPI, GAVI, IVI). Näitä järjestöjä tukemalla Suomi on osaltaan mukana vahvistamassa kaikkien maiden, ja erityisesti kehittyvien maiden valmiuksia kansallisten ja maailmanlaajuisen terveysriskien ennakointiin, minimointiin ja hallintaan.”

koronakriisissä³², Exit- ja jälleenrakennustyöryhmän 2. vaiheen raportti *Koronakriisin jälkihoito ja jälleenrakennus*³³, *Kestävä elvytys - kohti koronakriisistä toipuvaa, menestyvää ja ekologisesti kestävää Suomea*³⁴ sekä *Koronan jälkeinen aika – Ilmastotoimet ja vihreä elvytys*³⁵. Tässä on esitetty keskeiset huomiot ja johtopäätökset analyysistä, joka on kuvattu yksityiskohdaisemmin raportin liitteessä 7.

Kestävän kehityksen kolme ulottuvuutta löytyvät kaikista yllä kuvatuista raporteista mutta painotukset vaihtelevat niiden välillä, myös mandaattiansa mukaisesti. Taloudellinen aspekti painottuu kaikissa raporteissa kriisinhoidossa ja välittömässä jälkihoitossa, muiden teemojen noustessa vahvemmin esiin tarkastelun kääntyessä jälleenrakennukseen ja pidemmän aikavälin tarkasteluun. Kokonaisuutena ympäristöllinen kestävyys nousee asteittain taloudellisen näkökulman rinnalle, erityisesti korostaen energiakysymyksiä ja siirtymää vähähiiliseen talouteen osana ilmastonmuutoksen ratkaisua jälleenrakennusvaiheessa. Kestävä elvytys -raportti painottaa luonnon monimuotoisuuden turvaamista, ja tarvetta huomioida se kaikissa elvytystoimissa. Samoin Exit- ja jälleenrakennustyöryhmän 2. vaiheen raportti linjaa, että kaikkia jälkihoitosuunnitelman toimia tulisi arvioida miten ne tukevat talous-, työllisyys- ja ilmastotavoitteiden saavuttamisen lisäksi luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttämistä.

Julkisen liikenteen edistäminen ja vähähiiliset liikenneratkaisut nousee läpileikkaavasti kaikissa analyysissä vahvasti esiin. Sosiaalinen vastuu korostui raporteissa kolmesta kestävyuden ulottuvuudesta vähiten. Toki työllisyysratkaisut ovat raporteissa keskeinen elementti, mutta pääsääntöisesti sen merkitys nähtiin ennen kaikkea talouden palauttajana, ei niinkään sosiaalisen kestävyuden edistäjänä. Koulutus kokonaisuutena korostuu raporttien analyysissä. Erityisesti sosiaalisesta kestävydestä puhuttaessa analyysi nostaa esiin vahvan peruskoulutuksen tärkeyden ja toisaalta kiertotalous- ym. ilmasto-osaamisen kasvattamisen tarpeen.

³² Vesa Vihriälä, Bengt Holmström, Sixten Korkman, Roope Uusitalo, 2020, Talouspolitiikan strategia koronakriisissä. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162224/VN_2020_13.pdf. Työ- ja elinkeinoministeriö ja valtiovarainministeriö antoivat tehtäväksi laatia asiantuntija-arvion koronakriisin vaikutuksista ja toimenpiteistä, joilla Suomen taloudelle aiheutuvia vaurioita voidaan korjata ja palauttaa Suomi kestävä kasvun, korkean työllisyyden ja kestävä julkisen talouden uralle.

³³ Valtioneuvoston kanslia, 2020, Exit- ja jälleenrakennustyöryhmän 2. vaiheen raportti Koronakriisin jälkihoito ja jälleenrakennus: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162272>. Kriisin akuuttiin vaiheeseen liittyvien rajoittamistoimien asteittaiseen luopumiseen ja kriisin jälkihoitoon liittyen Valtioneuvoston kanslia asetti -- koronakriisin välittömien vahinkojen rajoittamisesta, tehtyjen toimenpiteiden oikea-aikaisesta irtaantumisesta sekä Suomen jälleenrakennuksen suunnittelusta vastaavan valmisteluryhmän. -- Valmisteluryhmän toisen vaiheen tehtävänä oli valmistella 31.5.2020 mennessä strategisen tason suunnitelma kriisin jälkihoitoa koskevista toimenpiteistä ja niiden valmistelusta yhteiskunnan eri sektoreita koskien.

³⁴ Kestävän elvytyksen työryhmä 2020. Kestävä elvytys kohti koronakriisistä toipuvaa, menestyvää ja ekologisesti kestävä Suomea. kestävä elvytyksen loppuraportti. Ympäristöministeriö 2020. [kestava elvytys loppuraportti-2110.pdf \(valtioneuvosto.fi\)](https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162272). Ympäristö- ja ilmastoministeri Krista Mikkosen 15.4.2020 asettaman ryhmän tehtäväksi asetettiin valmistella ehdotuksia valtioneuvoston strategisen tason suunnitelmaan sisällytettäväksi toimenpiteiksi sekä lisätalousarviota varten kohdennetuiksi, nopeiksi ja määräaikaikaisiksi elvytystoimiksi. Lisäksi ryhmä kartoitti pitemmän aikavälin toimia hiilineutraaliin kiertotalouteen siirtymisen vauhdittamiseksi ja hahmotteli EU-tason toimia, jotka ovat EU:n vihreän kehityksen ohjelman mukaisia.

³⁵ Ollikainen, M., Seppälä, J., Savolainen, H., Lund P., Weaver, S., Lounasheimo, J., Sironen, S., Honkatukia, J. & Arasto, A., 2020. Koronan jälkeinen aika: ilmastotoimet ja vihreä elvytys. Suomen Ilmastopaneeli, Raportti 3/2020. Raportissa tarkastellaan, millaisia ilmastotoimia voitaisiin liittää kansalliseen vihreään elvytyspakettiin ja mitkä niistä olisivat tehokkaimmat edistämään yhtä aikaa työllisyyttä ja vähentämään kasvihuonekaasupäästöjä.

Kun tarkastellaan raporttien suosituksia suhteessa kestäväen kehityksen alatavoitteisiin, jotka ovat tässä esiselvityksessä aiemmissa luvuissa nousseet esiin lisätoimenpiteitä edellyttävinä (katso kuva 7), voidaan todeta että erityisesti kestäväen kehityksen tavoitteisiin SDG12, SDG11, SDG4 ja SDG7 liittyviin alatavoitteisiin kohdistuvia toimenpiteitä löytyy elvytysraporteista. Kaikkiin näihin tavoitteisiin kohdistuu myös hallitusohjelmassa tavoitteita ja elvytystoimenpiteet ovat melko hyvin linjassa hallitusohjelman sisältämien kestäväen kehityksen tavoitteiden kanssa. Yksityiskohtaisempi analyysi, jossa elvytysraportteja tarkastellaan alatavoitekohtaisesti, paljastaa tiettyjä painotuseroja sen suhteen mitä hallitusohjelma priorisoi vuonna 2019, ja mitä myös tämän esiselvityksen analyysi suosittelee lisätoimenpiteiden kohteeksi (katso liite 7).

Erot ovat ymmärrettäviä poikkeuksellisen koronapandemian maailmassa vuonna 2020. Elvytystoimet kohdistuvat selkeästi taloudellisen kestävyuden ulottuvuuteen, joka kriisinhoidossa on toki turvattava. Painotuserojen tunnistaminen ja seuranta tiekarttaprosessin yhteydessä on suositeltavaa, jotta varmistetaan että jälkihoito ja varsinkin jälleenrakennustoimet ovat kansallisten Agenda2030-prioriteettien mukaiset.

4 Alatavoitteista järjestelmätason muutoksiin

Tiekarttaprosessin onnistuneisuutta tulee määrittämään se, missä määrin pystytään tunnistamaan merkityksellisyys ja sitä kautta sitouttamaan toimijoita yhteisten päätösten ja kriteerien äärelle. Olennaisten alatavoitteiden analyysistä on siksi päästävä yhteisten suurten kysymysten äärelle.

Esiselvityksen osana kuullut sidosryhmien edustajat näkevät lähes poikkeuksetta tarpeen rakentaa tulevaa tiekarttaprosessia läpinäkyvästi ja osallistavasti järjestelmätason muutos/murrospolkujen varaan. Olemassa oleva indikaattoridata ja alatavoitekohtainen tieto edistymisestä, nähdään hyvin tärkeänä pohjatietona tiekarttaprosessin suunnittelulle ja toteutukselle. Tämä pohja ei kuitenkaan riitä rakentamaan ylivaalikautista sitoutumista ja priorisointia Agenda2030-tiekarttaprosessissa.

4.1 Järjestelmätason murrokset ja muutospolut

Agenda2030-tavoitteiden saavuttaminen edellyttää useita, oikeudenmukaisesti toteutettuja murroksia yhteiskuntajärjestelmässämme tällä vuosikymmenelle. Suomessa on eri prosesseissa tunnistettu tällaisia tarvittavia yhteiskunnallisia murroksia.

Kansallinen kestävä kehityksen yhteiskuntasitoumus vuodelta 2016³⁶ sisältää kestävä kehityksen toimikunnan tulkinnan siitä, mitä kestävä kehitys tarkoittaa käytännön toimien näkökulmasta. Yhteiskuntasitoumuksen sisällöt ja seurantaindikaattorit on ryhmitelty kahdeksan ylätavoitteen alle:

1. Yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvinvointiin
2. Vaikuttavien ihmisten yhteiskunta
3. Työtä kestävästi
4. Kestävät yhdyskunnat ja paikallisyhteisöt
5. Hiilineutraali yhteiskunta
6. Resurssiviisas talous
7. Luonnon kantokykyä kunnioittavat elämäntavat
8. Luontoa kunnioittava päätöksenteko

Globaali kestävä kehityksen raportti³⁷ toteaa, että etenemme kohti kestävä kehityksen tavoitteita mutta aivan liian hitaasti. Suunnan kääntämiseksi on tarpeen tunnistaa keskinäiset riippuvuudet ja luoda yhteiskuntajärjestelmissä kokonaisvaltainen murros kestävä suuntaan ja tätä analyysia on hyödynnetty myös Suomessa. Suomen Kestävyyspaneelin mukaan systeeminen kestävyysmurros Suomessa on mahdollista toteuttaa muuttamalla samanaikaisesti kuutta järjestelmää³⁸, jotka ovat:

1. kansalaisten hyvinvointi ja toimintamahdollisuudet
2. kestävä ja oikeudenmukainen talous
3. kestävät ruokajärjestelmät ja terveelliset ruokatottumukset
4. kestävä energian saanti kaikille
5. kaupunkien ja kaupunkiseutujen kestävyys
6. globaalien luonnonjärjestelmien turvaaminen

Vuonna 2020 COVID19-pandemia ja sen taloudelliset ja laajemmat yhteiskunnalliset vaikutukset uhkaavat monin tavoin kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamista. Kestävä elvytyksen työryhmä (katso luku 3.2) toteaa loppuraportissaan³⁹, että kestävässä elvytyksessä sekä kansallisesti että EU-elpymisinstrumenttien kautta rahoitettavien toimenpiteiden on

³⁶ Kestävä kehityksen toimikunta 2016. Suomi, jonka haluamme 2050 – Kestävä kehityksen yhteiskuntasitoumus. Hyväksytty 20.4.2016 kestävä kehityksen toimikunnan kokouksessa. [Yhteiskuntasitoumus - Kestävä kehitys - Kestävä kehitys \(kestavakehitys.fi\)](#)

³⁷ Independent Group of Scientists appointed by the Secretary-General, Global Sustainable Development Report 2019: The Future is Now – Science for Achieving Sustainable Development, (United Nations, New York, 2019).

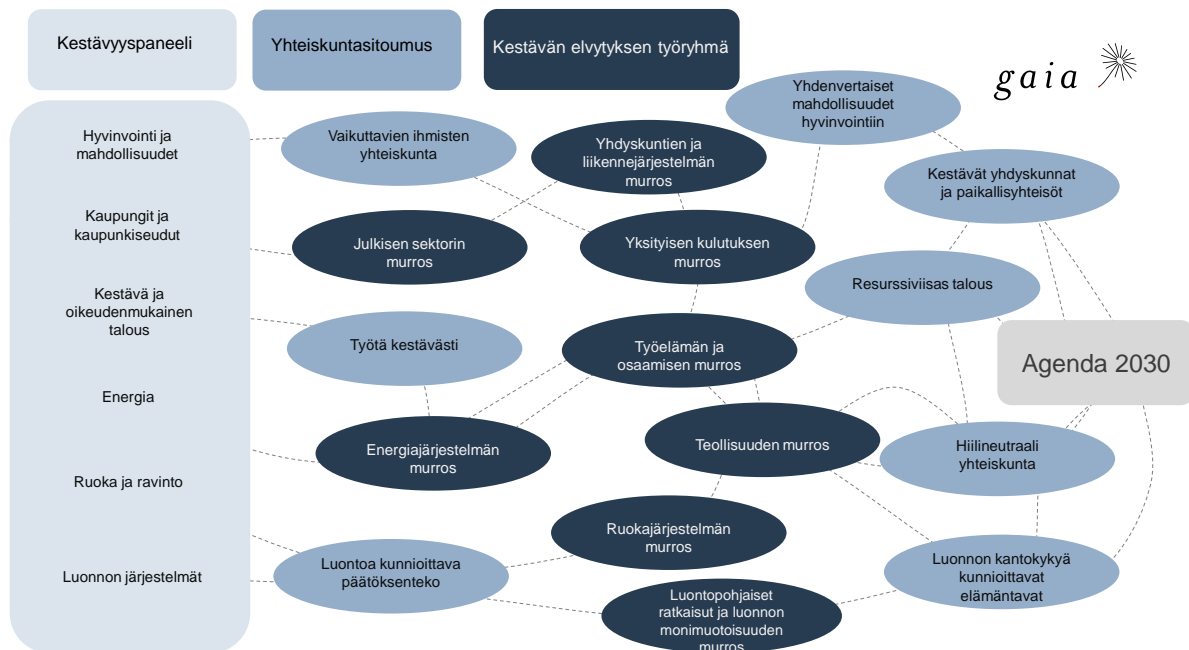
³⁸ Kestävyyspaneeli, 2020, Kuusi polkua kestävyteen: evästyksesi systeemisen kestävyysmurroksen edistämiseksi Suomessa

³⁹ Kestävä elvytyksen työryhmä 2020. Kestävä elvytyksen kohti koronakriisistä toipuvaa, menestyvää ja ekologisesti kestävä Suomea. kestävä elvytyksen loppuraportti. Ympäristöministeriö 2020. [kestava elvytys loppuraportti-2110.pdf \(valtioneuvosto.fi\)](#)

tuettava yhteiskuntamme kokonaisvaltaista murrosta kohti hiilineutraalia, luonnon monimuotoisuutta varjelevaa kiertotalousyhteiskuntaa. Työryhmän analyysissa kestävä kehitys kiteytyy kahdeksaan yhteiskunnalliseen murrokseen:

1. Energiajärjestelmän murros
2. Yhdyskuntien ja liikenteen murros
3. Ruokajärjestelmän murros
4. Teollisuuden murros
5. Monimuotoinen luonto ja luontopohjaisten ratkaisujen murros
6. Yksityinen kulutus ja kansalaisten osallisuuden murros
7. Julkisen sektorin murros
8. Työelämän ja osaamisen murros

Esiselvityksen sidosryhmäkuulemisessa on käytetty alustavaa visualisointia mahdollisista poluista ja niiden kytköksistä Lähtökohtana on hyödynnetty Kestävyyspaneeelin kuutta polkua ja niihin on yhdistetty sekä yhteiskuntasitoumuksen teemat, että kestävän elvytyksen murrokset (Kuva 6).

Kuva 6. Mahdollisia murrospolkuja ja niiden välisiä kytköksiä tiekarttaprosessissa jalostettavaksi. Polut on poimittu yhteiskuntasitoumuksen, Kestävyyspaneeelin sekä kestävän elvytyksen työryhmän aineistoista. On

huomattava, että kuvassa polut eivät etene kronologisesti (vasemmalta oikealle) ja että eri aiheiden kytkökset ovat havainnollistavia eivätkä vielä perustu syvällisempään keskinäisriippuvuuksien analyysiin.⁴⁰

Esiselvityksen osana kuullut sidosryhmien edustajat näkevät tarpeen rakentaa tuleva tiekarttaprosessi läpinäkyvästi ja osallistavasti järjestelmätason murrospolkujen ja sitä kautta muodostuvan tavoitteen asetannan varaan. Olemassa oleva indikaattoridata ja alatavoitekohtainen tieto edistymisestä (luvut 2-3) nähdään hyvin tärkeänä pohjatietona tiekarttaprosessin suunnittelulle ja toteutukselle. Kansallista priorisointia tai ylivaalikautista sitoutumista ei kuitenkaan suositella tehtävän alatavoitekohtaisen tilanneanalyysin perusteella.

4.2 Ristikkäisvaikutukset

Kestävän kehityksen tavoitteet linkittyvät monin tavoin toisiinsa ja näiden ristikkäisvaikutusten parempi ymmärtäminen on välttämätöntä, mikäli haluamme saavuttaa kaikki Agenda2030-tavoitteet tällä vuosikymmenellä – Suomessa ja globaalisti. Tutkimustieto näistä ristikkäisvaikutuksista⁴¹ on viime vuosina lisääntynyt ja mahdollistaa entistä paremmin eri tavoitteiden ja alatavoitteiden synergioiden hyödyntämisen, samoin negatiivisten ristikkäisvaikutusten (”trade-offien”) tunnistamisen ja hallinnan (Kuva 7).⁴²

Kuva 7. Visualisointi eri (ala)tavoitteiden ristikkäisvaikutuksista. Vesistöihin liittyvien ekosysteemien, kuten vuorien, metsien, kosteikkojen pohjavesien, järvien ja/tai jokien ennallistaminen (6.6) voi samanaikaisesti merkittävästi edistää myös paikallisyhteisön kykyä sopeutua ilmastoon liittyviin riskitekijöihin ja luonnonkatastrofeihin

⁴⁰Kestävyyspaneeli, 2020, Kuusi polkua kestävyteen: evästyksset systeemisen kestävyysmurroksen edistämiseksi Suomessa: https://www.kestavyyspaneeli.fi/wp-content/uploads/sites/41/2020/02/Kuusi-polkua-kestavyteen_julkaisu2020.pdf

Kestävän kehityksen toimikunta 2016. Suomi, jonka haluamme 2050 – Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoutumus. Hyväksytty 20.4.2016 kestävä kehityksen toimikunnan kokouksessa. [Yhteiskuntasitoutumus - Kestävä kehitys - Kestävä kehitys \(kestavakehitys.fi\)](https://www.kestavyyspaneeli.fi/wp-content/uploads/sites/41/2020/02/Kuusi-polkua-kestavyteen_julkaisu2020.pdf)

Kestävän elvytyksen työryhmä 2020. Kestävä elvytys kohti koronavaikeuksista toipuvaa, menestyvää ja ekologisesti kestävää Suomea. Kestävän elvytyksen loppuraportti. Ympäristöministeriö 2020. [kestava elvytys loppuraportti-2110.pdf \(valtioneuvosto.fi\)](https://www.kestavyyspaneeli.fi/wp-content/uploads/sites/41/2020/02/Kuusi-polkua-kestavyteen_julkaisu2020.pdf)

⁴¹Lyytimäki, J., Lonkila, K-M, Furman, E., Korhonen-Kurki, K. and Lähteenoja, S. (2020). Untangling the interactions of sustainability targets: synergies and trade-offs in the Northern European context Environment, Development and Sustainability <https://doi.org/10.1007/s10668-020-00726-w>

⁴²The New Division and SEI, 2019, SDG Synergies: An approach for coherent 2030 Agenda implementation: <https://www.sei.org/wp-content/uploads/2019/04/sei-brief-2019-sdg-synergies-2.pdf>

(13.1), ja tätä kautta myös tukea sosiaaliturvajärjestelmien toimivuutta ja edistää sosiaalista oikeudenmukaisuutta (1.3) ottaen huomioon että usein heikoimmassa asemassa olevat kärsivät eniten ilmastonmuutoksen vaikutuksista. Toisaalta vahva riippuvuus vesivoimasta uusiutuvan energian tavoitteen saavuttamisessa (7.2) voi olla pahasti ristiriidassa vesistöihin liittyvän tavoitteen (6.6) kanssa, samanaikaisesti kun se edistää tavoitetta taata turvallinen ja edullinen asunto kaikille (11.1).

Useat esiselvityksen aikana kuullut sidosryhmien edustajat näkivät tarpeen panostaa tutkimukseen sekä tiiviimpään yhteistyöhön julkisen sektorin, yritysten, kansalaisjärjestöjen, rahoitussektorin, kansalaisten ja tutkimustahojen välillä jotta syntyisi parempi ymmärrys keskeisistä ristikkäisvaikutuksista. Tämä palvelisi päätöksentekoa ja edesauttaisi SDG-murrosten johdonmukaista ja oikeudenmukaista toteuttamista.⁴³ Kokonaisuutena tutkimustieto ristikkäisvaikutuksista antaa ymmärtää että suuri osa kestäväen kehityksen toimenpiteistä tarjoaa positiivisia synergiapotentiaaleja, mutta koska merkittäviä negatiivisia ristikkäisvaikutuksia on myös tunnistettu, nämä on hyvä mahdollisimman ennakoivasti ja läpinäkyvästi ottaa huomioon kestäväen kehityksen päätöksenteossa.⁴⁴

Samanaikaisesti kun ymmärrys kansainvälisistä riippuvuussuhteista on lisääntynyt mm. eri toimijoiden jalanjälki- ja kädenjälkitarkastelujen myötä, myös ymmärrys eri kestäväen kehityksen haasteiden nopeasta globaalista siirtymisestä yli kansallisten rajojen on noussut uudelle tasolle. Esim. kyberturvallisuuteen liittyvien haasteiden lisäksi ilmastonmuutosten vaikutusten salamannopea heijastuminen⁴⁵ toiselle puolella maapalloa ovat koronapandemian myötä nousemassa osaksi kansallista keskustelua yhteiskuntamme huoltovarmuudesta ja resilienssistä, uusien kehityshaasteiden ja turvallisuusuhkien edessä.

Esiselvityksessä kuullut toimijat nostivat esiin eräitä Suomen kannalta tärkeitä ristikkäisvaikutuksia. Nämä linkittyvät yhteyksiin mm. ilmastotoimenpiteiden ja luonnon monimuotoisuuden sekä veden laadun turvaamisen välillä sekä biotalouden edistämisen ja uusiutuvien energialähteiden hyödyntämisen välillä. Suurin osa esiselvityksen aikana kuulluista sidosryhmistä näki haasteiden rinnalla merkittävää potentiaalia valjastaa positiivisia ristikkäisvaikutuksia ja erilaisia synergieitoja kestäväen kehityksen (ala-)tavoitteiden välillä.

⁴³ Messerli, P., Kim, E. M., Lutz, W., Moatti, J.-P., Richardson, K., Saidam, M., Smith, D., Eloundou-Enyegue, P., Foli, E., Glassman, A., Hernandez Licona, G., Murniningtyas, E., Kazimieras Staniškis J., van Ypersele, J.-P., Furman, E. (2019). Expansion of sustainability science needed for the SDGs. *Nature Sustainability* 2(October) 892-894. www.nature.com/natsustain

⁴⁴ Katso esimerkiksi OKKA, Erkka Laininen, kuva 3 <https://peda.net/kansanopistot/kansanopistoyhdistys/esol/oppiminen-luonnos/kky2>

⁴⁵ Mikael Hilden ym. 2016, Ilmastonmuutoksen heijastevaikutukset Suomeen: <https://researchportal.helsinki.fi/sv/publications/crossborder-effects-of-climate-change-in-finland>

5 Johtopäätökset ja suositukset tiekarttatyön valmisteluun

5.1 Johtopäätökset

5.1.1 Alatavoitteista olemassa oleva tieto luo hyvän lähtökohdan tiekarttatyölle

Esiselvitys on tarkastellut yksityiskohtaisesti kestävän kehityksen alatavoitteiden etenemistä koskevaa raportointia, erityisesti Suomen Agenda2030-maaraporttia ja Tilastokeskuksen kestävän kehityksen indikaattoridataa, ja sen perusteella voidaan todeta, että:

- Alatavoitteiden etenemistä seurataan Suomessa johdonmukaisesti ja kattavasti
- Arviointiprosessi Suomessa on laajasti osallistava, esimerkiksi kansalaisyhteiskunta tuottaa maaraportissa kansalaisyhteiskunnan tekemän (vertais-)arvion ja kestävän kehityksen kansalaisraati kontribuoi arviointiin tavoitteiden etenemisestä
- Kokonaisuutena Suomi on tähän mennessä saavuttanut noin puolet kaikista 169 alatavoitteista, noin puolet ovat vielä saavuttamatta
- Esiselvitys tunnistaa lisätoimenpiteiden tarpeen reilulle 50 alatavoitteista. Lisätoimenpiteitä olisi syytä kohdistaa erityisesti 44 alatavoitteelle, joita ei vielä ole saavutettu sekä 11 alatavoitteelle, jotka on jo Suomen seurannan mukaan saavutettu, mutta joihin kohdistuu uusia haasteita
- Esiselvityksen alatavoitekohtaisen tilannekatsauksen perusteella voidaan tunnistaa Suomen keskeiset kestävän kehityksen haasteet

Alatavoitteiden tarkka tilannekuvaus ja tieto nykytilanteesta antaa hyvän perustan tiekarttatyölle, mutta esiselvityksen yhteydessä useat sidosryhmät painottavat tarvetta rakentaa tiekarttatyö korkeamman tason tavoitteiden ja muutospolkujen varaan.

5.1.2 Pääministeri Marinin hallitusohjelma tunnistaa kestävän kehityksen kipupisteemme

Esiselvityksessä on tarkasteltu pääministeri Marinin hallitusohjelmaa analysoimalla sen kirjauksia kestävän kehityksen alatavoitteiden näkökulmasta. Hallitusohjelman linjausten ja kirjausten perusteella voidaan todeta, että:

- Pääministeri Marinin hallitusohjelma rakentuu kestäväälle kehitykselle
- Hallitusohjelma sisältää kirjauksia kaikille 17 kestävän kehityksen tavoitteelle
- Ohjelmassa löytyy toimenpiteitä lähes kaikille niille 55 alatavoitteille, joihin esiselvityksen mukaan olisi syytä kohdistaa lisätoimenpiteitä

- Esiselvityksen puitteissa ei ole analysoitu hallitusohjelman varsinaista toimeenpanoa mutta selvityksen perusteella voidaan todeta, että hallitusohjelma luo hyvät edellytykset kohdistaa toimenpiteitä Suomen kestävän kehityksen kipupisteisiin.

Ottaen huomioon Suomen poikkeuksellisen pitkä kokemus kestävän kehityksen järjestelmällisestä ja osallistavasta edistämisestä, ei ole yllättävää että sen kautta kansalliseen suunnitteluun ja poliittiseen päätöksentekoon nousee hyvin perustellusti priorisoituja tavoitteita. Useimmat näistä haasteista ovat jo pitkään olleet toimijoiden tiedossa ja varsinainen hallitusohjelman menestyksen mittari on toimenpiteiden vaikuttavuudessa.

5.1.3 Kestävän kehityksen selonteon tilannekatsaus vahvistaa hallitusohjelman panostusten suunnan

Valtioneuvoston kestävän kehityksen selonteko eduskuntaan valmistui esiselvityksen laadinnan aikana lokakuussa 2020, antaen mahdollisuuden täydentää analyysia siitä josko/miten priorisoinnissa olisi tapahtunut muutoksia ja hallitusohjelman kirjaukset etenevät käytäntöön. Selonteon kirjausten analyysin perusteella voidaan todeta, että:

- Toimenpiteitä on käynnissä tai suunnitteilla johdonmukaisesti hallitusohjelman prioriteettien mukaisesti. Vain muutaman alatavoitteen (1a, 12c sekä 16b) osalta selonteko ei kuvaa selkeästi miten näitä ollaan viemässä eteenpäin
- Toimenpiteitä on käynnissä kohdistuen niin alatavoitteisiin joita ei vielä ole saavutettu kuin jo saavutettuihin alatavoitteisiin. Kipupisteiden lisäksi selonteko tunnistaa uusia haasteita ja mahdollisia uusia uhkakuvia, joiden perusteella lisätoimia on syytä edelleen kohdentaa myös jo saavutettuihin alatavoitteisiin
- Selonteko vahvistaa, että Suomen oma tavoitetaso on monen alatavoitteen kohdalla korkeammalla kuin kansainvälisesti sovitut tavoitetasot. Esimerkiksi sukupuolten tasa-arvoon tai osaamiseen ja koulutukseen liittyvien tavoitteiden osalta rima on hallitusohjelmassa asetettu korkealle ja selonteko kuvaa johdonmukaisesti toimenpiteitä, joilla näitä kansallisia tavoitetasoja pyritään saavuttamaan.

Kokonaisuutena selonteko tarjoaa tiiviin tilannepäivityksen Suomen Agenda2030-maaraportin arvioon kestävän kehityksen tilasta. Mitään merkittävää eroa kipupisteiden ja tarvittavien lisätoimenpiteiden kannalta ole havaittavissa maaraportin, hallitusohjelman ja selonteon välillä. Selonteko painottaa, että Agenda2030:n toimeenpano on kesken, ja vaikka edistystä on monessa suhteessa tapahtunut, on toimia huomattavasti nopeutettava ja skaalattava, jotta tavoitteet saavutetaan määräaikaan mennessä. Esiselvityksen yhteydessä useat haastatellut asiantuntijat myös muistuttavat, että Agenda2030-tavoitteiden saavuttaminen toteutuu vain laajalla kansallisella ja kansainvälisellä yhteistyöllä. Suuri joukko toimenpiteitä on käynnissä, monien eri toimijoiden taholta, ja tässä kokonaisuudessa Suomen hallituksen toimet muodostavat yhden tärkeän osan.

5.1.4 Elvytyssuunnitelmat tunnistavat kestävän kehityksen reunaehdoista, mutta toimeenpano ratkaisee

Esiselvityksessä on tarkasteltu neljää koronakriisin jälkihoidon ja jälleenrakennuksen tueksi laadittua selvitystä siitä näkökulmasta, miten kestävän kehityksen tavoitteet on niissä huomioitu. Analyysin perusteella voidaan todeta, että:

- Selvitykset eivät eksplisiittisesti käsittele Agenda2030-tavoitteita, mutta kestävän kehityksen kolme ulottuvuutta löytyvät kaikista esiselvityksessä tarkastelluista raporteista. Painotukset vaihtelevat niiden välillä mandaattiansa mukaisesti.
- Taloudellinen kestävyys painottuu kaikissa raporteissa kriisinhoidossa ja välittömässä jälkihoidossa. Ympäristön ja yhteiskunnan kestävyys nousee taas vahvemmin esiin jälleenrakennuksen ja pidemmän aikavälin tarkastelussa. Erityisesti energiakysymyksiä ja siirtymää vähähiiliseen talouteen osana ilmastonmuutoksen ratkaisua painotetaan jälleenrakennusvaiheessa.
- Kestävä elvytys -raportti painottaa luonnon monimuotoisuuden turvaamista ja tarvetta huomioida tämä kaikissa elvytystoimissa. Raportin mukaan kaikkia valtion elvytystoimia tulisi päätöksenteossa arvioida niiden ilmasto- ja luontovaikutusten näkökulmasta, ja kaikissa määrärahojen kohdentamisissa tulisi noudattaa ”Do no significant harm” -periaatetta ja Pariisin ilmastopöytäkirjan mukaisuutta. Exit- ja jälleenrakennustyöryhmän 2. vaiheen raportti linjaa, että kaikkia jälkihoidosuunnitelman toimia tulisi arvioida miten ne tukevat talous-, työllisyys- ja ilmastotavoitteiden saavuttamisen lisäksi luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttämistä.
- Kestävän kehityksen sosiaalinen ulottuvuus korostuu raporteissa vähiten. Työllisyysratkaisut ovat raporteissa keskeinen elementti, mutta pääsääntöisesti sen merkitys nähdään talouden elvyttäjänä.
- Koulutus ja osaaminen korostuu myös sosiaalisen kestävyden turvaajana. Analyysit nostavat esiin vahvan peruskoulutuksen tärkeyden ja toisaalta kohdennettumman kiertotalous- ym. ilmasto-osaamisen kasvattamisen tarpeen.

Elvytyksen oikeudenmukainen toteuttaminen ja sen yhdenmukaisuus ilmasto- ja luonnon monimuotoisuustavoitteiden kanssa on keskeistä usean Agenda2030-(ala)tavoitteen saavuttamisen kannalta tällä vuosikymmenellä. Moni esiselvityksessä kuultu asiantuntija korostaa, että elvytystoimien yhdenmukaisuus kestävän kehityksen tavoitteiden ja EU:n kestävän rahoituksen taksonomian kanssa ovat kriittisiä kysymyksiä paitsi resurssien vastuulliseksi kohdistamiseksi, myös kestävän kehityksen rahoituksen varmistamiseksi tarvittaville lisätoimenpiteille tulevaisuudessa.

5.2 Kohti Agenda2030-tiekarttaprosessia

Esiselvityksen vaiheittaisen analyysin sekä työn aikana kuultujen asiantuntijanäkemyksen pohjalta voidaan tunnistaa suosituksia kolmen temaattisen kokonaisuuden suhteen, liittyen

tiekartan valmistelun lähestymistapaan, työn aikana käytettäviin kriteereihin ja priorisointitapoihin sekä tavoitteenasetantaan ja ylivaalikautisen sitoutumisen luomiseen.

5.2.1 Agenda2030-tiekartta on luotava murrospolkujen kautta

Koskien tiekartan valmistelua ja sen lähestymistapaa

- lähes poikkeuksetta työn aikana kuulleet asiantuntijat näkevät tarpeelliseksi tulevan tiekarttaproessin rakentamisen läpinäkyvästi ja osallistavasti järjestelmätsion muutos/murrospolkujen varaan.
- olemassa oleva indikaattoridata ja alatavoitekohtainen tieto edistymisestä toimii tärkeänä pohjatietona tiekarttaproessin suunnittelulle ja toteutukselle mutta niiden pohjalta ei ole perusteltua lähteä rakentamaan päätavoitteita, ylivaalikautista sitoutumista ja priorisointia Agenda2030-tiekarttaprosessissa.
- Suomessa on viime vuosina useissa eri prosesseissa tunnistettu tällaisia kestävän hyvinvointivaltion tarvitsemia yhteiskunnallisia murroksia. Esiselvityksen aikana voitiin tunnistaa laajaa konsensusta tarvittavista murrospoluista Kestävyyspaneelin sekä esim. Kestävä elvytys - työryhmän ja kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksen teemojen ympärillä, joiden pohjalta tiekartan murrospolkuja voidaan lähteä hahmottelemaan.

Murrospolut voivat myös tarjota hedelmällisen tavan keskustella eri tavoitteiden ristikkäis- ja yhteisvaikutuksista sekä vahvistaa eri sidosryhmien laajalti peräänkuuluttamaa politiikkajohdonmukaisuutta.

5.2.2 Yhdessä omaksutut kriteerit tiekarttaproessin onnistumisen edellytyksenä

Tiekarttaprosessissa on tärkeää kiinnittää huomiota yhdessä sovittaviin kriteereihin tärkeiden valintojen ja priorisoinnin tekemiseksi. Priorisoinnissa olisi syytä kiinnittää huomiota erityisesti

- kestävän kehityksen kipupisteisiin, eli tavoitteisiin, joita ei vielä olla saavutettu tai tavoitteisiin, joihin kohdistuu merkittäviä uusia uhkia
- ratkaisuihin ja toimenpiteisiin, joilla voidaan saavuttaa useampia kestävän kehityksen tavoitteita eli niihin joilla voi olla laajempaa vaikuttavuutta ja muutosvoimaisuutta
- toimenpiteisiin, joiden kautta avautuu näkymää suomalaiselle kädenjäljelle ja globaalivastuun kantamiselle
- toimenpiteisiin, jotka auttavat varmistamaan että Agenda2030-keskeiset periaatteet, erityisesti ”Ketään ei jätetä” – periaate tulevat täytetyiksi
- toimenpiteisiin, joilla edistetään kestävän kehityksen politiikkajohdonmukaisuutta
- toimenpiteisiin, joilla on potentiaalia pidemmän aikavälin sitoutumisen ja omistajuiden luomisessa

- toimenpiteisiin, joiden edistymistä voidaan läpinäkyvästi seurata ja joiden tavoitteiden asetantaa voidaan tarvittaessa tiedepohjaisesti päivittää ja kiristää

Tiekarttaprosessin yhteydessä käytävä keskustelu siitä mitkä polut valitaan ja millä kriteerein toimenpiteitä ja toimenpidetekonaisuuksia priorisoidaan on keskeinen osa eri toimijoiden sitoutumista Agenda2030:n saavuttamiseen tähtäävälle matkalle. Priorisoinnin kriteerien valinnassa on otettava kantaa myös niiden hierarkiaan. Esiselvityksen aikana useat toimijat painottivat maapallon kantokyvyn kunnioittamista priorisoinnin lähtökohtana. Vaikka tämä näkemys on laajalti hyväksytty, ja siihen viitataan lähtökohtana tiekarttatyölle myös esimerkiksi Suomen Agenda2030-maaraportissa, tiekarttaprosessin valmistelussa on tärkeää tarkentaa mitä tämän lähtökohdan hyväksyminen todellisuudessa merkitsisi.

5.2.3 Sitoutumisen ja omistajuuden luomisen taito

Agenda2030-tiekartan tarkoituksena on tehdä näkyväksi se, minkälaista politiikkaa Suomessa tulisi tehdä, jotta saavutamme kansallisesti kaikki Agenda2030:n tavoitteet vuoteen 2030 mennessä. Tiekarttaprosessissa on tärkeää

- asemoida ja onnistuneesti synkronoida tiekartta kansallisesti suhteessa muihin merkittäviin tiekartta- ja strategiaprosesseihin (huomioiden mm. strategisen kiertotalouden edistämishjelma, vähähiilisuuden tiekartat, keväällä 2021 valmistuvat taloudellisen, sosiaalisen ja ekologisen kestävyuden tiekartat jne.)
 - Suomen valtio on sitoutunut kansainvälisen yhteisön osana Agenda2030-tavoitteiden saavuttamiseen ja tulevilla tiekartalla on edellytyksiä myös nousta ”tiekarttojen kartaksi”, mikäli tämä nähdään toivottavana lähestymistapana
 - poliittisella tasolla on useita keinoja ankkuroida ja profiloida tuleva tiekarttaprosessi valjastaen parlamentaarisen valmistelun vaihtoehtoja, kestävä kehityksen selonteon tarjoamia mahdollisuuksia valtiopäiväasiakirjana ja kestävä kehityksen toimikunnan mandaattia ja osaamista ja kansanedustajien Agenda2030-aktiivisuutta
- varmistaa että tiekartan valmistelu rakentaa laajaa yhteiskunnallista sitoutumista yli vaalikausien, panostamalla
 - osallistavaan ja kunnianhimoiseen tavoitteiden asetantaan, joka luo motivaatiota sekä luottamusta siihen että ketään ei jätetä ja murrokset toteutetaan oikeudenmukaisesti
 - kestävä kehityksen osaamisen ja kulttuurin kehittämiseen, tarvittavien murrosten mahdollistajana ja ristikkäisvaikutusten hyvän hallinnan keinona
 - uskottavaan, läpinäkyvään seurantaan, jossa hyödynnetään kattavaa suomalaista kestävä kehityksen tietopohjaa ja indikaattoridata, räätälöiden sopivat indikaattorikorit (kattaen rajallisen määrän indikaattoreita) palvelemaan nimenomaan tiekartan priorisoimien tavoitteiden etenemistä

- säännölliseen tavoitteiden tilannekatsaukseen, jossa voidaan hyödyntää mm. oppeja ilmastolain vuosiraportoinnin kehittämistä, osallistavia menetelmiä sekä kansallisia olemassa olevia riippumattomia toimijoita, esimerkiksi Ilmastopaneelia, Luontopaneelia ja Kestävyyspaneelia.
- innovaatioihin, kokeiluihin ja pilotointeihin joiden avulla tunnistetaan ratkaisuja jo pitkään vaivanneisiin kipupisteisiin ja negatiivisiin kehitystrendeihin

Esiselvityksen aikana useat sidosryhmät painottivat, että haasteiden ja kipupisteiden rinnalla on tunnistettava eri toimijoiden rooleja ja vahvuuksia ratkaisujen toteuttajina. Negatiivisten vaikutusten rinnalla on aiempaa vahvemmin nostettava esiin eri positiivisia vaikutuksia kestävään kehitykseen ja jaettava onnistumisen esimerkkejä Suomesta ja maailmalta. Näiden avulla luodaan johtajuutta ja konkretiaa toimeenpanolle.

Liite 1 Käytetty aineisto

Eurostat, 2019, Sustainable development in the European Union: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/9940483/KS-02-19-165-EN-N.pdf/1965d8f5-4532-49f9-98ca-5334b0652820>

Global Commission on Adaptation, 2019, Adapt Now: a Global call for Leadership on Climate Resilience: https://cdn.gca.org/assets/2019-09/GlobalCommission_Report_FINAL.pdf

Hilden ym. 2016. Hilden Mikael, Groundstroem Fanny Marie, Carter Timothy, Halonen Mikko, Perrels Adriaan, Gregow Hilppa 2016, Ilmastomuutoksen heijastevaikutukset Suomeen: <https://researchportal.helsinki.fi/sv/publications/crossborder-effects-of-climate-change-in-finland>

Independent Group of Scientists appointed by the Secretary-General, Global Sustainable Development Report 2019: The Future is Now – Science for Achieving Sustainable Development, (United Nations, New York, 2019): https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/24797GSDR_report_2019.pdf

Kestävän elvytyksen työryhmä 2020. Kestävä elvytys kohti koronavaikeuksista toipuvaa, menestyvää ja ekologisesti kestävä Suomea. kestävän elvytyksen loppuraportti. Ympäristöministeriö 2020. [kestava elvytys loppuraportti-2110.pdf](https://www.ymparisto.fi/documents/download/12110/kestava-elvytys-loppuraportti-2110.pdf) ([valtioneuvosto.fi](http://www.valtioneuvosto.fi))

Kestävän kehityksen toimikunta 2016. Suomi, jonka haluamme 2050 – Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus. Hyväksytty 20.4.2016 kestävän kehityksen toimikunnan kokouksessa. [Yhteiskuntasitoumus - Kestävä kehitys - Kestävä kehitys](https://www.ymparisto.fi/documents/download/12110/kestava-elvytys-loppuraportti-2110.pdf) ([kestavakehitys.fi](http://www.kestavakehitys.fi))

Kestävyyspaneeli, 2020, Kuusi polkua kestävyteen: evästyksen systemisen kestävyysmurroksen edistämiseksi Suomessa: https://www.kestavyyspaneeli.fi/wp-content/uploads/sites/41/2020/02/Kuusi-polkuja-kestavyyteen_julkaisu2020.pdf

Lyytimäki, J., Lonkila, K-M, Furman, E., Korhonen-Kurki, K. and Lähteenoja, S. (2020). Untangling the interactions of sustainability targets: synergies and trade-offs in the Northern European context Environment, Development and Sustainability <https://doi.org/10.1007/s10668-020-00726-w>

Messerli, P., Kim, E. M., Lutz, W., Moatti, J.-P., Richardson, K., Saidam, M., Smith, D., Eloundou-Enyegue, P., Foli, E., Glassman, A., Hernandez Licona, G., Murniningtyas, E., Kazimieras Staniškis J., van Ypersele, J.-P., Furman, E. (2019). Expansion of sustainability science needed for the SDGs. Nature Sustainability 2(October) 892-894. www.nature.com/natsustain

OECD, 2019, Measuring Distance to the SDG Targets 2019: <http://www.oecd.org/publications/measuring-distance-to-the-sdg-targets-2019-a8caf3fa-en.htm>

Ollikainen, M., Seppälä, J., Savolainen, H., Lund P., Weaver, S., Lounasheimo, J., Sironen, S., Honkatukia, J. & Arasto, A., 2020. Koronan jälkeinen aika: ilmastotoimet ja vihreä elvytys. Suomen ilmastopaneeli, Raportti 3/2020. https://www.ilmastopaneeli.fi/wp-content/uploads/2020/09/Ilmastopaneeli_raportti_vihrea-elvytys_final.pdf

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 2019: <https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma>

Sachs ym 2020. Sachs, J., Schmidt-Traub, G., Kroll, C., Lafortune, G., Fuller, G., Woelm, F. 2020. The Sustainable Development Goals and COVID-19. Sustainable Development Report 2020. Cambridge: Cambridge University Press. [Sustainable Development Report - Sustainable Development Report](https://www.sustainabledevelopmentreport.org/) (sdgindex.org)

Suomen Luontopaneeli: https://www.luontopaneeli.fi/fi-FI/Julkaisut_ja_materiaalit

The New Division and SEI, 2019, SDG Synergies: An approach for coherent 2030 Agenda implementation: <https://www.sei.org/wp-content/uploads/2019/04/sei-brief-2019-sdg-synergies-2.pdf>

Tilastokeskus, 2020, Sustainable development goals indicators for Finland: http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yyti_sdg_201900_2020_23445_net_p2.pdf

Valtioneuvoston kanslia, 2020, Towards the Finland we want by 2050 - The state of sustainable development in 2020 in light of indicators and comparative studies <https://kestavakehitys.fi/kestavan-kehityksen-tila-raportti>

Valtioneuvoston kanslia, 2020, Report on the implementation of the 2030 agenda for sustainable development, voluntary national review 2020: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162268/VNK_2020_8_Voluntary_National_Review_Finland.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Valtioneuvoston kanslia, 2020, Exit- ja jälleenrakennustyöryhmän 2. vaiheen raportti Koronakriisin jälkihoito ja jälleenrakennus: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162272>

Valtioneuvoston kanslia, 2020, Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta : Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162475>

Valtioneuvoston kanslia, 2019, POLKU2030 – Suomen kestävän kehityksen politiikan arviointi: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161458>

Vesa Vihriälä, Bengt Holmström, Sixten Korkman, Roope Uusitalo, 2020, Talouspolitiikan strategia koronakriisissä. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162224/VN_2020_13.pdf

World Economic Forum, 2020, The Global risk report 2020: <https://www.weforum.org/reports/the-global-risks-report-2020>

Liite 2 Haastattelut

Nimi	Organisaatio	Titteli
Annika Lindblom	Kestävän kehityksen toimikunta	Pääsihteeri
Eeva Furman	Kestävyyspaneeli	Puheenjohtaja
Erkka Laininen	OKKA	Suunnittelupäällikkö
Helena Kekki	Finnish Business & Society FIBS	Toimitusjohtaja
Jarmo Heinonen	Business Finland	Johtaja
Juho Saari	Kestävyyspaneeli	Dekaani
Jussi Nikula	WWF Suomi	Ohjelmapäällikkö
Kimmo Tiilikainen	Valtioneuvosto	Valtiosihteeri
Laura Hilden	Nuorten Agenda2030 ryhmä	Puheenjohtaja
Liisa Rohweder	WWF Suomi	Pääsihteeri
Marikki Stocchetti	Kehityspoliittinen toimikunta	Pääsihteeri
Olli Hietanen	Tulevaisuusvaliokunta	Valiokuntaneuvos
Päivi Laitila	Motiva	Johtaja, energiatehokkuus
Pasi Laitala	Espoon kaupunki	Kestävän kehityksen johtaja
Paula Lehtomäki	Pohjoismaiden Ministerineuvosto	Pääsihteeri
Rilli Lappalainen	Fingo	Johtaja, vaikuttaminen ja kestävä kehitys
Sari Puustinen	Tulevaisuuden tutkimuskeskus	Erikoistutkija
Ulla Rosenström	VNK	Johtava asiantuntija
Vesa Silfver	Motiva	Toimitusjohtaja
Ville Taajamaa	Espoon kaupunki	Kestävän kehityksen Projektipäällikkö

Liite 3 Kestävän kehityksen toimikunnan verkkokuuleminen ja työpaja

Kestävän kehityksen toimikunnan jäsenille järjestettiin verkkokuuleminen viikoilla 44-45. Toimikunnan jäseniä kutsuttiin kommentoimaan esiselvityksen alustavia tuloksia sekä jakamaan näkemyksiään tulevan tiekarttatyön sisällöstä ja prioriteeteista virtuaalisella Howspace-alustalla. **Verkkokuulemiseen osallistui yhteensä 54 henkilöä.**

Verkkokuulemisen osana järjestettiin myös virtuaalinen työpaja maanantaina 26.10.2020 klo 11-12. Työpajassa Gaia Consulting kävi lyhyesti läpi Howspace-alustalla esitettyjä alustavia tuloksia ja käytiin keskustelua sekä kirjallisesti, että suullisilla puheenvuoroilla.

Verkkokuulemisen kysymykset:

- 1. Mitä ajatuksia tilannekuva Suomen edistymisestä SDG-tavoitteiden saavuttamisessa herättää?** *Kun Suomen edistymistä tarkastellaan 17 SDG:n yhteensä 169 alatavoitteen valossa, voidaan huomata että noin puolet alatavoitteista on saavutettu ja noin puolet on edelleen saavuttamatta.*
- 2. Minkälaisia toimia tarvitaan alatavoitteiden saavuttamiseksi vuoteen 2030 mennessä?** *Yhteensä 44 kesken olevalle alatavoitteelle esiselvityksessä on tunnistettu lisätoimenpiteiden tarve.*
- 3. Minkälaisiin kehitystrendeihin ja uhkiin meidän olisi kyettävä erityisesti vastaamaan?** *Osaa jo saavutetuista alatavoitteista saattavat kuitenkin uhata jo uudet haasteet sekä kehitystrendin mahdollinen kääntyminen negatiiviseksi. Esiselvityksessä tunnistettiin 11 tällaista alatavoitetta.*
- 4. Minkälaisten muutospolkujen varaan Suomen kannattaisi rakentaa Agenda2030 – tiekartta?** *Agenda 2030 tavoitteiden saavuttaminen edellyttää useita, oikeudenmukaisesti toteutettuja murroksia yhteiskuntajärjestelmässämme tällä vuosikymmenelle. Kuvassa on esimerkkejä tällaisista temaattisista kokonaisuuksista ja/tai järjestelmätason murroksista ja murrospoluista, jotka esiselvityksen tekijät ovat alustavasti ryhmitelleet huomioiden niiden yhteneväisyyksiä*
- 5. Minkälaisin kriteerein priorisointia tulisi mielestänne tehdä?** *Vaikka Suomi on sitoutunut agendan kaikkiin tavoitteisiin, tulevassa tiekarttatyössä on tehtävä jonkinlaista priorisointia sen suhteen mihin alatavoitteisiin fokusoidaan.*

Liite 4 SDG-alatavoitteiden toteutuksen tila Suomessa

Liitteessä on kootusti listattu kaikki kestävän kehityksen alatavoitteet. Ne on tässä ryhmitelty kahteen pääkategoriaan, eli kansainvälisten mittareiden mukaan Suomessa saavutettuihin ja kesken oleviin alatavoitteisiin. Esiselvityksen analyysiin perusteella molemmissa ryhmissä on tunnistettu alatavoitteita joihin tulisi kohdistaa lisätoimenpiteitä.

I a Suomessa saavutetut alatavoitteet

1.1 Poistaa vuoteen 2030 mennessä äärimmäinen köyhyys (nykymittarien mukaan ihmiset, jotka elävät alle 1,25 dollarilla päivässä).

1.3 Toteuttaa kansallisesti asianmukaiset sosiaaliturvajärjestelmät ja -toimenpiteet, sosiaaliturvan vähimmäistasot mukaan lukien, sekä saavuttaa merkittävä vakuutusuoja köyhille ja huono-osaisille vuoteen 2030 mennessä.

1.4 Taata vuoteen 2030 mennessä, että kaikilla, erityisesti köyhillä ja huono - osaisilla, on yhtäläiset oikeudet taloudellisiin resursseihin sekä mahdollisuus peruspalveluihin, maan ja muunlaisen omaisuuden omistukseen sekä hallintaan, perintöön, luonnonvaroihin, uuteen teknologiaan ja rahoituspalveluihin, esimerkiksi mikrorahoitukseen.

2.1 Poistaa vuoteen 2030 mennessä nälkä ja varmistaa, että kaikki, erityisesti köyhät ja huono-osaiset, mukaan lukien pikkulapset, saavat riittävästi turvallista ja ravinteikasta ruokaa ympäri vuoden.

2.2 Poistaa vuoteen 2030 mennessä kaikki aliravitsemuksen muodot esimerkiksi saavuttamalla vuoteen 2025 mennessä alle 5-vuotiaiden lasten kasvun hidastumista ja kuihtumista koskevat kansainvälisesti sovitut tavoitteet, sekä vastata murrosikäisten tyttöjen, raskaiden ja imettävien naisten sekä ikääntyneiden ihmisten ravitsemuksellisiin tarpeisiin.

2.3 Tuplata vuoteen 2030 mennessä maatalouden tuottavuus ja pienruoantuottajien, erityisesti naisten, alkuperäiskansojen, perheviljelijöiden, paimentolaisten ja kalastajien, tulot esimerkiksi takaamalla yhtäläinen oikeus maahan, muihin tuotantoresursseihin ja -panoksiin, tietoon, rahoituspalveluihin, markkinoihin ja arvonluontimahdollisuuksiin sekä työllistymiseen maatalouden ulkopuolella.

2.5 Säilyttää vuoteen 2020 mennessä siementen, viljelykasvien ja tuotantoeläinten sekä niiden sukuisten villien lajien geneettinen monimuotoisuus esimerkiksi järkevästi hallintoitujen ja hajautettujen kansallisen, alueellisen ja kansainvälisen tason siemen- ja kasvipankkien avulla sekä edistää geeniresurssien ja niihin liittyvien perinnetietojen saantia ja niiden käytöstä aiheutuvien hyötyjen oikeudenmukaista sekä yhtäläistä jakamista kansainvälisesti sovitulla tavalla.

3.1 Vähentää vuoteen 2030 mennessä maailmanlaajuisia äitiyskuolleisuutta niin, että alle 70 äitiä kuolee 100 000 elävänä syntynyttä lasta kohden.

3.2 Lopettaa vuoteen 2030 mennessä vastasyntyneiden ja alle 5-vuotiaiden lasten ehkäistävissä olevat kuolemat; tavoitteena on, että jokaisessa maassa tuhannesta elävänä syntyneestä lapsesta enintään 12 kuolee vastasyntyneinä ja enintään 25 kuolee ennen 5 vuoden ikää.

3.3 Lopettaa vuoteen 2030 mennessä AIDS-, tuberkuloosi- ja malariaepidemioiden sekä hoitamattomien trooppisten tautien epidemiat ja estää hepatiitin, veden välityksellä tarttuvien tautien ja muiden tarttuvien tautien leviäminen.

3.9 Vähentää vuoteen 2030 mennessä merkittävästi vaarallisista kemikaaleista ja ilman, veden ja maaperän saastumisesta sekä pilaantumisesta johtuvia kuolemia ja sairauksia.

4.1 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä, että kaikki saavat päätökseen ilmaisen, tasa-arvoisen ja laadukkaan perus- ja keskiasteen koulutuksen, joka johtaa olennaisiin ja tehokkaisiin oppimistuloksiin.

4.3 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä kaikille mahdollisuus edulliseen ja laadukkaaseen tekniseen, ammatilliseen ja kolmannen asteen koulutukseen korkea - asteen koulutus mukaan lukien.

4.4 Lisätä vuoteen 2030 mennessä merkittävästi niiden nuorten ja aikuisten määrää, joilla on työllistymiseen, säällisiin työpaikkoihin ja yrittäjyyteen tarvittavat taidot, kuten tekninen ja ammatillinen osaaminen.

4.a Rakentaa ja uudistaa lapset, vammaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon huomioon ottavia koululaitoksia sekä tarjota turvallisia, väkivallattomia, osallistavia ja tehokkaita oppimisympäristöjä kaikille.

5.4 Tunnustaa palkaton hoito- ja kotityö sekä antaa sille arvo tarjoamalla julkisia palveluja, infrastruktuuri ja sosiaaliturvaan liittyviä käytäntöjä sekä edistämällä jaettua vastuuta kodista ja perheestä kansallisten erityispiirteiden mukaisesti.

5.6 Taata yhtäläiset mahdollisuudet seksuaali- ja lisääntymisterveyteen sekä lisääntymisoikeudet kansainvälisen väestö- ja kehityskonferenssin toimintaohjelman ja Pekingin toimintaohjelman sekä niiden arviointikonferenssien päätösasiakirjojen mukaisesti sovitulla tavalla.

5.a Toteuttaa uudistuksia, joilla naiset saavat yhtäläiset oikeudet taloudellisiin resursseihin, maan ja muunlaisen omaisuuden omistajuuteen sekä hallintaan, rahoituspalveluihin, perintöön ja luonnonvaroihin kansallisten lakien mukaisesti.

5.b Tehostaa mahdollistavan teknologian, erityisesti tieto- ja viestintäteknologian, käyttöä naisten oikeuksien ja mahdollisuuksien vahvistamiseksi.

6.1 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä turvallisen ja edullisen juomaveden saatavuus kaikille.

6.2 Taata vuoteen 2030 mennessä riittävä ja yhtäläinen sanitaatio ja hygienia kaikille ja lopettaa avokäymälät kiinnittäen erityistä huomiota naisten ja tyttöjen sekä huono-osaisten tarpeisiin.

6.5 Toteuttaa vuoteen 2030 mennessä integroitu vesivarojen hallinta kaikilla tasoilla esimerkiksi valtioiden välisellä yhteistyöllä tarpeen mukaan.

7.1 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä edulliset, luotettavat ja uudenaikaiset energiapalvelut kaikille.

7.3 Tuplata vuoteen 2030 mennessä energiatehokkuuden maailmanlaajuinen parantumisvauhti.

8.3 Edistää kehityslähtöisiä käytäntöjä, jotka tukevat tuottavaa toimintaa, säällisten työpaikkojen luontia, yrittäjyyttä, luovuutta ja innovointia sekä kannustavat mikro- ja pienyritysten sekä keskusuurten yritysten perustamiseen ja kasvattamiseen, esimerkiksi takaamalla rahoituspalvelujen saanti.

8.7 Ryhtyä välittömiin ja tehokkaisiin toimiin pakkotyön, modernin orjuuden ja ihmiskaupan poistamiseksi, varmistaa lapsityön pahimpien muotojen, kuten lapsisotilaiden värväämisen ja käytön, kieltäminen ja poistaminen sekä lopettaa lapsityö kaikissa muodoissaan vuoteen 2025 mennessä.

8.9 Laatia ja toimeenpanna vuoteen 2030 mennessä käytäntöjä työpaikkoja luovan ja paikallista kultuuria sekä tuotteita edistävän kestävän matkailun edistämiseksi.

8.10 Tukea kotimaisten rahoituslaitosten kykyä tarjota pankki-, vakuutus- ja rahoituspalveluja kaikille.

9.c Lisätä merkittävästi tieto- ja viestintäteknologian saatavuutta ja pyrkiä tarjoamaan yhtäläinen ja edullinen Internetin käyttömahdollisuus vähiten kehittyneissä maissa vuoteen 2020 mennessä.

10.3 Taata yhtäläiset mahdollisuudet ja vähentää eriarvoista kohtelua muun muassa poistamalla syrjinnän mahdollistavat lait, politiikat ja käytännöt sekä edistämällä asianmukaista lainsäädäntöä, politiikkoja ja toimenpiteitä.

10.4 Toteuttaa erityisesti finanssipoliittisia, palkkaan ja sosiaaliturvaan liittyviä käytäntöjä ja edistää tasa-arvoa asteittain.

11.1 Taata vuoteen 2030 mennessä kaikille riittävä, turvallinen ja edullinen asunto ja peruspalvelut sekä parantaa slummialueita.

11.4 Tehostaa hankkeita maailman kulttuuri- ja luontoperinnön suojelemiseksi.

11.5 Vähentää vuoteen 2030 mennessä merkittävästi katastrofien, kuten vesistöjen pilaantumisen, aiheuttamia kuolemantapauksia ja niille altistuvien ihmisten määrää sekä niihin liittyviä suoria taloudellisia tappioita suhteessa maailmanlaajuiseen bruttokansantuotteeseen panostaen erityisesti köyhien ja huono-osaisten suojelemiseen.

11.6 Vähentää vuoteen 2030 mennessä kaupunkien haitallisia ympäristövaikutuksia kiinnittämällä erityistä huomiota esimerkiksi ilmanlaatuun sekä yhdyskunta- ja muiden jätteiden käsittelyyn.

11.7 Taata vuoteen 2030 mennessä yhtäläinen pääsy turvallisiin, osallistaviin, vihreisiin ja julkisiin tiloihin erityisesti naisille ja lapsille, ikääntyneille sekä vammaisille.

11.a Tukea kaupunkialueiden, niiden lähialueiden ja maaseudun välisiä positiivisia taloudellisia, sosiaalisia ja ympäristöön liittyviä yhteyksiä tukemalla kansallisia ja alueellisia kehityssuunnitelmia.

11.b Lisätä vuoteen 2020 mennessä merkittävästi kaupunkien ja asuinyhdyskuntien määrää laatimalla ja toteuttamalla osallistamiseen, resurssitehokkuuteen, ilmastonmuutoksen vaikutusten lievittämiseen ja niihin sopeutumiseen sekä katastrofeista selviytymiseen tähtääviä yhtenäisiä politiikkoja ja suunnitelmia, sekä kehittää ja toteuttaa kokonaisvaltaisia katastrofiriskien hallintatoimia kaikilla tasoilla katastrofiriskien vähentämistä koskevan Sendain toimintakehyksen 2015 – 2030 puitteissa.

12.1 Panna täytäntöön kestävää kulutusta ja tuotantoa koskeva kymmenvuotinen ohjelmakehys kaikissa maissa kehittyneiden maiden johdolla kehitysmaiden kehitystaso ja valmiudet huomioiden.

12.4 Varmistaa vuoteen 2020 mennessä ympäristön kannalta kestävä kemikaalien ja jätteiden käsittely niiden koko elinkaaren ajan sovittujen kansainvälisten toimintakehysten mukaisesti ja vähentää merkittävästi niiden vapautumista ilmaan, veteen tai maahan, jotta haitalliset vaikutukset terveyteen ja ympäristöön voidaan minimoida.

12.b Kehittää ja ottaa käyttöön työkaluja, joilla voidaan valvoa kestävä kehityksen vaikutusta työpaikkoja luovan ja paikallista kulttuuria ja tuotteita edistävän kestävä matkailun kannalta.

13.b Edistää mekanismeja, joilla lisätään tietoisuutta tehokkaasta ilmastonmuutokseen liittyvästä suunnittelusta ja hallinnasta vähiten kehittyneissä maissa ja pienissä kehittyvissä saarivaltiossa, painopisteinä erityisesti naiset, nuoret ja paikalliset sekä marginalisoituneet yhteisöt.

14.4 Säännellä kalastusta tehokkaasti vuoteen 2020 mennessä ja lopettaa liikakalastus, laiton, raportoimaton ja sääntelemätön kalastus sekä tuhoisat kalastuskäytänteet ja toteuttaa tiedepohjaisia hallintasuunnitelmia, jotta kalakannat voidaan palauttaa mahdollisimman lyhyessä ajassa vähintään tasolle, joilla voidaan taata suurin mahdollinen kestävä tuotto kalakantojen biologisten ominaisuuksien mukaisesti.

14.5 Suojella vuoteen 2020 mennessä vähintään 10 % rannikko- ja merialueista kansallisten ja kansainvälisten lakien sekä parhaan käytettävissä olevan tutkimustiedon mukaisesti.

14.6 Kieltää vuoteen 2020 mennessä tietyt kalastustukien muodot, jotka edistävät liikakapasiteettia ja -kalastusta, poistaa tuet, jotka edistävät laitonta, raportoimatonta ja sääntelemätöntä kalastusta ja pidättyä uusista vastaavanlaisista tuista ottaen huomioon, että kehitysmaat ja vähiten kehittyneitä maita koskevan asianmukaisen ja tehokkaan erityisen ja eriytetyn kohtelun tulisi olla kiinteä osa Maailman kauppajärjestön kalastusalan tukia koskevia neuvotteluja.

14.a Lisätä tutkimustietoa, kehittää tutkimuskapasiteettia ja siirtää meriteknologiaa ottaen huomioon Hallitustenvälisen meritieteellisen komission meriteknologian siirtämistä koskevat ehdot ja ohjeet, jotta merten tilaa voidaan parantaa ja merten biologisen monimuotoisuuden positiivista vaikutusta kehitysmaiden, erityisesti pienten kehittyvien saarivaltioiden ja vähiten kehittyneiden maiden, kehitykseen voidaan lisätä.

14.b Tarjota pienimuotoisen kalastuksen harjoittajille mahdollisuus käyttää merten tarjoamia luonnonvaroja ja pääsy merimarkkinoille.

14.c Tehostaa merten ja niiden tarjoamien luonnonvarojen suojelua ja kestäväää käyttöä panemalla täytäntöön YK:n merioikeusyleissopimuksessa kuvattu kansainvälinen lainsäädäntö, joka tarjoaa oikeudellisen kehyksen merten ja niiden tarjoamien luonnonvarojen suojelulle ja kestäväälle käytölle, kuten "The future we want" -loppuasiakirjan 158 kappaleessa palautetaan mieliin.

15.6 Edistää geeniresurssien hyödyntämisestä saatavien hyötyjen oikeudenmukaista ja tasavertaista jakautumista sekä edistää tällaisten resurssien asianmukaisia käyttömahdollisuuksia kansainvälisesti sovitulla tavoilla.

15.7 Ryhtyä kiireellisiin toimenpiteisiin suojeltujen kasvien ja eläinten salametsästyksen ja -kaupan pysäyttämiseksi sekä puuttua laittomien villieläinperäisten tuotteiden kysyntään ja tarjontaan.

15.8 Otaa vuoteen 2020 mennessä käyttöön menetelmiä, joilla voidaan estää ja merkittävästi vähentää haitallisten vierasperäisten lajien vaikutuksia maa- ja vesiekosysteemeihin sekä pitää ensisijaisten lajien määrä kurissa tai karsia niitä.

16.3 Edistää oikeusturvaa kansallisilla ja kansainvälisillä tasoilla sekä varmistaa kaikille yhtäläinen pääsy oikeuspalveluiden piiriin.

16.4 Vähentää vuoteen 2030 mennessä merkittävästi rahan sekä aseiden laittomia siirtoja, tehostaa varastetun omaisuuden palauttamista ja taistella kaikkea järjestäytyneen rikollisuuden muotoja vastaan.

16.5 Vähentää merkittävästi korruptiota ja lahjontaa kaikissa muodoissaan.

16.6 Kehittää tehokkaita, vastuullisia ja läpinäkyviä instituutioita kaikilla tasoilla.

16.7 Varmistaa joustava, kaikkia koskeva, osallistava ja edustava päätöksenteko kaikilla tasoilla.

16.9 Taata vuoteen 2030 mennessä kaikille laillinen henkilöllisyys, kuten rekisteröinti syntyessä.

16.10 Taata julkinen tietojen saanti ja turvata perusvapaudet kansallisen lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten mukaisesti.

16.a Vahvistaa tärkeimpiä kansallisia instituutioita esimerkiksi kansainvälisen yhteistyön avulla, jotta väkivallan ehkäisemiseen ja terrorismin sekä rikollisuuden torjumiseen tarvittavia valmiuksia voidaan kehittää kaikilla tasoilla, erityisesti kehitysmaissa.

17.10 Edistää yleismaailmallista, sääntöihin perustuvaa, avointa, syrjimätöntä ja yhdenvertaista monenvälistä Maailman kauppajärjestön alaisuudessa toimivaa kauppaa muun muassa viemällä päätökseen Dohan kehitysohjelman alaiset neuvottelut.

17.11 Lisätä merkittävästi kehitysmaiden vientiä siten, että erityisesti vähiten kehittyneiden maiden osuus maailmanlaajuisesta viennistä voidaan kaksinkertaistaa vuoteen 2020 mennessä.

17.12 Taata vähiten kehittyneille maille viipymättä tulliton ja kiintiötön, pysyvä pääsy markkinoille Maailman kauppajärjestön päätösten mukaisesti esimerkiksi varmistamalla, että vähiten kehittyneistä maista tapahtuvaa tuontia koskevat etuuskohteluun oikeuttavat alkuperäsäännöt ovat läpinäkyviä ja

yksinkertaisia sekä markkinoille pääsyä edistäviä. Järjestelmän ongelmat Poliittinen ja institutionaalinen yhtenäisyys

17.13 Parantaa maailmanlaajuisia makrotalouden vakautta muun muassa poliittisen koordinoinnin ja johdonmukaisuuden avulla.

17.15 Kunnioittaa kunkin maan poliittista liikkumisvaraa ja johtoa köyhyyden poistamiseen ja kestäväan kehitykseen tähtäävän politiikan laatimisessa ja toteuttamisessa. Useiden sidosryhmien kumppanuudet

17.16 Tehostaa kestäväan kehityksen globaalia kumppanuutta ja täydentää sitä useiden sidosryhmien kumppanuuksilla, jotka jalkauttavat ja jakavat tietoja, asiantuntemusta, teknologiaa ja rahoitusresursseja kestäväan kehityksen tavoitteiden tueksi kaikissa maissa, erityisesti kehitysmaissa.

17.17 Kannustaa ja edistää tehokkaita julkisia, julkisen ja yksityisen sektorin sekä kansalaisyhteiskunnan välisiä kumppanuuksia niiden oman asiantuntemuksen ja resursointistrategioiden pohjalta. Tiedot, valvonta ja vastuut

I b. Suomessa saavutetut alatavoitteet, joihin tulisi kohdistaa lisätoimenpiteitä

1.5 Kehittää köyhien ja huono-osaisten sopeutumiskykyä vuoteen 2030 mennessä ja vähentää heidän alttiuttaan ja haavoittuvuuttaan ilmastoon liittyville ääri-ilmiöille ja muille taloudellisille, sosiaalisille ja ympäristöön liittyville tuhoille sekä katastrofeille.

2.4 Taata vuoteen 2030 mennessä kestävät ruoantuotantojärjestelmät ja toteuttaa sopeutuvia maanviljelykäytäntöjä, jotka lisäävät tuottavuutta ja tuotantoa, auttavat ekosysteemien suojelussa, vahvistavat kykyä sopeutua ilmastonmuutokseen, äärimmäisiin sääoloihin, kuivuuteen, tulviin ja muihin tuhoihin ja parantavat asteittain maaperän laatua.

3.4 Vähentää vuoteen 2030 mennessä kolmanneksella tarttumattomien tautien aiheuttamia ennenaikaisia kuolemia ennaltaehkäisyn ja hoidon avulla sekä edistää henkistä terveyttä ja hyvinvointia.

4.6 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä, että kaikki nuoret ja merkittävä osa aikuisista ovat luku- ja laskutaitoisia.

4.7 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä, että kaikki oppijat saavat kestäväan kehityksen edistämiseen tarvittavat tiedot ja taidot esimerkiksi kestäväa kehitystä ja kestäviä elämäntapoja, ihmisoikeuksia, sukupuolten tasa-arvoa, rauhan ja väkivallattomuuden kulttuurin edistämistä, maailmankansalaisuutta, kulttuurien monimuotoisuuden sekä kulttuurin osuutta kestävässä kehityksessä arvostavan koulutuksen kautta.

7.2 Lisätä vuoteen 2030 mennessä uusiutuvan energian osuutta merkittävästi maailmanlaajuisessa energialähteiden yhdistelmässä.

8.1 Ylläpitää kaikkia koskevaa talouskasvua kansallisten olosuhteiden mukaisesti ja erityisesti vähintään 7 % BKT:n vuosittaista kasvua vähiten kehittyneissä maissa.

8.8 Suojata työelämän oikeuksia ja taata turvallinen työympäristö kaikille työntekijöille, mukaan lukien siirtotyöläisille, erityisesti naisille ja epävarmassa työsuhteessa oleville.

12.6 Kannustaa erityisesti suuria ja kansainvälisiä yhtiöitä ottamaan käyttöön kestävät käytännöt ja sisällyttämään kestäväa kehitystä koskevat yritys vastuutiedot raportointiinsa.

13.2 Integroida ilmastonmuutosta koskevat toimenpiteet kansalliseen politiikkaan, strategioihin ja suunnitteluun. * Ottaen huomioon, että YK:n ilmastonmuutoksen puitesopimus on pääasiallinen

kansainvälinen ja hallitusten välinen foorumi ilmastonmuutoksen vastaisista maailmanlaajuisista toimista neuvoteltaessa.

16.1 Vähentää merkittävästi kaikkia väkivallan muotoja ja niihin liittyviä kuolemantapauksia kaikkialla.

II a Alatavoitteet, joita ei Suomessa vielä ole saavutettu

2.a Lisätä muun muassa tehostetun kansainvälisen yhteistyön avulla panostuksia maaseudun infrastruktuuriin, maatalouden tutkimus- ja laajennuspalveluihin, teknologian kehitykseen ja kasvien sekä tuotantoeläinten geenipankkeihin, jotta kehitysmaiden, erityisesti vähiten kehittyneiden maiden, maatalouden tuotantokapasiteettia voidaan kasvattaa.

2.b Oikaista ja estää kaupan rajoituksia ja vääristymiä maailman maatalousmarkkinoilla esimerkiksi poistamalla samanaikaisesti kaikki maatalouden vientitukien muodot ja vaikutukseltaan vastaavanlaiset vientitoimet Dohan kehityskierroksen mandaatin mukaisesti.

3.6 Puolittaa vuoteen 2020 mennessä maailmanlaajuisen liikenneonnettomuuksista johtuvien kuolemien ja vammojen määrää.

3.7 Taata vuoteen 2030 mennessä kaikille pääsy seksuaali- ja lisääntymisterveyden hoitopalvelujen, kuten perhesuunnittelun, tiedottamisen ja koulutuksen, piiriin sekä varmistaa lisääntymisterveyden ottaminen mukaan kansallisiin strategioihin ja ohjelmiin.

3.a Tukea tupakoinnin torjuntaa koskevan Maailman terveysjärjestön (WHO) puitesopimuksen täytäntöönpanoa kaikissa maissa tarpeen mukaan.

3.b Tukea pääasiassa kehitysmaihin vaikuttaviin tarttuviin ja tarttumattomiin tauteihin tarkoitettujen rokotteiden sekä lääkkeiden tutkimusta ja kehitystä, taata edullisten ja välttämättömien lääkkeiden ja rokotteiden saanti TRIPS-sopimusta ja kansanterveyttä koskevan Dohan julistuksen mukaisesti, joka vahvistaa kehitysmaiden oikeuden hyödyntää täysimääräisesti teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista tehtyyn sopimukseen sisältyviä määräyksiä, jotka koskevat kansanterveyden turvaamiseen liittyviä joustoja, ja erityisesti varmistaa lääkkeiden saanti kaikille.

3.c Lisätä merkittävästi terveyteen kohdennettavaa rahoitusta ja terveydenhuollon työvoiman rekrytointia, kehittämistä, kouluttamista ja säilyttämistä kehitysmaissa, erityisesti vähiten kehittyneissä maissa ja pienissä kehittyvissä saarivaltioissa.

4.b Lisätä vuoteen 2020 mennessä merkittävästi kehitysmaiden, erityisesti vähiten kehittyneiden maiden, pienten kehittyvien saarivaltioiden ja Afrikan maiden saatavilla olevia stipendejä, joiden turvin voidaan hakeutua korkeamman asteen koulutukseen, esimerkiksi ammatilliseen koulutukseen sekä tieto- ja viestintäteknologian, tekniikan, konerakennuksen ja tieteen koulutusohjelmiin kehittyneissä maissa ja muissa kehittyvissä maissa.

5.5 Taata naisille täysivaltainen ja tehokas osallistuminen sekä yhtäläiset johtamismahdollisuudet kaikilla päätöksenteon tasoilla politiikassa, taloudessa ja julkisessa elämässä.

5.c Kehittää ja vahvistaa järkeviä käytäntöjä ja täytäntöönpanokelpoista lainsäädäntöä, joilla edistetään sukupuolten tasa-arvoa ja naisen sekä tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia kaikilla tasoilla.

6.3 Parantaa vuoteen 2030 mennessä veden laatua vähentämällä saastumista, lopettamalla kaatopaikat ja minimoimalla vaarallisten kemikaalien ja materiaalien päästöt, puolittamalla käsittelemättömän jäteveden määrä ja lisäämällä merkittävästi maailmanlaajuisesta kierrätyksestä ja turvallista uudelleenkäyttöä.

7.a Tehostaa vuoteen 2030 mennessä kansainvälistä yhteistyötä, joka tarjoaa mahdollisuuksia puhtaan energian tutkimukseen ja teknologiaan, uusiutuvan energian käyttö, energiatehokkuus ja

edistynyt sekä entistä puhtaampi fossiilisten polttoaineiden käyttöteknologia mukaan lukien, sekä edistää investointeja energiainfrastruktuuriin ja puhtaan energian teknologiaan.

7.b Laajentaa vuoteen 2030 mennessä infrastruktuuria ja uudistaa teknologioita uudenaikaisten ja kestävien energiapalvelujen tarjoamiseksi kaikille kehitysmaissa, erityisesti vähiten kehittyneissä maissa, pienissä kehittyvissä saarivaltioissa ja kehittyvissä sisämaavaltioissa niiden omien tukiohjelmien mukaisesti.

8.2 Saavuttaa korkeampi taloudellisen tuottavuuden taso monipuolistamisen, teknologian uudistamisen ja innovaatioiden avulla, esimerkiksi panostamalla lisäarvoa luoviin ja työvoimavaltaisiin aloihin.

8.5 Saavuttaa vuoteen 2030 mennessä täysi ja tuottava työllisyys ja säällinen työ kaikille, mukaan lukien nuorille ja vammaisille, sekä sama palkka samanarvoisesta työstä.

8.6 Vähentää vuoteen 2020 mennessä merkittävästi niiden nuorten määrää, jotka eivät käy työssä tai opiskele.

8.a Lisätä kauppaa tukevaa kehitysapua kehitysmailla, erityisesti vähiten kehittyneille maille, esimerkiksi vähiten kehittyneille maille suunnattua kauppaan liittyvää teknistä apua koskevan laajennetun integroidun toimintakehyksen kautta.

9.2 Edistää laajamittaista ja kestävä teollistumista ja nostaa vuoteen 2030 mennessä merkittävästi teollisuuden osuutta työllistäjänä ja bruttokansantuotteessa kansallisten olosuhteiden mukaisesti sekä tuplata sen osuus vähiten kehittyneissä maissa.

9.3 Lisätä pienimuotoisten teollisuus- ja muiden yritysten pääsyä rahoituspalvelujen, kuten edullisten luottojen, piiriin erityisesti kehitysmaissa ja niiden integroitumista arvoketjuihin sekä markkinoille.

9.5 Lisätä tieteellistä tutkimusta, uudistaa teollisuudenalojen teknologisia valmiuksia kaikissa maissa, erityisesti kehitysmaissa, esimerkiksi kannustamalla innovointiin ja lisäämällä merkittävästi tutkimus- ja kehityshenkilöstön määrää miljoonaa ihmistä kohti sekä julkista ja yksityistä rahoitusta tutkimus- ja kehitystoimintaan vuoteen 2030 mennessä.

9.a Mahdollistaa kestävä ja joustava infrastruktuurin kehittäminen kehitysmaissa Afrikan maille, vähiten kehittyneille maille, kehittyville sisämaavaltioille ja pienille kehittyville saarivaltioille tarjottavan tehostetun rahoituksellisen, teknologisen ja teknisen tuen avulla.

9.b Tukea kehitysmaiden omaa teknologista kehitystä, tutkimusta ja innovaatioita esimerkiksi varmistamalla suotuisa toimintaympäristö teollisuuden monipuolistamiseksi ja hyödykkeiden jalostusarvon lisäämiseksi.

10.6 Turvata kehitysmaiden parempi edustus ja ääni kansainvälisten talous- ja rahoitusinstituutioiden päätöksenteossa entistä tehokkaampien, uskottavampien, vastuullisempien ja legitiimiempien instituutioiden kehittämiseksi.

10.b Kannustaa viralliseen kehitysapuun ja rahansiirtoihin, kuten ulkomaisiin suoriin sijoituksiin valtioille, joissa tarve on suurin, erityisesti vähiten kehittyneille maille, Afrikan maille, pieniin kehittyviin saarivaltioihin ja kehittyviin sisämaavaltioihin niiden kansallisten suunnitelmien ja ohjelmien mukaisesti.

11.3 Lisätä vuoteen 2030 mennessä laajamittaista ja kestävä kaupungistumista ja mahdollisuuksia osallistavaan, integroituun ja kestäväan asuinyhdyskuntien suunnitteluun sekä hallinointiin kaikissa maissa.

11.c Tukea vähiten kehittyneitä maita kestävien ja joustavien, paikallisista materiaaleista tehtyjen rakennusten pystyttämisessä esimerkiksi rahoituksen ja teknisen avun keinoin.

12.8 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä, että kestävästä kehityksestä ja luontoa suosivista elämäntavoista ollaan tietoisia kaikkialla.

12.a Tukea kehitysmaita tieteellisten ja teknologisten valmiuksiensa vahvistamisessa, jotta ne voivat siirtyä kestävämpiin kulutus- ja tuotantotapoihin.

13.3 Parantaa ilmastonmuutoksen hidastamiseen, sopeutumiseen, vaikutusten lievittämiseen ja ennakkovaroituksiin liittyvää koulutusta, tietämyksen lisäämistä sekä kansalaisten ja instituutioiden valmiuksia.

15.b Mobilisoida merkittävästi resursseja kaikista lähteistä ja kaikilla tasoilla kestävä metsänhoidon rahoittamiseen sekä tarjota riittäviä kannustimia kehitysmaille tällaisen metsänhoidon sekä suojele- ja metsitystoimien edistämiseksi.

17.4 Auttaa kehitysmaita saavuttamaan pitkän aikavälin velanhoitokyky koordinoituilla käytännöillä, joiden tavoitteena on edistää velkarahoitusta, velkahelpotuksia ja velkojen uudelleenjärjestelyä tarpeen mukaan sekä puuttua erittäin velkaantuneiden köyhien maiden ulkoiseen velkaan velkakierro- riskin pienentämiseksi.

17.5 Ottaa vähiten kehittyneitä maita varten käyttöön investointien edistämiseen tähtäviä ohjelmia.

17.6 Tehostaa pohjois-etelä- ja etelä-etelä-akselilla tapahtuvaa sekä kolmenvälistä alueellista ja kansainvälistä tieteeseen, teknologiaan ja innovaatioihin liittyvää yhteistyötä ja valmiuksia sekä kehittää tietojen jakamista keskinäisesti sovituin ehdoin, esimerkiksi parantamalla nykyisten mekanismien keskinäistä koordinoitua erityisesti YK:n tasolla sekä maailmanlaajuisen teknologiansiirtoa helpottavan mekanismin avulla.

17.8 Ottaa täysimääräisesti käyttöön teknologiapankki sekä tutkimus-, teknologia- ja innovaatiovalmiuksia kehittävä mekanismi vähiten kehittyneille maille vuoteen 2017 mennessä ja lisätä mahdollistavan teknologian, erityisesti tieto- ja viestintäteknologian, käyttöä. Valmiuksien kehittäminen

17.9 Tarjota kehitysmaille vahvistettua kansainvälistä apua tehokkaaseen ja kohdistettuun valmiuksien kehittämiseen, jotta kansallisia suunnitelmia kestävä kehityksen tavoitteiden toimeenpanemiseksi voidaan tukea esimerkiksi pohjois-etelä- ja etelä-etelä-akselilla tapahtuvan sekä kolmenvälisen yhteistyön kautta.

17.18 Tehostaa vuoteen 2020 mennessä tukea kehitysmaiden, mukaan lukien vähiten kehittyneiden maiden ja pienten kehittyvien saarivaltioiden, valmiuksien kehittämiseksi siten, että laadukkaiden, ajantasaisen ja luotettavien, tulotason, sukupuolen, iän, rodun, etnisyyden, maahanmuuttaja-aseman, vammaisuuden, maantieteellisen sijainnin ja muiden kansallisissa konteksteissa merkittävien ominaisuuksien perusteella eriytettyjen tietojen saatavuutta voidaan merkittävästi parantaa.

17.19 Kehittää vuoteen 2030 mennessä kestävä kehityksen etenemistä koskevia mittareita bruttokansantuotteen täydennykseksi nykyisten hankkeiden pohjalta sekä tukea tilastointivalmiuksien kehittämistä kehitysmaissa.

II b Alatavoitteet, joita ei Suomessa vielä ole saavutettu, ja joihin tulisi erityisest in kohdistaa lisätoimenpiteitä

1.2 Vähentää vuoteen 2030 mennessä ainakin puolella niiden kaikenikäisten ihmisten määrää, jotka kansallisten määritelmien mukaan elävät köyhyydessä.

1.a Taata merkittävä resurssien mobilisointi eri lähteistä, esimerkiksi tehostetun kehitysyhteistyön kautta, jotta kehitysmaille, erityisesti vähiten kehittyneille maille, voidaan tarjota riittävät ja

ennakoitavissa olevat keinot toimeenpanna ohjelmia ja politiikkoja, jotka tähtäävät köyhyyden poistamiseen kaikissa muodoissaan.

3.5 Tehostaa päihteiden, mukaan lukien huumeiden ja alkoholin, väärinkäytön ehkäisemistä ja hoitoa.

3.8 Saavuttaa yleiskattava terveydenhuolto, mukaan lukien turva taloudellisilta riskeiltä, pääsy laadukkaiden ja olennaisten terveydenhoitopalvelujen piiriin sekä turvalliset, tehokkaat, laadukkaat ja edulliset välttämättömät lääkkeet ja rokotukset kaikille.

3.d Vahvistaa kaikkien maiden, erityisesti kehitysmaiden, valmiuksia kansallisten ja maailmanlaajuisten terveysriskien ennakkovaroituksiin, minimointiin ja hallintaan.

4.2 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä kaikille mahdollisuus laadukkaaseen varhaislapsuuden kehitykseen ja hoitoon sekä perusasteen koulutukseen valmistavaan esiopetukseen.

4.5 Poistaa vuoteen 2030 mennessä sukupuolten eriarvoisuus koulutuksessa ja varmistaa heikossa asemassa oleville, kuten vammaisille, alkuperäiskansoille ja huono-osaisille lapsille, yhtäläinen mahdollisuus kaiken tasoiseen koulutukseen ja ammatilliseen valmennukseen.Parannetaan työttömien mahdollisuuksia opiskella sivutoimisesti työnhaun ohessa (4.5).

5.1 Lopettaa kaikenlainen naisiin ja tyttöihin kohdistuva syrjintä kaikkialla.

5.2 Lopettaa kaikenlainen naisiin ja tyttöihin kohdistuva väkivalta julkisissa ja yksityisissä yhteyksissä, kuten ihmiskauppa ja seksuaalinen tai muu hyväksikäyttö.

5.3 Lopettaa kaikki haitalliset käytännöt, kuten lapsi- ja pakkoavioliitot sekä naisten sukupuolielinten silpominen.

6.4 Lisätä vuoteen 2030 mennessä merkittävästi vedenkäytön tehokkuutta kaikilla sektoreilla, varmistaa kestävä vedenotto ja makean veden riittävyys vesipulan ehkäisemiseksi sekä vähentää merkittävästi vesipulasta kärsivien määrää.

6.6 Suojella ja ennallistaa vuoteen 2020 mennessä vesistöihin liittyviä ekosysteemejä, kuten vuoria, metsiä, kosteikkoja, jokia, pohjavesiä ja järviä.

6.a Laajentaa vuoteen 2030 mennessä kansainvälistä yhteistyötä ja valmiuksien kehittämiseen liittyvää tukea kehitysmailla veteen ja sanitaatioon liittyvissä toimenpiteissä ja ohjelmissa, jotka koskevat esimerkiksi veden talteenottoa, suolanpoistoa, vedenkulutuksen tehostamista, jätevesien käsittelyä sekä kierrätys- ja uudelleenkäyttöteknologioita.

6.b Tukea ja vahvistaa paikallisyhteisöjen osallistumista vesistöjen ja sanitaation hallinnan kehittämiseen.

8.4 Parantaa vuoteen 2030 saakka asteittain maailmanlaajuista resurssitehokkuutta kulutuksessa ja tuotannossa ja pyrkii erottamaan talouskasvu ja ympäristön pilaantuminen toisistaan kestävä kulu- tusta ja tuotantoa koskevan kymmenvuotisen ohjelmakehyksen mukaisesti, kehittyneet valtiot eturin- tamassa.

9.1 Kehittää laadukasta, luotettavaa ja kestävästä infrastruktuuria, kuten alueellista ja rajat ylittävää infrastruktuuria, taloudellisen kehityksen ja ihmisten hyvinvoinnin tueksi panostamalla sen edulliseen ja yhtäläiseen saantiin kaikille.

9.4 Uudistaa vuoteen 2030 mennessä infrastruktuuria ja jälkiasennusaloja kestävä kehityksen mu- kaisiksi, tehostaa resurssien käyttöä ja lisätä puhtaiden sekä ympäristöystävällisten teknologioiden ja tuotantoprosessien käyttöönottoa jokaisen maan omien valmiuksien mukaisesti.

10.1 Nostaa vuoteen 2030 mennessä väestön köyhimmän 40 %:n tulojen kasvu asteittain korkeam- malle tasolle kuin kansallinen keskiarvo ja pitää se siellä.

10.2 Edistää vuoteen 2030 mennessä kaikkien sosiaalista, taloudellista ja poliittista osallistumista ja kannustaa siihen iästä, sukupuolesta, vammaisuudesta, rodusta, etnisyydestä, alkuperästä, uskonnosta tai taloudellisesta tai muusta asemasta riippumatta.

10.5 Parantaa globaalien rahoitusmarkkinoiden ja -instituutioiden sääntelyä ja valvontaa sekä tukea tällaisen sääntelyn käyttöönottoa.

10.7 Mahdollistaa ihmisten turvallinen, järjestelmällinen ja vastuullinen siirtolaisuus sekä liikkuvuus esimerkiksi suunnitelmallisten ja hyvin hallintoitujen siirtolaispolitiikkojen avulla

11.2 Taata vuoteen 2030 mennessä kaikille turvallinen, edullinen, luotettava ja kestävä liikennejärjestelmä, parantaa liikenneturvallisuutta erityisesti lisäämällä julkista liikennettä ja kiinnittämällä erityistä huomiota huono-osaisten, naisten, lasten, vammaisten ja ikääntyneiden tarpeisiin.

12.2 Saavuttaa vuoteen 2030 mennessä luonnonvarojen kestävä ja tehokas käyttö.

12.3 Puolittaa vuoteen 2030 mennessä maailmanlaajuinen ruokajätteen määrä jälleenmyyjä- ja kuluttajatasolla sekä vähentää ruokahävikkiä tuotanto- ja jakeluketjuissa sadonkorjuun jälkeinen hävikki mukaan lukien.

12.5 Vähentää vuoteen 2030 mennessä merkittävästi jätteiden syntymistä ennaltaehkäisyyn, kierrätyksen ja uudelleen käytön keinoin.

12.7 Edistää kestäviä julkisia hankintakäytäntöjä kansallisten lakien ja prioriteettien mukaisesti.

12.c Järkeistää tehottomia ja tuhlailevaan kulutukseen kannustavia fossiilisten polttoaineiden tukia poistamalla markkinoiden vääristymiä paikallisten olosuhteiden mukaisesti, esimerkiksi uudistamalla verotusta ja karsimalla haitallisia tukia niiden ympäristövaikutusten perusteella ottaen kuitenkin huomioon kehitysmaiden erityistarpeet ja tilanne sekä minimoiden niiden kehitykselle mahdollisesti aiheutuvat haitat siten, että köyhien ja toimenpiteille altistuvien yhteisöjen asema voidaan turvata.

13.1 Parantaa kaikkien maiden kykyä sopeutua ilmastoon liittyviin riskitekijöihin ja luonnonkatastrofeihin.

13.a Panna täytäntöön YK:n ilmastonmuutosta koskevaan puitesopimukseen osallistuvien kehittyneiden maiden lupaus mobilisoida vuoteen 2020 mennessä vuosittain 100 miljardia dollaria kehitysmaiden ilmastotoimiin ja varmistaa vihreän ilmastorahaston läpinäkyvä täytäntöönpano ja toiminnan aloittaminen pääomittamisen kautta mahdollisimman pian.

14.1 Ehkäistä ja vähentää vuoteen 2025 mennessä merkittävästi merten saastumista erityisesti maalla tapahtuvien toimintojen vaikutuksesta, kuten meriin päätyvien jätteiden ja ravinnekuormituksen kautta.

14.2 Suojella ja hallita vuoteen 2020 mennessä kestävästi merten ja rannikkoalueiden ekosysteemejä merkittävien hättävien vaikutusten ehkäisemiseksi esimerkiksi vahvistamalla niiden kestokykyä sekä ryhtyä ennallistamistoimiin terveiden ja tuottavien merialueiden turvaamiseksi.

14.3 Minimoida ja torjua merten happamoitumisen vaikutuksia esimerkiksi tehostamalla tieteellistä yhteistyötä kaikilla tasoilla.

15.1 Suojella ja palauttaa vuoteen 2020 mennessä ennalleen maanpäällisiä ja sisämaassa sijaitsevia makean veden ekosysteemejä ja niiden tarjoamia palveluja, erityisesti metsiä, kosteikkoja, vuoria ja kuivan maan alueita, sekä turvata niiden kestävä käyttö kansainvälisiin sopimuksiin sisältyvien velvoitteiden mukaisesti.

15.2 Edistää vuoteen 2020 mennessä kaiken tyyppisten metsien kestävien hoitomenetelmien käyttöönottoa, pysäyttää metsäkato, ennallistaa turmeltuneita metsäalueita ja lisätä maailmanlaajuisia metsitystä merkittävästi.

15.5 Ryhtyä kiireellisiin ja merkittäviin toimenpiteisiin luontaisten elinympäristöjen turmeltumisen vähentämiseksi, luonnon monimuotoisuuden katoamisen pysäyttämiseksi ja uhanalaisten lajien suojelemiseksi sekä niiden sukupuuttoon kuoleminen estämiseksi vuoteen 2020 mennessä.

15.9 Integroida vuoteen 2020 mennessä ekosysteemiin ja luonnon monimuotoisuuden liittyvät arvot kansalliseen ja paikalliseen suunnitteluun, kehitysprosesseihin ja köyhyyden vähentämisstrategioihin sekä -toimenpiteisiin.

15.a Mobilisoida ja merkittävästi lisätä rahoitusta kaikista lähteistä luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojeluun sekä kestävään käyttöön.

16.2 Lopettaa kaikki lapsiin kohdistuva pahoinpitely, hyväksikäyttö, ihmiskauppa ja kaikki väkivallan muodot sekä lasten kiduttaminen.

16.b Edistää ja panna täytäntöön syrjinnän vastaisia lakeja ja kestävän kehityksen käytäntöjä.

17.1 Vahvistaa kotimaisten resurssien mobilisointia esimerkiksi kehitysmailla kohdistettavan kansainvälisen tuen kautta, jotta ne voivat kehittää valmiuksiaan verojen ja muiden tuottojen keräämiseen.

17.2. Kannustaa kehittyneitä maita toteuttamaan täysimääräisesti sitoutumisensa viralliseen kehitysapuun, esimerkiksi monien kehittyneiden maiden sitoutuminen tavoitteeseen siitä, että 0,7 prosentin osuus BKT:stä käytetään viralliseen kehitysapuun (ODA/GNI) kehitysmailla ja 0,15–0,2 prosenttia viralliseen kehitysapuun (ODA/GNI) vähiten kehittyneille maille.

17.3 Mobilisoida lisää rahoitusresursseja kehitysmaihin useista lähteistä.

17.7 Edistää ympäristöystävällisten teknologioiden kehittämistä, siirtoa ja levittämistä kehitysmaihin suotuisin ehdoin, myös ilman täyttä vastiketta ja etuoikeutetusti, jos näin keskinäisesti sovitaan.

17.14 Parantaa kestävästä kehityksestä koskevan politiikan johdonmukaisuutta.

III Alatavoitteet joiden seuranta ei ole systemaattista tai on puutteellista

1.b Luoda kansallisella, alueellisella ja kansainvälisellä tasolla järkevät, köyhien asemaa edistäviin ja sukupuolten tasa-arvon huomioiviin kehitysstrategioihin perustuvat toimintakehykset, jotka tukevat tehostettuja investointeja köyhyyden poistamiseen.

2.c Ottaa käyttöön menetelmiä, joilla voidaan taata elintarvikkeiden raaka - ainemarkkinoiden ja niiden johdannaisten toimivuus ja mahdollistaa ajantasaisten markkinatietojen saanti muun muassa elintarvikevarastoista, jotta elintarvikehintojen voimakasta heilahtelua voitaisiin rajoittaa.

4.c Lisätä vuoteen 2030 mennessä merkittävästi pätevien opettajien tarjontaa kehitysmaissa, erityisesti vähiten kehittyneissä maissa ja pienissä kehittyvissä saarivaltioissa, esimerkiksi kansainvälisen opettajankoulutusta koskevan yhteistyön avulla.

8.b Kehittää ja ottaa vuoteen 2020 mennessä käyttöön maailmanlaajuinen strategia nuorten työllistämiseksi ja panna ILO:n kansainvälinen työllisyysopimus täytäntöön.

10.a Ottaa kehitysmaita, erityisesti vähiten kehittyneitä maita, varten käyttöön erityisen ja eriytetyn kohtelun periaate Maailman kauppajärjestön sopimusten mukaisesti.

10.c Pienentää vuoteen 2030 mennessä maahanmuuttajien tekemien rahalähetysten käsittelykuluja alle 3 prosenttiin ja poistaa rahalähetyskanavat, joiden kulut ovat yli 5 prosenttia.

14.7 Kasvattaa vuoteen 2030 mennessä pienille kehittyville saarivaltioille ja vähiten kehittyneille maille kertyviä taloudellisia hyötyjä kestävästä meriresurssien käytöstä esimerkiksi kalastuksen, vesiviljelyn ja matkailun kestävästä hallinnoinnin keinoin.

15.3 Taistella vuoteen 2030 mennessä aavikoitumista vastaan, ennallistaa pilaantunut maaperä esimerkiksi aavikoitumiselle, kuivuudelle ja tulville altistuneilla alueilla ja pyrkiä saavuttamaan nollataso maaperän pilaantumisessa.

15.4 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä vuoriekosysteemien ja niiden biologisen monimuotoisuuden suojelu, jotta voidaan tukea niiden kykyä tarjota kestävän kehityksen kannalta olennaisia hyötyjä.

15.c Lisätä maailmanlaajuisia tukea suojeltujen lajien salametsästyksen ja -kaupan vastaiseen taisteluun esimerkiksi parantamalla paikallisten yhteisöjen valmiuksia hankkia elantonsa kestävillä tavoilla.

16.8 Laajentaa ja vahvistaa kehitysmaiden osallistumista maailmanlaajuisiin hallinnointijärjestelmiin.

Liite 5 Alatavoitteiden olennaisuudesta

Tässä liitteessä on esitetty esimerkkejä alatavoitteista, joita eri syistä eri toimijat pitävät vähemmän olennaisina Suomen näkökulmasta. Syynä voi olla esimerkiksi se että kyseinen alatavoite on jo Suomessa saavutettu, eikä siihen kohdistu välittömiä uhkia tai muita syitä tarkalle seurannalla tai lisätoimenpiteille. Tietyissä tapauksissa alatavoitetta pidetään vähemmän merkityksellisenä, koska siinä kuvatut tavoitteet eivät sovellu Suomeen, ja usein myös tästä syystä kyseiselle alatavoitteelle ei ole tuotettu Suomessa seurantatietoa.

Esimerkkejä alatavoitteiden olennaisuudesta:

- 1.1 Poistaa vuoteen 2030 mennessä äärimmäinen köyhyys (nykymittarien mukaan ihmiset, jotka elävät alle 1,25 dollarilla päivässä).
 - Tavoite saavutettu Suomessa (katso esim. Suomen Agenda2030 - maaraportti)
- 3.1 Vähentää vuoteen 2030 mennessä maailmanlaajuisia äitiyskuolleisuutta niin, että alle 70 äitiä kuolee 100 000 elävänä syntyynyttä lasta kohden.
 - Tavoite saavutettu Suomessa (katso esim. Suomen Agenda2030 - maaraportti)
- 5.a Toteuttaa uudistuksia, joilla naiset saavat yhtäläiset oikeudet taloudellisiin resursseihin, maan ja muunlaisen omaisuuden omistajuuteen sekä hallintaan, rahoituspalveluihin, perintöön ja luonnonvaroihin kansallisten lakien mukaisesti.
 - Tavoite saavutettu Suomessa (katso Tilastokeskuksen indikaattorikatsaus 2020)
- 6.1 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä turvallisen ja edullisen juomaveden saatavuus kaikille.
 - Tavoite saavutettu Suomessa (katso esim. Suomen Agenda2030 - maaraportti)
- 7.1 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä edulliset, luotettavat ja uudenaikaiset energiapalvelut kaikille.
 - Tavoite saavutettu Suomessa (katso esim. Suomen Agenda2030 - maaraportti)
- 8.10 Tukea kotimaisten rahoituslaitosten kykyä tarjota pankki-, vakuutus- ja rahoituspalveluja kaikille.
 - Tavoite saavutettu Suomessa (katso Tilastokeskuksen indikaattorikatsaus 2020)
- 14.7 Kasvattaa vuoteen 2030 mennessä pienille kehittyville saarivaltioille ja vähiten kehittyneille maille kertyviä taloudellisia hyötyjä kestävästä meriresurssien käytöstä esimerkiksi kalastuksen, vesiviljelyn ja matkailun kestäväen hallinnoinnin keinoin.
 - Ei indikaattoridataa tai arviota erikseen Suomen Agenda2030 - maaraportissa
- 15.4 Varmistaa vuoteen 2030 mennessä vuorikosysteemien ja niiden biologisen monimuotoisuuden suojele, jotta voidaan tukea niiden kykyä tarjota kestäväen kehityksen kannalta olennaisia hyötyjä.
 - Ei indikaattoridataa tai arviota erikseen Suomen Agenda2030 - maaraportissa

Liite 6 Kestävän kehityksen selonteon alatavoitekohtainen yhteenveto

Tässä liitteessä on esitetty yhteenveto selonteossa kuvatusta statuksesta kestävän kehityksen 17 tavoitteen osalta, sekä toimista joilla alatavoitteita pyritään saavuttamaan. Luvussa 3.1.2.

Tavoitteen 1 (Poistaa köyhyys sen kaikissa muodoissa kaikkialta) osalta, selonteko kuvaa useita toimia, jotka ovat käynnissä tämän tavoitteen saavuttamiseksi. Toimenpiteet kohdistivat johdonmukaisesti hallitusohjelmassa kuvattuihin tavoitteisiin ja esiselvityksessä priorisoitujen alatavoitteiden (1.2, 1.5 sekä 1.a) osalta voidaan tunnistaa monia konkreettisia käynnissä olevia toimenpiteitä, jotka voivat edistää näiden alatavoitteiden saavuttamista.

Tavoitteen 2 (Poistaa nälkä, saavuttaa ruokaturva, parantaa ravitsemusta ja edistää kestävää maataloutta) osalta, selonteko tilannekuva keskittyy hallitusohjelmassa painotettuun, ja myös esiselvityksessä priorisoituun alatavoitteeseen 2.4 kestävä ruokajärjestelmän edistämiseksi. Muiden alatavoitteiden osalta selonteko toteaa tavoitteiden olevan pääosin saavutetut Suomessa (2.1-2.3) tai tulevan edistetyiksi osana Suomen kansainvälistä yhteistyötä.

Tavoitteen 3 (Taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaiken ikäisille) osalta, selonteko kuvaa usean alatavoitteen tulleen pääosin saavutetuksi Suomessa (3.1-3.3). Alatavoitteen 3.4 osalta selonteko kuvaa useita toimenpiteitä, joilla hallitus pyrkii edistämään hyvinvointia ja vähentämään eriarvoisuutta. Alatavoitteen 3.5 osalta selonteko kuvaa hallituksen toimia mielenterveys- ja päihdepalvelulainsäädännön uudistamisessa, päihteiden väärinkäytön ehkäisemiseksi. Alatavoitteen 3.6 osalta selonteko toteaa liikennekuolemien vähenemisen olleen liian hidasta mutta ei kuvaa tarkemmin toimia joilla tähän puututtaisiin. Selonteko toteaa hallituksen käynnistäneen sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistuksen valmistelun, jolla on kokonaistavoitteena parantaa peruspalveluiden laatua ja saatavuutta (3.8). Vuoden 2020 aikana Suomi on liittynyt useaan rokotekehitys- ja yhteistyötä edistävään järjestöön, joita tukemalla Suomi on mukana vahvistamassa kaikkien maiden, ja erityisesti kehittyvien maiden valmiuksia kansallisten ja maailmanlaajusten terveysriskien ennakointiin, minimointiin ja hallintaan. Näillä toimenpiteillä edistetään myös alatavoitteita 3.b ja 3.d, joista esiselvitys nosti alatavoitteen 3.d priorisoitavaksi viimeaikaisten trendien perusteella.

Tavoite 4 (Taata kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet) tarjoaa esimerkin kestävä kehityksen tavoitteesta, joka suurelta osin Suomessa on saavutettu mutta johon Suomi haluaa suunnata merkittäviä lisäpanostuksia hyvinvointivaltion tulevaisuuden turvaamisen näkökulmasta. Esim. alatavoite 4.1 on jo saavutettu mutta mm. vuoden 2021 alussa valmistuvan koulutuspoliittisen selonteon myötä Suomen koulutuksen tasoa pyritään jatkossa edelleen kehittämään. Selonteko esittelee myös toimenpiteitä, jotka kohdistuvat alatavoitteisiin 4.2 ja 4.5, joita ei vielä ole saavutettu. Alatavoitteen 4.2 osalta Oikeus oppia –kehittämishojelmilla turvataan tasa-arvoista alkua oppimiseen sekä parannetaan hyvinvointia, tavoitteena kaventaa ja ennaltaehkäistä oppimiseroja sekä vahvistaa oppimisen tukea. Alatavoitteen osalta selonteko nostaa esiin useita toimia tavoitteen 4 sekä eriarvoisuuden vähentämiseen tähtäävän tavoitteen 10 puitteissa.

Tavoitteen 5 (Saavuttaa sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia) mukaisia, hallitusohjelmassa kirjattuja toimia on viety eteenpäin tavoitteena edesauttaa vielä kesken olevien alatavoitteiden 5.1-5.3 saavuttamista. Selonteko kirjaa myös useita muita käynnissä olevia toimenpiteitä sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi, myös tavoitteille jotka on

periaatteessa SDG indikaattoreiden mukaan jo saavutettu Suomessa, mutta joiden tilaa ei kuitenkaan pidetä hyväksyttävänä/riittävänä.

Vaikka **tavoitteen 6** (Varmistaa veden saanti ja kestävä käyttö sekä sanitaatio kaikille) osalta Suomi on saavuttanut monet alatavoitteet (6.1, 6.2 ja 6.5) ja/tai kehityssuunta on selkeästi positiivinen hallituksen toimenpidelistalla on mm. kansallinen vesihuoltouudistus, jolla etsitään ratkaisuja Suomen vesihuollon uudistamiseen ja toimintaympäristön muutosten ennakointiin, sekä veden kiertotalouden edistäminen toteuttamalla ravinnekierron toimenpidekokonaisuus, jonka avulla hallitus pyrkii lisäämään biokaasun tuotantoa ja kulutusta sekä synnyttämään markkinat kierrätyslannoitteelle. Itämeren tilan parantamiseksi (6.3) selonteko kuvaa useita toimenpiteitä ja vedenkäytön tehokkuuden suhteen (alatavoite 6.4) selonteko toteaa että edistymistä on tapahtunut jonkin verran mutta veden kierrätyksen suhteen on vielä parannettavaa (myös esiselvitys nostaa tämän alatavoitteen lisätoimien kohteeksi luku 2.4.1 ja taulukko 1) .Tämä tukee myös alatavoitteiden 6.a ja 6.b saavuttamista huomioiden Suomen tavoite edistää vesivastuullisuutta myös kansainvälisesti tuotantonsa ja kulutuksensa arvokehityksen ja kehitysyhteistyönsä kautta. Selonteon mukaan vesistöihin liittyvien ekosysteemien suojelu (6.6.) on edistynyt, mutta alueista riippuen täydennettävää on vielä. Esiselvityksen lisäksi useat muut selvitykset tunnistavat tarpeen lisäpanostuksille tämän alatavoitteen osalta.⁴⁶

Tavoitteen 7 (Varmistaa edullinen, luotettava, kestävä ja uudenaikainen energia kaikille) osalta selonteko toteaa alatavoitteet 7.1-7.3 Suomen osalta saavutetuiksi (Suomessa on kattava energian saatavuus, Suomi on onnistunut kasvattamaan uusiutuvan energian osuutta sekä saavuttanut EU:n energiatehokkuustavoitteen) ja toimet kohdistuvat mm. toimitusvarmuuden parantamiseen, sähköjärjestelmän älykkyyden nostamiseen, energiatehokkuuden parantamiseen edelleen sekä hiilestä irtautumisen mahdollistamiseen. Kansainvälinen näkökulma (alatavoitteet 7.a ja 7.b), esimerkiksi suomalaisten ilmastoratkaisujen kädenjäljen kautta ja/tai kehitysyhteistyön yhtenä suomalaisena fokusalueena olevat uusiutuvat energiaratkaisut eivät nouse erikseen esiin (esiselvitys ehdottaa lisätoimia kohdennettavan alatavoitteeseen 7.2 myös tästä näkökulmasta)

Tavoitteen 8 (Edistää kaikkia koskevaa kestävää talouskasvua, täyttä ja tuottavaa työllisyyttä sekä säällisiä työpaikkoja) osalta selonteko toteaa talouskasvun (8.1) hidastumisen ja tuottavuuden (8.2) heikentymisen mutta ei erikseen linjaa miten nämä haasteet taklataan. Selonteon mukaan hallitus vauhdittaa siirtymistä bio- ja kiertotalouteen uudella kestävä kasvun strategialla. Tavoitteena on monipuolistaa elinkeinorakennetta, vahvistaa vientiä, auttaa yrityksiä uudistumaan ja vahvistamaan toimintaedellytyksiä sekä synnyttää kansainvälisiä miljardiluokan ekosysteemejä (8.2, 8.3). Tämä nähdään myös Suomen keinona vauhdittaa maailmanlaajuisia resurssitehokkuutta (8.4). Selonteko kuvaa useita hallituksen toimenpiteitä työllisyysasteen nostamiseksi, työhyvinvoinnin parantamiseksi ja kaikille, erityisesti epävarmassa työsuhteessa oleville, turvallisen työympäristön luomiseksi (8.5-8.8).

Tavoitteen 9 (Rakentaa kestävää infrastruktuuria sekä edistää kestävä teollisuutta ja innovaatioita) osalta hallituksen toimia kohdentuu infrastruktuurin parantamiseen mm kohdentamalla investointeja liikenneverkon ja digitalisaation kehittämiseen ja suuntaamalla, tukemalla teollisuuden mahdollisuuksia parantaa kestävyytään ja ilmastovaikutuksiaan, sekä suuntaamalla innovaatiotukea tuotantoprosessien ja ilmastoystävällisempien tuotteiden kehittämiseen (9.1-9.2), joilla voi myös olla kansainvälistä kädenjälkipotentiaalia mikäli skaalautuminen ja kansainvälistyminen onnistuu (9.3.). Merkittävä kysymys Korona-elvytyksen yhteydessä on miten kestävästi infrastruktuuriin kohdistuvat

⁴⁶ Valtioneuvoston kanslia, 2019, POLKU2030 – Suomen kestävä kehityksen politiikan arviointi: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161458>

elvytysinvestoinnit osataan suunnata, tavalla joka mahdollistaa jatkossa tarvittavat kestävyysmurrokset (9.4). Selonteko toteaa Suomen menestyksen perustuneen koulutukseen, tutkimus- ja kehittämis-toimintaan, teknologiseen osaamiseen ja innovaatioihin, sekä hallituksen tavoitteen merkittävästi lisäätk-intensiteettiä kasvattamalla julkisia ja yksityisiä panostuksia tutkimus-, ja kehitystoimintaan keväällä 2020 valmistuneen TKI-tiekartan mukaisesti (9.5).

Tavoitteen 10 (Vähentää eriarvoisuutta maiden sisällä ja niiden välillä) osalta selonteko kuvaa toimenpiteitä hyvinvoinnin edistämiseksi ja eriarvoisuuden vähentämiseksi, kattaen mm. kolmannen kansallisen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman valmistelua, työelämän eriarvoisuutta vähentäviä toimenpiteitä, yhdenvertaisuuslain osittaisuudistusta sekä vammaispalvelulain uudistusta (10.1,10.2, 10.3). Globaalit rahoitusmarkkinat ja niiden ”SDG-mukaisuus” ovat keskeisessä roolissa Agenda2030 tavoitteiden saavuttamisessa, mutta vaikka selonteko toteaa että rahoitusmarkkinoiden ja -instituutioiden sääntely on pitkään ollut Suomen agendalla, konkreettisia toimenpiteitä tavoitteen edistämiseksi ei erikseen esitetä (10.5) kuten ei alatavoitteelle 10.6. Sääntöperustaisen ja vastuullisen maahanmuuttopolitiikan suhteen selonteko kuvaa useita toimenpiteitä ja niiden edistymistä (10.7).

Tavoitteen 11 (Taata turvalliset ja kestävät kaupungit sekä yhdyskunnat) osalta Suomi on saavuttanut suurimman osan alatavoitteista ja selonteossa kuvatut toimenpiteet kohdistuvat erityisesti asunnottomuuden vähentämiseen sekä vähäpäästöisen ja turvallisen liikennejärjestelmän edistämiseen. Mm- maankäytön suunnittelun kehittämisellä (kattaen esim. maankäyttö- ja rakennuslain uudistuksen sekä suurimmille kasvuseuduille laadittavat MAL-sopimukset) ja kansallisen kaupunkistrategian laadinnan avulla, pyritään edistämään kestävää ja osallistavaa yhdyskuntarakenteen kehittämistä (11.2 ja 11.3, joissa alatavoitteita ei vielä ole saavutettu).

Tavoitteen 12 (Varmistaa kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys) osalta selonteko painottaa kiertotalousratkaisuja uuden kestävämmän talouden perustana ja keinona tukea kulutus- ja tuotantotapojen kestävyttä, nostaen esiin mm. valmisteilla olevan strategisen kiertotalouden edistämishjelman, joka ulottuu vuoteen 2035 (12.1, 12.2). Tähän linkittyy erottamattomasti selvityksen toteuttaminen kestävä kehityksen verouudistuksesta (12.c). Erillisiä toimenpidekokonaisuuksia on käynnissä mm. muovin kulutuksen (kansallisen muovitiekartan mukaan) sekä ruokahävikin vähentämiseksi. Valtakunnallinen jätesuunnitelma (Kierrätyksestä kiertotalouteen) pyrkii ohjaamaan toimia rakentamisen jätteille, biohajoaville jätteille, yhdyskuntajätteille sekä sähkö- ja elektroniikkalaiteromulle (12.2, 12.3, 12.5). Syksyllä 2020 valmistunut kansallinen julkisten hankintojen strategia 2020 pyrkii edistämään noin 35 miljardilla vuosittain tehtävien julkisten hankintojen avulla saavutettavaa taloudellista, sosiaalista ja ekologista kestävyttä (12.7).

Tavoitteen 13 (Toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan) osalta selonteko toteaa Suomen etenevän kohti hiilineutraalisuustavoitetta 2035, ja hiilinegatiivisuutta pian tämän jälkeen, mm. panemalla käytäntöön 2020 valmistuneita toimialakohtaisia vähähiilisyystiekarttoja. Ilmastonmuutoksen sopeutumisen suhteen selonteko kirjaa useita toimia, mm kansallisen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelman toimeenpanon lisäksi muun muassa maankäyttösektorin ilmastotoimenpiteillä, osana kansallista vesihuoltouudistusta, tulvasuojelua- ja peltojen vesienhallintaa ja tulvariskien hallinnan kehittämistä sekä osana huoltovarmuuden parantamista ja maankäyttö- ja rakennuslain uudistusta (13.1). Vuonna 2021 uudistettava ilmastolaki nähdään tärkeänä keinona vahvistaa ilmastopolitiikan johdonmukaisuutta ja lakiin otetaan mukaan myös hiilinieluja koskeva tavoite, samalla kun hallituskaudella kehitetään ohjauskeinoja ja kannustimia metsien ja maaperän hiilinielujen ja -varastojen vahvistamiseksi. Hallituksen tärkeimmät toimet integroida ilmastotoimet kansalliseen politiikkaan, strategioihin ja suunnitteluun ovat vahvistaa ilmastolain ohjausvaikutusta, päivittää keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma ja kansallinen ilmasto- ja energiastrategia sekä valmistella uutena ohjauskeinona maankäyttösektorin ilmasto-ohjelma (13.2). Ekososiaalinen sivistys on lisätty kansallisiin varhaiskasvatukseen, perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelmiin ja hallitus myös vahvistaa Ilmastopaneelin roolia tieteellisenä ja riippumattomana asiantuntijaelimenä (13.3).

Kansainvälisten tavoitteiden saavuttaminen, ilmastorahoituksen mobilisoimisesta ja kehotusmaiden sopeutumis- ja toimintavalmiuden nostamisessa (13.a, 13.b) selonteko kuvaa useita toimia rahoituksen kohdentumisesta mm. Vihreän Ilmastorahaston, Finnfundin ja NDF:n kautta, joissa edellytyksenä myös lisätä sopeutumiseen kohdistuvaa rahoitusta. Selonteko tunnistaa myös pyrkimyksen hyödyntää vähähiilisyystiekarttojen tunnistamaa potentiaalia suomalaisille ratkaisuille (kädenjäljelle) myös kansainvälisesti.

Tavoitteen 14 (Säilyttää meret ja merten tarjoamat luonnonvarat sekä edistää niiden kestäväää käyttöä) osalta selonteko toteaa että Suomi ei ole viime vuosina onnistunut vähentämään merkittävästi kuormitusta ja useat luontotyytit ovat taantuneet (alatavoitteet 14.1,14.2 ja 14.3 saavuttamatta) ja toimenpiteinä hallitus mm. jatkaa tehostettua Itämeren ja vesiensuojelun ohjelmaa, vähentää Itämeren ravinnekuormitusta Suomessa laajentamalla peltojen kipsi- ja rakennekalkki- ja ravinnekuutukäsittelyä, edistää kotimaisen luonnonkalan käyttöä ja itämerirehun käyttöä kalankasvatuksessa, luo kannustimia ravinnepäästöjä vähentäville ja kiertotalouteen perustuville ratkaisuille kalankasvatuksessa, kehittää kalakasvatuksen ympäristölupajärjestelmää. Selonteko painottaa Suomen vahvaa sitoutumista alueelliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön, keskeisenä edellytyksenä tavoitteiden saavuttamiselle. HELCOMin puitteissa tehtävän Itämeriyhteistyön lisäksi Suomi on aktiivisesti osallistunut meriympäristön tilan parantamiseen tähtäävään kansainväliseen yhteistyöhön YK:n ympäristöohjelman ja -kokouksen alaisuudessa, esimerkiksi liittyen merten roskaantumisen ja mikromuovien vähentämiseen.

Tavoitteen 15 (Suojella maaekosysteemejä, palauttaa niitä ennalleen ja edistää niiden kestäväää käyttöä; edistää metsien kestäväää käyttöä; taistella aavikoitumista vastaan; pysäyttää maaperän köyhtyminen ja luonnon monimuotoisuuden) selonteko kuvaa laajaa joukkoa toimenpiteitä tavoitteen saavuttamiseksi, mutta toteaa että useat alatavoitteet mm. 15.1., 15.2 ja 15.5 vaativat merkittäviä lisätoimia tavoitteiden saavuttamiseksi. Hallitus on mm. käynnistänyt heikentyneiden elinympäristöjen tilan parantamiseen tähtäävän Helmi-ohjelman, jossa kunnostetaan, hoidetaan ja suojellaan luonnon monimuotoisuudelle arvokkaimpia elinympäristöjä (15.1, 15.5, 15.a). METSO ohjelmaa jatketaan ja sen rahoitusta on nostettu ja soidensuojelun täydennysohjelmaa jatketaan osana Helmi-ohjelmaa. (15.5.) Hallitus kasvattaa luonnonsuojelun rahoitusta kokonaisuudessaan 100 miljoonalla eurolla vuositasona ja isää ympäristötutkimuksen ja ympäristöhallinnon resursseja. (15.a.) Hallitus on päivittänyt Metsähallituksen omistajapoliittiset linjaukset huomioiden paremmin metsien moninaiset ekosysteemipalvelut (15.5) ja pilotoi ekologisen kompensaaion käyttöä (15.2). Kansainvälisesti mm. tukee YK:n biodiversiteettisopimuksen uusien tavoitteiden hyväksymistä, edistää naisten asemaa ja sukupuolten tasa-arvoa YK:n aavikoitumisen torjuntasopimuksessa, ja kontribuoi osaamisellaan kestävään metsänhoidon edellytyksien parantamiseen kansainvälisessä yhteistyössä ja kehitysyhteistyössään.

Tavoitteen 16 (Edistää rauhanomaisia yhteiskuntia ja taata kaikille pääsy oikeuspalveluiden pariin; rakentaa tehokkaita ja vastuullisia instituutioita kaikilla tasoilla) puitteissa hallitus toteuttaa seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen, laajentaa seksuaalirikosten uhrien tukikeskusten palvelutarjontaa ja valtakunnallista kattavuutta sekä laatii naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelman (16.1). Hallitus on laatinut kansallisen toimeenpanosuunnitelman lapsiin kohdistuvan seksuaalisen väkivallan ehkäisemiseksi ja edistää Lastenasiaintalo-mallin laajentamista seksuaalista hyväksikäyttöä ja väkivaltaa kokeneiden lasten auttamiseksi. (16.2.) Hallitus vahvistaa lainvalmistelijoiden osallisuutta perus- ja ihmisoikeuksissa (16.3) ja pyrkii ehkäisemään taloudellista rikollisuutta uudella harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategialla ja sitä toteuttavalla toimintaohjelmalla (16.4). Hallituksen demokratiaohjelman tavoitteena on edistää jokaisen yhdenvertaisia mahdollisuuksia yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja että osallisuus on julkisen hallinnon strategian keskiössä. (16.10.) Selonteko toteaa myös, että ministeriöiden rajat ylittävää tukea lisätään, jotta lakien vaikutukset myös ihmisten toimeentuloon, ympäristöön, tasa-arvoon, ihmisoikeuksiin ja yritysten toimintaedellytyksiin voidaan arvioida perusteellisesti. (16.b.)

Tavoitteen 17 (Tukea vahvemmin kestäväen kehityksen toimeenpanoa ja globaalia kumppanuutta) osalta hallitus on sitoutunut edistämään globaalia kumppanuutta mm. nostamalla kehitysyhteistyön rahoitusta ja luomalla aikataulutetun tiekartan 0,7-tavoitteen saavuttamiseksi. Rahoituksen mobiilisoitua ja kumppanuuksien kokonaisvaikuttavuutta edistetään mm. kumppanimaiden verojärjestelmän kapasiteettia vahvistamalla, kehityspoliittisia finanssisijoituksia hyödyntämällä (myös yksityisen rahoituksen mobilisointiin), toimimalla aktiivisesti aggressiivisen verosuunnittelun, veronkierron ja haitallisen verokilpailun hillitsemiseksi (17.1, 17.2, 17.3) sekä edistämällä kansainvälisesti avointa ja reilua kauppaa (17.10). Suomi toimii kestäväen kehitystä toteuttavien innovaatioiden sekä vaikuttavuussijoittamisen edistämiseksi, mm Suomessa toimintansa aloittaneiden YK:n innovaatiolaboratorio UNTIL:in sekä UNOPS:in sosiaalisen vaikuttavuussijoittamisen (S3I) ohjelmatoimiston kautta (17.7). Kehityspolitiikassa sekä humanitaarisessa avussa selonteko kuvaa toimenpiteitä institutionaalisen kapasiteetin vahvistamiseen kehitysmaissa. Hallitus on sitoutunut laatimaan kehitystä tukevaa eri alojen politiikkajohdonmukaisuutta ja vaikuttavuutta edistävät ylivaalikautiset periaatteet (17.14).

Liite 7 Kestävän kehityksen tavoitteet elvytysraporteissa

Tässä liitteessä tarkastellaan neljää koronakriisin jälkihoidon ja jälleenrakennuksen tueksi laadittua selvitystä siitä näkökulmasta, miten kestävän kehityksen tavoitteet on niissä huomioitu. Tarkastellut selvitykset ovat Talouspolitiikan strategia koronakriisissä, Exit- ja jälleenrakennustyöryhmän 2. vaiheen raportti Koronakriisin jälkihoito ja jälleenrakennus, Kestävä elvytys - kohti koronakriisistä toipuvaa, menestyvää ja ekologisesti kestävää Suomea sekä Koronan jälkeinen aika – Ilmastotoimet ja vihreä elvytys.

Neljän elvytystä käsittelevän raportin tarkastelu

Talouspolitiikan strategia koronakriisissä⁴⁷ -julkaisussa talouskehityksen merkitys korostuu, mitä voidaan pitää luonnollisena koska kyseessä on nimensä mukaisesti talouspolitiikan strategia. Sosiaalista kestävyttä käsiteltäessä keskitytään pandemian vaikutuksiin erityisesti yhteiskuntamme heikossa asemassa oleviin (ml. lapset ja nuoret, ikääntyneet) ja ekologisessa kestävyudessa fokus on ilmastoon erityisesti energiaratkaisujen kautta vaikuttamisessa.

Julkaisussa esitetyt elvytystoimet kontribuivat Suomelle olennaisten alatavoitteiden saavuttamisessa erityisesti tavoitteeseen 8.1, ”Ylläpitää kaikkia koskevaa talouskasvua kansallisten olosuhteiden mukaisesti –”, sillä talouspolitiikan strategiassa pohja-ajatuksena on talouskasvun palauttaminen koronan jälkeisessä ajassa. Strategiassa puhutaan innovaatiotoiminnasta esim. energiaa puhtaasti tuottavien ratkaisujen parissa. Ilmastotoimiin liittyen viitataan myös reiluun siirtymään mainittaessa mahdollisten ympäristöverojen tulonjakovaikutuksista kärsivät väestöryhmät. Keinoina sekä työllisyyttä että ympäristöä tukevana elvytyksinä tarjotaan mm. asumisen energiatehokkuutta, lämmitystaparemontteja, päästötöntä liikennettä sekä raide- ja verkkoinvestointeja.⁴⁸

Sosiaalisia vaikutuksia käsiteltäessä raportissa painotetaan erityisesti lasten ja nuorten tilannetta ja etenkin heidän tulevaisuuttaan (kysymys taakanjaosta sukupolvien välillä). Strategia korostaa koulutuksen merkitystä etenkin pitkän aikavälin vaikutuksissa: etenkin lasten mahdollisuus varhaiskasvatukseen ja koulutukseen on raportissa tärkeää. Toisaalta tunnistetaan, että riittävä koulutus on työllistymisen välttämätön edellytys. Toisen asteen koulutusta vaille jääneiden työllistyminen on vaikeaa, ja toisen asteen koulutuksen varmistaminen nousee usein esiin strategiassa. Varhaiskasvatus, peruskoulu ja toinen aste ovat julkisen rahoituksen suhteen prioriteettilistan kärjessä.⁴⁹ Strategiassa tunnistetaan myös lomauttamistoimien osuminen erityisesti nuoriin ja naisiin, mikä haittaa sukupuolten tasa-arvoon ja eriarvoisuuteen liittyviä kestävän kehityksen tavoitteita, mutta juuri näiden ryhmien tilanteen parantamiseen ei raportissa esitetä erityisiä ratkaisuja.

⁴⁷ Vesa Vihriälä, Bengt Holmström, Sixten Korkman, Roope Uusitalo, 2020, Talouspolitiikan strategia koronakriisissä. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162224/VN_2020_13.pdf. Työ- ja elinkeinoministeriö ja valtiovarainministeriö antoivat tehtäväksi laatia asiantuntija-arvion koronakriisin vaikutuksista ja toimenpiteistä, joilla Suomen taloudelle aiheutuvia vaurioita voidaan korjata ja palauttaa Suomi kestävän kasvun, korkean työllisyyden ja kestävän julkisen talouden uralle.

⁴⁸ Nämä voivat osaltaan tukea tavoitetta 9.4, ”Uudistaa vuoteen 2030 mennessä infrastruktuuria ja jälkiasennusaloja kestävän kehityksen mukaisiksi, tehostaa resurssien käyttöä ja lisätä puhtaiden sekä ympäristöystävällisten teknologioiden ja tuotantoprosessien käyttöönottoa jokaisen maan omien valmiuksien mukaisesti.”

⁴⁹ Selvityksessä on tunnistettu Suomelle olennaiseksi alatavoitteeksi 4.2, ”Varmistaa vuoteen 2030 mennessä kaikille mahdollisuus laadukkaaseen varhaislapsuuden kehitykseen ja hoitoon sekä perusasteen koulutukseen valmistavaan esiopetukseen”.

Talouden korostaminen voi myös olla kestävä kehityksen kokonastavoitteita heikentävä tekijä, mikäli päädytään elvytystoimenpiteisiin, jotka esimerkiksi tuottavat ilmastopäästöjä. Ilmastopolitiikka kuitenkin mainitaan strategiassa laajempaan politiikkakäsitelmään, ja strategian mukaan valittavan politiikan tulisi tukea ilmastomuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista. Elvytyksestä puhuttaessa investointeja ympäristö- ja ilmastopolitiikkaan sekä energiatehokkuuteen kuvataan "luontevana elvytyskohteena". Keskeisiin alatavoitteisiin liittyvinä keinoina esitelläänkin haitallisista verotuista eroon pääsemistä samalla kun fossiilisten polttoaineiden verotusta edelleen kiristettäisiin.⁵⁰

Exit- ja jälleenrakennustyöryhmän 2. vaiheen raportti Koronakriisin jälkihoito ja jälleenrakennus⁵¹, painottaa että toimien tulee edistää pitkän aikavälin tavoitteita sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunnan rakentamisesta, Marinin hallitusohjelman mukaisesti. Raportissa onkin oma lukunsa jälleenrakennuksen suhteesta sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävä yhteiskunnan rakentamiseen.

Raportissa käsitellään lyhyen aikavälin talousvaikutusten lisäksi myös lyhyen aikavälin ympäristövaikutuksia. Pitkällä aikavälillä tunnistetaan laajasti vaikutuksia niin taloudessa ja työmarkkinoissa, terveydessä ja yleensä sosiaalisessa kehityksessä sekä ilmastomuutoksen hillinnässä ja yleensä ympäristössä. Luottamus yhteiskuntaan nousee raportissa tärkeäksi kantavaksi tekijäksi. Raportin mukaan lyhyen aikavälin jälkihoitotoimien tulee tukea nopeasti talouden elpymistä. Pidemmän aikavälin toimissa tärkeäksi nousevat myös TKI-panostukset vihreään siirtymään. Tällöin on tärkeää panostaa erityisesti vähähiilistä taloutta tukevaan ja bio- ja kiertotaloutta luovaan TKI:hin. Tutkimus-, koulutus- ja infrastruktuuri-investoinnit mm. bio- ja kiertotalouteen.⁵²

Sosiaalisissa vaikutuksissa huomioidaan niin koronakriisin kuin taloudellisen kriisin moniulotteiset vaikutukset sairaudenhoitoon, mielenterveyteen, sosiaalihuollon lisääntyvät haasteet (erityisryhminä ikääntyneet, vammaiset, lapset) sekä työttömyyden negatiiviset sosiaaliset vaikutuksiin niin yksilö- kuin yhteiskuntatasolla. Köyhyyden aktiivinen torjunta nousee raportissa vahvasti esille ja esiteyillä toimilla on suoraa kytkeä mm. alatavoitteisiin, joiden avulla pyritään edistämään kansallisin määrin köyhyydessä elävien määrän pienentämistä (1.2), huono-osaisten sopeutumiskykyä ja alttiutta mm. sosiaalisille katastrofeille (1.5) amoin ehkäisemään päihteiden käyttöä (3.5) ja tarttumattomien tautien ehkäisemistä (3.4). Ylipäätään lapsiköyhyyden torjuminen, sosiaalisen osallisuuden edistäminen, sukupuolten tasa-arvon edistäminen ja mielenterveytyksen edistäminen mainitaan tarvittavina välittöminä toimenpiteinä. Myös jälkihoidossa ja pidemmällä aikavälillä, kohdennetuilla toimilla voidaan ehkäistä eriarvoistumista ja syrjäytymistä ja edistää osallisuutta (10.2).⁵³ Nuorten ja työmarkkinoille tulevien

⁵⁰ Tämä edistäisi alatavoitetta 12.c, "Järkeistää tehostettua ja tuhlailuun kulutukseen kannustavia fossiilisten polttoaineiden tukia poistamalla markkinoiden vääristymiä paikallisten olosuhteiden mukaisesti, esimerkiksi uudistamalla verotusta ja karsimalla haitallisia tukia niiden ympäristövaikutusten perusteella...."

⁵¹ Valtioneuvoston kanslia, 2020, Exit- ja jälleenrakennustyöryhmän 2. vaiheen raportti Koronakriisin jälkihoito ja jälleenrakennus: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162272>. Kriisin akuuttiin vaiheeseen liittyvien rajoittamistoimien asteittaiseen luopumiseen ja kriisin jälkihoitoon liittyen Valtioneuvoston kanslia asetti -- koronakriisin välittömien vahinkojen rajoittamisesta, tehtyjen toimenpiteiden oikea-aikaisesta irtaantumisesta sekä Suomen jälleenrakennuksen suunnittelusta vastaavan valmisteluryhmän. -- Valmisteluryhmän toisen vaiheen tehtävänä oli valmistella 31.5.2020 mennessä strategisen tason suunnitelma kriisin jälkihoitoa koskevista toimenpiteistä ja niiden valmistelusta yhteiskunnan eri sektoreita koskien.

⁵² Tämä kontribuoi alatavoitteeseen 12.2: "Saavuttaa vuoteen 2030 mennessä luonnonvarojen kestävä ja tehokas käyttö. Sitä tukevat myös kirjaukset kestävä kasvun reunaehdoista: luonnonvarojen kulutusta tulee vähentää ja tuotanto ja kulutus suunnata kestävästi."

⁵³ Raportissa todetaan lähestymistapana, että jälkihoitotoimia pitäisi arvioida myös väestöryhmävaikutusten, eriarvoisuuden ja sukupuolten tasa-arvon kannalta.

työllistymiseen kehoitetaan jälkihoidossa kiinnittämään erityistä huomiota niin, että myös sukupuolinäkökulma ja erilaisten ryhmien tarpeet on huomioitu⁵⁴.

Exit-suunnitelmassa todetaan, että jälkihoitosuunnitelmien olisi edistettävä talous- ja työllisyystavoitteiden lisäksi sekä ilmastotavoitteita ja luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttämistä. Samoin todetaan, etteivät työllisyystoimet saa merkittävästi haitata ilmasto-, biodiversiteetti- tai luonnonvarojen käyttöön liittyviä tavoitteita. Raportissa nostetaan esille myös ruokajärjestelmän turvaaminen tulevaisuudessa huomioiden ilmastonmuutoksen hillintä ja erityisesti sen vaikutuksiin sopeutuminen.⁵⁵ Elvyttävänä hankkeina mainitaan puhdas energiantuotanto, energiatehokkuus, kestävä liikunnan infrastruktuuri, bio- ja kiertotalous ja yleensä uudet puhtaat ratkaisut. Tällaisilla toimilla voidaan paitsi nostaa uusiutuvan energian osuutta (7.2) että mahdollistaa turvallinen, edullinen, saavutettava ja kestävä liikennejärjestelmä (11.2).

Kestävä elvytys - kohti koronakriisistä toipuvaa, menestyvää ja ekologisesti kestävää Suomea raportissa⁵⁶ tarkastellaan koronakriisin jälkeisiä elvytystoimia, jotka vastaavat samalla ilmastokriisiin ja luonnon köyhtymiseen. Mandaattinsa mukaisesti kestävä elvytyksen työryhmän loppuraportissa korostuvat ilmasto- ja biodiversiteetti-vaikutukset, joita se suosittelee kaikkien elvytystoimien arviointikriteeriksi, edistäen kokonaisvaltaisesti useita alatavoitteita, joista monet ovat selkeitä kansallisia prioriteetteja Agenda2030 toimeenpanossa. Raportin mukaan kaikkia valtion elvytystoimia tulisi päätöksenteossa arvioida niiden ilmasto- ja luontovaikutusten näkökulmasta, ja siten kaikissa määrärahojen kohdentamisissa tulisi noudattaa Do no harm -periaatetta ja olla Pariisin ilmastopimuksen ja ilmastotavoitteiden mukaisia.⁵⁷

Raportti linkittää esitetyt suosituksensa vihreän siirtymän kannalta kahdeksaan keskeiseen murrokseen (katso luku 4.1), ja miten esitetyt elvytystoimet voivat samalla edistää raportin kuvaamia murroksia Suomessa. Loppuraportissa nousevat vahvasti esiin investoinnit TKI:hin ja osaamiseen, jotka tukevat siirtymää hillineutraaliin kiertotalouteen.

Energiasektorin murroksen yhteydessä priorisoiduista alatavoitteista nousee esiin tavoite 7.2, jolla nostetaan uusiutuvan energian kapasiteettia ja mahdollistetaan siirtymä fossiilisista polttoaineista. Rakenuskannan energiatehokkuuden (7.3) nostaminen tarjoaa päästövähennysten lisäksi mahdollisuuksia kustannussäästöihin, samalla kun raportti muistuttaa että ilmastonmuutokseen sopeutuminen on otettava läpileikkavaasti huomioon kaikilla aloilla, myös elvytystoimissa (13.1).

Yhdyskuntien ja liikennejärjestelmän murros kontribuoi erityisesti alatavoitteeseen 11.2⁵⁸, ja joukkoliikenteen ratkaisut nousevat raportissa sähkö- ja kaasuasemien jakeluinfra ohella kestävä,

⁵⁴ Tämä kontribuoi alatavoitteen 4.5 saavuttamiseen: "Poistaa vuoteen 2030 mennessä sukupuolten eriarvoisuus koulutuksessa ja varmistaa heikossa asemassa oleville, kuten vammaisille, alkuperäiskansoille ja huono-osaisille lapsille, yhtäläinen mahdollisuus kaiken tasoiseen koulutukseen ja ammatilliseen valmennukseen."

⁵⁵ Tämä tukee alatavoitetta 2.4, jolla taataan kestävä ruoantuotantojärjestelmät ja vahvistetaan kykyä sopeutua ilmastonmuutokseen.

⁵⁶ Kestävä elvytyksen työryhmä 2020. Kestävä elvytys kohti koronakriisistä toipuvaa, menestyvää ja ekologisesti kestävää Suomea. kestävä elvytyksen loppuraportti. Ympäristöministeriö 2020. [kestava_elvytys_loppuraportti-2110.pdf \(valtioneuvosto.fi\)](https://www.ymparisto.fi/download/noname/%7B8598E507-C792-4E15-8E13-EC0130A07A35%7D/159329). Ympäristö- ja ilmastoministeri Krista Mikkosen 15.4.2020 asettaman ryhmän tehtäväksi asetettiin valmistella ehdotuksia valtioneuvoston strategisen tason suunnitelmaan sisällytettäväksi toimenpiteiksi sekä lisätalousarviota varten kohdennetuiksi, nopeiksi ja määräaikaikaisiksi elvytystoimiksi. Lisäksi ryhmä kartoitti pitemmän aikavälin toimia hillineutraaliin kiertotalouteen siirtymisen vauhdittamiseksi ja hahmotteli EU-tason toimia, jotka ovat EU:n vihreän kehityksen ohjelman mukaisia.

⁵⁷ Työryhmä on laatinut arviointia varten kestävä elvytyksen arviointikriteeristön. Linkki arviointikriteeristöön: <http://www.ymparisto.fi/download/noname/%7B8598E507-C792-4E15-8E13-EC0130A07A35%7D/159329>

⁵⁸ "Taataan vuoteen 2030 mennessä kaikille turvallinen, edullinen, luotettava ja kestävä liikennejärjestelmä, parantaa liikenneturvallisuutta erityisesti lisäämällä julkista liikennettä ja kiinnittämällä erityistä huomiota huono-osaisien, naisten, lasten, vammaisten ja ikääntyneiden tarpeisiin."

vähähiilisen liikenteen mahdollistajiksi. Kiertotalouden ja vesiensuojelun edistämiseksi ehdotetaan vesihuoltolaitoksia parantavia hankkeita (6.4⁵⁹), jotka paitsi vähentävät haitta-aineita, myös parantavat energiatehokkuutta. Tämän voi osaltaan nähdä edistävän alatavoitetta 6.4,

Luontopohjaiset ratkaisut ja luonnon monimuotoisen murroksen tavoitteena on auttaa pysäyttämään monimuotoisuuden köyhtyminen mm. vähentämällä maankäytön paineita ja tukemalla toimialojen ekologista kestävyttä. Luonnon monimuotoisuuteen liittyvät resurssit tulee turvata ja organisaatioille ehdotetaan biodiversiteettiohjelmaa, minkä lisäksi luonnonsuojelualueverkostoa tulisi täydentää ja sen suojelua parantaa.⁶⁰ Raportti esittää luontokadon pysäyttämisen määrärahojen turvaamista ja yksityisen rahoituksen nykyistä parempaa mobilisointia ilmastoneutraaliin kiertotalouteen siirtymiseksi.⁶¹ Työryhmä toistaa myös Vihriälän raportin ehdotuksen ympäristölle haitallisten tukien karsimisesta (12.c).

Ruokajärjestelmän murroksen edistämiseksi työryhmä ehdottaa kansallista strategiaa, joka korostaa kestävyttä ja tunnistaa ruokajärjestelmän toimintaympäristön muutokset (2.4) ja jostaa esiin julkisten hankintojen merkityksen edistää tarvittavaa murrosta myös ruokajärjestelmässä (12.7).

Julkisen sektorin roolin lisäksi myös yritysten merkitys tunnistetaan työryhmän loppuraportissa. Työryhmä toteaa, että yrityksiä tulee kannustaa raportoimaan mm. toimintansa ilmastovaikutuksista ja yritystuen saajan olisi sitouduttava esimerkiksi toimintansa ilmasto- tai biodiversiteettihaittojen vähentämiseen (12.6)..

Koulutuksen merkitys nähdään raportissa ennen kaikkea keinona ja mahdollistajana hiilineutraaliin kiertotalouteen siirtymisessä ja kestävästä kulutuksesta murroksessa (4.7). Raportti toteaa, että lasten ja aikuisten ymmärrystä kestävästä kulutuksesta on lisättävä opetuksella ja kasvatuksella. Hiilineutraalin kiertotalouden osaaminen tulee raportin mukaan integroida kaikkiin koulutusasteisiin ja -ohjelmiin.

Työryhmän mukaan kestäväällä elvytyksellä on myös tuettava teollisuuden hankkeita, jotka tukevat vihreää siirtymää; erityisesti teollisia symbiooseja, puhdasta sähköntuotantoa ja korkeampaa jalostusastetta edistäviä toimia (9.4)⁶². Tämä tukee teollisuuden murrosta, jossa tarvitaan nopeasti ilmasto- ja kiertotalousinvestointeja, ja tässä yhteydessä kansallisen ilmastorahaston perustaminen nähdään kiireellisenä.

Koronan jälkeinen aika – Ilmastotoimet ja vihreä elvytys⁶³ raportissa esitellään viisi vihreää elvytyspakettia, jotka tulisi toteuttaa 1-3 vuoden kuluessa: rakennusten energiatehokkuusremontit,

⁵⁹ "Lisätä vuoteen 2030 mennessä merkittävästi vedenkäytön tehokkuutta kaikilla sektoreilla, varmistaa kestävä vedenotto ja makean veden riittävyys vesipulan ehkäisemiseksi sekä vähentää merkittävästi vesipulasta kärsivien määrää."

⁶⁰ Tämä edistäisi alatavoitteita 15.5 "Ryhtyä kiireellisiin ja merkittäviin toimenpiteisiin luontaisten elinympäristöjen turmeltumisen vähentämiseksi, luonnon monimuotoisuuden katoamisen pysäyttämiseksi ja uhanalaisten lajien suojelemiseksi sekä niiden sukupuuttoon kuoleminen estämiseksi vuoteen 2020 mennessä" sekä 15.9 "Integroida vuoteen 2020 mennessä ekosysteemiin ja luonnon monimuotoisuuden liittyvät arvot kansalliseen ja paikalliseen suunnitteluun, kehitysprosesseihin ja köyhyyden vähentämisstrategioihin sekä -toimenpiteisiin." Myös tavoitetta 15.2, joka liittyy kaiken tyyppisten metsien kestävien hoitomenetelmien käyttöönottoon ja metsäkadon pysäyttämiseen, edistetään mm. esittämällä luonnon monimuotoisuuden painokkaampaa huomioon ottamista metsätaloudessa, maataloudessa, muussa luonnonvarojen käytössä sekä maankäytön suunnittelussa.

⁶¹ 15.a, "Mobilisoida ja merkittävästi lisätä rahoitusta kaikista lähteistä luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojeluun sekä kestävään käyttöön."

⁶² Tämä edistää alatavoitetta: "Uudistaa vuoteen 2030 mennessä infrastruktuuria ja jälkiasennusaloja kestävästä kehityksen mukaisiksi, tehostaa resurssien käyttöä ja lisätä puhtaiden sekä ympäristöystävällisten teknologioiden ja tuotantoprosessien käyttöönottoa jokaisen maan omien valmiuksien mukaisesti."

⁶³ Ollikainen, M., Seppälä, J., Savolainen, H., Lund P., Weaver, S., Lounasheimo, J., Sironen, S., Honkatukia, J. & Arasto, A., 2020. Koronan jälkeinen aika: ilmastotoimet ja vihreä elvytys. Suomen ilmastopaneeli, Raportti 3/2020. https://www.ilmastopaneeli.fi/wp-content/uploads/2020/09/Ilmastopaneeli_raportti_vihrea-elvytys_fi-nal.pdf. Tässä raportissa tarkastellaan, millaisia ilmastotoimia voitaisiin liittää kansalliseen vihreään

rakennusten lämmitystaparemontit, sähkölatausasemat, raitiotieinvestoinnit ja uusiutuvan energian pilotit. Ilmastopaneelin raportissa ilmastotoimet ovat luonnollisesti keskiössä (13.2)⁶⁴ ja hahmotellut toimenpidepaketit edistävät Suomen hiilineutraaliustavoitetta 2035 sekä Ilmastopaneelin esittämää hiileneigatiivisuustavoitetta 2050.

Työllisyyspotentiaali on huomioitu analyysissa mutta sen merkitys nähdään ennen kaikkea talouden palauttajana ja edelleen kehittäjänä. Elvytyspakektein arvioinnissa on annettu arvoa vaihtoehtojen innovaatiopotentialille, oppimisen kautta saataville hyödyille ja sosiaaliselle oikeudenmukaisuudelle.⁶⁵

Priorisoiduista alatavoitteista sähkölatausasemapaketti sekä raitiotieinvestoinnit kontribuivat tavoitteeseen 11.2, jossa taataan vuoteen 2030 mennessä kaikille turvallinen, edullinen, luotettava ja kestävä liikennejärjestelmä. Uusiutuvan energian pilotit tukevat onnistuessaan alatavoitetta 7.2, lisätä uusiutuvan energian osuutta merkittävästi. Raportissa mainitaan erityisesti julkisen sektorin rakennusten energiatehokkuustoimenpiteet nopeasti toteutettavina toimina. Raitiotieinvestointien ehdotetaan muovaavan yhdyskuntarakennetta ja arkiliikkumista pitkällä aikavälillä kestävämmäksi. Sähkölatausasemien ja rakennusten energiatehokkuus- ja lämmitystapamuutosten taloudelliset vaikutukset nähdään myönteisinä myös pidemmällä aikavälillä.

Yhteenveto elvytystä käsitteleviä raporttien painotuksista kestävä kehityksen tavoitteiden ja alatavoitteiden suhteen

Talukossa on esitetty esiselvityksen arvio siitä, kuinka alatavoitteita edistäviä toimenpiteitä voidaan tunnistaa elvytysraporteissa ja mihin kestävä kehityksen tavoitteisiin ne linkittyvät.

Taulukossa on merkitty **paksulla fontilla** ne alatavoitteet joita esiselvityksen perusteella on tunnistettu lisätoimenpiteitä edellyttäväksi. Tällaisista esiselvityksessä priorisoiduista alatavoitteista eniten mainintoja saavat 11.2 (4 tunnistettua yhteyttä), 7.2 (3), 2.4 (2), 9.4 (2), 10.2 (2) ja 12.7 (2). Kun katsotaan kaikkia 169 kestävä kehityksen alatavoitteita, eniten korostuvat elvytysraporteissa SDG:t 7, 8, 11. SDG11 ja erityisesti julkisen liikenteen edistämiseen liittyvät kirjaukset sekä SDG7 ja erityisesti energiatehokkuus korostuvat sekä yleensä raporteissa että esiselvityksessä priorisoituna.

	<i>Talouspolitiikan strategia koronakriisissä</i>	<i>Koronakriisin jälkihoito ja jälleenrakennus,</i>	<i>Koronan jälkeinen aika – Ilmastotoimet ja vihreä elvytys</i>	<i>Kestävä elvytys - kohti koronakriisistä toipuvaa, menestyvää ja ekologisesti kestävää Suomea</i>	<i>Yhteensä “SDG-mainintoja”</i>
SDG1	1.3	1.2, 1.3 1.5 (=3)			4
SDG2		2.4		2.4	2
SDG3		3.4, 3.5 (=2)			2

elvytyspakettiin ja mitkä niistä olisivat tehokkaimmat edistämään yhtä aikaa työllisyyttä ja vähentämään kasvihuonekaasupäästöjä.

⁶⁴ Raportin laskelmissa elvytystoimien päästövähennysvaikutuksista ei ole arvioitu muita ympäristövaikutuksia, kuten vesistö- monimuotoisuus- tai ilmastonmuutoksen soputumisvaikutuksia.

⁶⁵ Raportissa sosiaalisella oikeudenmukaisuudella tarkoitetaan ennen kaikkea alueellista tasa-arvoa.

SDG4	4.1, 4.2 (II), 4.3 (=4)	4.3, 4.4., 4.5 (=3)	4.4	4.4, 4.7 (=2)	10
SDG5					
SDG6				6.3 (II), 6.4 (=3)	3
SDG7	7.3	7.2 , 7.3 (=2)	7.1 (II), 7.2 , 7.3 (=4)	7.2 , 7.3 (III), 7.a (III) (=7)	14
SDG8	8.1, 8.3, 8.5 (=3)	8.2, 8.3 (II), 8.4 , 8.5, 8.6 (=7)	8.4	8.4	12
SDG9	9.4	9.4 , 9.5 (III) (=4)	9.1	9.2, 9.4 (=2)	7
SDG10		10.4 (II), 10.2 (=3)			3
SDG11	11.2	11.2 , 11.3, 11.4, 11.7 (=4)	11.2 , 11.a (=2)	11.2 , 11.7(II), 11.b, (=4)	11
SDG12	12.7			12.6, 12.7, 12.c (=3)	4
SDG13		13.2		13.1, 13.2 (=2)	3
SDG14					
SDG15				15.5, 15.9, 15.a (=3)	3
SDG16		16.7, 16.10 (II) (=3)			3
SDG17		17.17 (II) (=2)		17.17	3

Raporttimme perustuu kyseisen toimeksiannon suorittamisen yhteydessä saamiimme tietoihin ja ohjeisiin huomioiden toimeksiannon suorittamisen aikana vallitsevat olosuhteet. Oletamme, että kaikki meille toimitetut tiedot ovat oikeita ja virheettömiä. Emme ole vastuussa raportin tietojen täsmällisyydestä tai täydellisyydestä, emmekä anna niitä koskevia vakuutuksia, ellei toisin ole mainittu.

Emme ota vastuuta siitä, olemmeko tunnistaneet kaikki toimitettuihin asiakirjoihin sisältyvät seikat, joilla voi olla merkitystä, mikäli näitä asiakirjoja käytetään myöhemmin tehtävien sopimusten osana. Toimitetun materiaalin ja asiakirjojen läpikäynti on toteutettu siten kuin olemme katsoneet asiassa asianmukaiseksi tarjouksessa sovitun työn laajuuden ja tarkoituksen valossa. Emme ole vastuussa raportin päivittämisestä myöhempien tapahtumien osalta (päivämäärä raportin etusivulla).

Gaia Group Oy

Bulevardi 6 A,
FI-00120
HELSINKI, Finland

Tel +358 9686 6620
Fax +358 9686 66210

ADDIS ABABA | BEIJING | BUENOS
AIRES | GOTHENBURG | HELSINKI |
SAN FRANCISCO | TURKU | ZÜRICH

You will find the presentation of our staff,
and their contact information, at www.gaia.fi

gaia